

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2025 02

FİYATI: 50 TL

**“Bilelim ki
milli benliğini
bulmayan
milletler başka
milletlere yem
olurlar.”**

H. Atatürk

**(Konya Türk Ocağı
Konuşmasından
20 Mart 1923)**

Yaşar Öztürk:

**Yüz Yıl
Önce
Yeni Yıla
Yeni
Umutlarla
Başladı Gazi**

S: 5

Ufuk Akyol:

**Nasıl
Algılan-
dığınız
Önemlidir**

S: 3

Cengiz Özakıncı:

**Sevr Antlaşma-
sının Hazırlık
Tutanaklarında
Hilafet ve
Saltanat
İstanbul ve
Türkler**

S: 15

Cihangir Dumanlı:

**Medeni
Kanun 99
Yaşında**

S: 11

Tekin Özertem:

Arabesk S: 75

Gürbüz Evren:

**Beşar Esad'ın
Suriye'den
Kaçış
Hikayesi**

S: 33

Ali Tekin Çam:

**Karaoğlan
Yine
Altay'dan
Gelsin**

S: 50

Odyayılmaz:

Heyha(ya)ıt

S: 66

Songül Saydam:

**Halk Adamı,
Aydını
Vedat Günyol**

S: 69

Nice

100
Yıllara

Abone Olun

Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya'dan tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat. Bütün Dünya dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşıyor. Bir telefonunuzla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

**Bütün Dünya
Abone Servisi**

**Tel-WhatsApp:
0541 725 74 11**

Bütün Dünya

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Ebru Önder Sever

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Sabriye Aşır, Nuray Bartoschek,
Vahap Candan, Ali Tekin Çam, Dr. Cihangir Dumanlı,
Barbaros Eneç, Gürbüz Evren, Dr. Murat Molu,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir,
Dr. Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı, İzlen Şen Toker,
Cemal Türkmen, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,
Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

Basım Tarihi: 27 / 01 / 2025

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Nasıl Algılandığının Önemlidir *Dr. Ufuk Akyol*

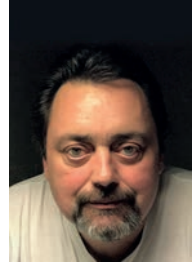
5 Yüz Yıl Önce
Yeni Yıla
Yeni Umutlarla
Başladı Gazi
Yaşar Öztürk

- 11** Medeni Kanun 99 Yaşında
Dr. Cihangir Dumanlı
- 15** Hilafet ve Saltanat İstanbul
ve Türkler *Cengiz Özakıncı*
- 23** Türk Ulusunun İzleyeceği
İlkeler! *Cengiz Önal*
- 27** Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 29** Değnekler ve Balonlar
Mete Akyol
- 31** Efsane 100 Yaşında
Prof. Dr. Cengiz Kuday
- 33** Beşar Esad'ın Suriye'den
Kaçış Hikayesi *Gürbüz Evren*
- 37** Sweet Ulaan Anıtkabri
ve Tamgalı Taş Anıtı
Gürbüz Evren
- 45** Yaşayan Kültür Hazinesi
Yahya Aksoy
- 50** Karaoğlan Yine Altay'dan
Gelsin! *Ali Tekin Çam*
- 59** Utanç! *Berk Yüksel*
- 61** Sevginin Evrensel Yolculuğu
Nuray Bartoschek
- 66** Heyha(ya)t *Odaya Yılmaz Güller*

İÇİNDEKİLER

- 69** Vedat Günyol *Songül Saydam*
- 75** Arabesk *Dr. Tekin Özertem*
- 81** Doğunun Değişmeyen
Kaderi *Tayfun Yılmaz*
- 83** Bir İş Kazası *Cemal Türkmen*
- 89** Thomas Midgley *Sabriye Aşır*
- 94** Üsküp Gezi Notu
Op. Dr. Murat Molu
- 99** 2025 Yılına Girerken Türkiye
Elektrik Sektörü Görünümü
Necdet Pamir
- 106** Hünkâr Kasrı *İzlen Şen Toker*
- 113** Bir Gençlik Başyapıtı
Mehmet Ünver
- 117** Aklından Dahi Geçirme!
Demir Aytaç
- 125** Lezzetin ve Kültürün Sofistike
Yolculuğu *Reha Tartıcı*
- 128** Yalçın Tura
- 129** Şiirin Doruklarında
Sabri Kemal
- 133** Rönesansın Doğuşu
Osmanlı ve Türkiye
Cumhuriyeti *Murat Avcı*
- 139** Deprem ile Kuzey Anadolu
Kırığı *Prof. Dr. Ö. Ahmet Ercan*
- 145** Neler Olmuyor ki Dünyada
Dr. Sezin San Sungunay

- 4 Beni Hatırlayınız
- 44 İlk Dersimiz Türkçe
- 88 Bilginizi Denetleyin
- 124 Sudoku
- 151 Çözümler
- 152 Yarının Büyükleri
- 154 Bulmaca
- 156 Satranç
- 158 Bize Gönderilen Kitaplardan
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Nasıl Algılandığınız Önemlidir

Bilgi ve fikir sahibi olduğumuz bir konuda kendimizi ifade etmek için en doğru kelimeleri seçip, onları olabilecek en iyi şekilde sıralayarak en anlaşılır cümleleri kurmaya özen gösteririz ya... Bu yeterli değil anlaşılmak için.

Herhangi bir konuda size yöneltilen bir eleştiri veya şikayet, konudan ne denli ilgisiz, anlamsız olursa olsun, haklı bir eleştiri, şikayettir.

Neyi nasıl dediğinizden daha çok karşıdan nasıl algılanabildiğiniz önemlidir. Muhatabınızın kabiliyetine göre söyleminizi modifiye etmek bir çözüm olabilirse de bunun bir sınırı olmalı. O sınır da kendinize saygınız olsa gerek.

Ancak en büyük hata muhatabınızın kabiliyet sınırlarını genişletmeye çalışmanız olacaktır.

Zira bu sizin değil o muhatabın sorumluluğudur.

ufukakyol@butundunya.com.tr

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

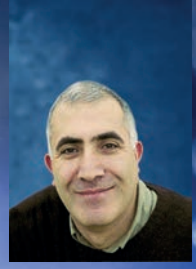
Derleyen: GAZİ GÜDER

- “Medeniyet öyle kuvvetli bir ışıktır ki, ona bigane olanları yakar, mahveder.”
- “Medeni olmayan insanlar, medeni olanların ayakları altında kalmaya mahkûmdurlar.”
- “Sarık ve cübbeyle artık dünyada muvaffak olmanın imkânı yoktur. Yaptığımız muazzam inkılaplarla medeni bir millet olduğumuzu cihana ispat ettik.”
- “Bizim ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir.”
- “Medeniyetin coşkun seli karşısında mukavemet boşunadır. O, gafil ve itaatsizler hakkında çok amansız davranır.”
- “Fıkıhtaki “zamanın değişmesiyle hükümlerin değişmesi inkâr olunamaz” kaidesi adalet siyasetimizin temel taşıdır.”
- “Hissiyatı ve vicdani telakkiyatı, ilim ve fenle besleyip eğiterek toplumun gerçek huzur ve saadetine çalışmak ulvi bir görüştür.”
- “Hiçbir iyi inkılap, hakikati görenler dışında ekseriyetin reyine müracaatla yapılamaz.”
- “İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cins insandan mürekkeptir. Kabil midir ki, bu kütlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünlüğü ilerleyebilsin? Mümkün müdür ki, bir cismin yarısı toprağa zincirlerle bağlı kaldıkça öteki kısmı göklere yükselebilsin?”

K Atatürk

Yakın Tarihimiz
Yaşar Öztürk

Yüz Yıl Önce Yeni Yıla Yeni Umutlarla Başladı Gazi ②

Misafirler bir kattan ve iki odadan ibaret olan binaya üç basamaklı bir merdivenden çıkarak girdiler. Oda tam manasıyla bir köylü, bir çiftçi odasıydı. Bütün sadeliği gösterir tarzda minderler döşenmiş, yayılmış, cicimlerle bezenmiş, beyaz badanalı, aydınlık, tertemiz bir oda. Bir Türk köylüsünün ruhu, kalbi kadar saf, şen ve ferah bir mesken. Biraz sonra bu

koca nine bu asil Türk ve bu şehitler anası elindeki tepsinin içinde beş bardak ayran olduğu halde içeriye girmişti.

Kadın girince Gazi dedi ki:

“Hanım sen otur bakalım. Gel...

Dağıttılar.”

Hacı Hüseyin Ağa (söze karışarak): *“Haydi bak oturanların hepsi evladımız. Paşa ne diyor sana. Git yerine otur” (...)* »

Bu köylü evinde misafirlere yetiştirecek kadar ancak beş bardak vardı. Onlar boşalacak ve yeniden dolup gelecek, sıra ile içilecekti. Ayranlar içildikten sonra Gazi Hüseyin Ağa'ya hitaben:

"Nasılsınız, rahat mısınız?"

Hacı Hüseyin Ağa hemen cevap verdi: *"Ne rahatsız olacağız. Sizi gördük. Daha iyi olduk. Bir oğlum var köyde çalışır; eker biçer, zahiremizi, her şeyimizi gönderir. Biz de burada yer, içer, otururuz."*

Gazi (Hacı Hüseyin Ağa'nın eşi-ne dönerek): *"Başka oğlunuz var mı?"*

Hacı Hüseyin Ağa

Hanım: *"Üç erkek çocuğumuz vardı. Bunlardan ikisi, memleketi gâvur gelmişmiş, devlet emretti, muharebeye gittiler. Orada şehit oldular. Birinden beş, diğerinden dört çocuk kaldı. Köydekinin de dört çocuğu var: O iki şehidin karılarına,*

yavrularına, sağ kalan bu oğlumuz bakıyor: Şükür olsun; kimseye muhtaç değiliz; geçiniyoruz" dedi.

Bu söyleşide öyle bir saflık ve incelik vardı ki, odanın bütün misafirleri müteahhas olmuşlardı. Gazi diyordu ki: *"Türk yavrularının bu yüksek duygulu anaları oldukça geleceğimiz emindir. Bu yüce hissi kuvvetlendirmek lazımdır. İşte bu kadın hakiki bir kadın efendidir... Evet, hakiki bir kadın efendi..."*(...)

"Ah Paşam. Biz Türk'üz, köylüyüz, kusurumuza bakmayın."

Gazi: *"Ne demek, hepimiz Türk'üz... Türkler dünyanın en büyük milletidir. Beyhude sıkılacak bir şey yok..."*

"Bilmem ya! Şehirliler bize kenar mahallelidir " diye gelmezler.

Latife Hanım: *"Beğenmemek ne demek. Milletin anasını köylüler teşkil eder; siz teşkil ediyorsunuz."*

Bu sözler üzerine Hacı Hüseyin Ağa'nın haremının yüzünde büyük bir güvenin eserleri görünüyordu(...) Büyük misafir artık bu küçük köylü hanesinden çıkmıştı binanın haricine. Sokağa, mahallenin, civar mahallenin çoluk çocukları, kadınları, genç ihtiyar her cinsten, her tabiattan birçok adam toplanmıştı. Gazi Paşa ile Latife Hanım dışarıya çıkınca *"Gazi hangisidir; karısı hangisidir?"* diye soruyorlardı. O dakikada verilen bir göz işareti kafi geldi. İşte bu dakika, görülecek bir sevinç ve neşe anı idi. İlahi! O manzara ne idi! Görseniz ve bilseniz bu kalabalık ne yaptı. Hemen bütün

kadınlar, genç ihtiyar Paşa'ya hücum eder gibi yaklaştılar, etrafını bir hale gibi kuşattılar. Kimi yüzünü, kimi elini öpüyor öpüyordu... Birçok ihtiyar kadıncağızın ağzından şu sesler yükseliyordu:

“Paşa! Biz de şehitler anasınız. Sizi gördük, memnun olduk. Bundan sonra artık ölsek de gözümüz açık gitmez. Allah size uzun ömürler versin.”

O zaman dikkatli bir nazar değil alelade bir bakış da görebilirdi o metin adam, Gazi titriyordu ve gözleri çok yaşarmıştı. Garez ve menfaatten, kin ve hileden uzak bu samimiyetlerin ifade ettiği mana ne yüksek idi. Bütün orada bulunanlar, hep o saf ve pak manzaranın karşısında gözlerinin yaşlarını siliyorlardı. Birçok kadınlar sevinçlerinden hüngür hüngür ağlıyorlardı.

Gazi Konya'dan Osmaniye'ye geçti. Adana'ya varmadan Ceyhan istasyonunda halka onu bağrına bastı. Her yerde olduğu gibi *“Burada kal”* sesleri yükseldi. Kendisine yavru bir ceylan armağan edilen Gazi: *“Sizin gibi fedakar ve kahraman halk arasında günlerce ve aylarca*

Mustafa Kemal'in 18 Ocak 1925 tarihindeki ziyaretinde Adana Memleket Hastanesi'nde çekilen fotoğrafı

kalmak isterdim. Fakat insan her arzusunu yerine getiremez. Bundan dolayı mazur görülmekliğimi rica ederim” diyerek ayrıldı.

18 Ocak günü Adana Ziraat Mektebi'nde *“Bu memleketin efendisi çiftçidir.”* ve *“Kılıçla alınan memleketler gider, sabanla kurtarılanlar gitmez, kalır.”* sözleriyle karşılanan Gazi: *“Memleketinizin iyi bir ziraat memleketi olduğu malumdur. Ziraat tarzının da iktisadi ve asri olduğunu yakından görmekle seviniyorum. Eğer hizmetlerimiz varsa ve bunu mükâfatlandırmak istiyorsanız, tahsile hasrolunan zamanlarınızı boş geçirmemenizi, iyi bir çiftçi, asri gelişmelere ve ilerlemelere vakıf bir ziraatçı olmanız, ziraat sahasında emin ve metin adımlarla yürümenizi büyük bir ciddiyetle talep ederim.”* sözleriyle karşılık verdi.

Köylünün, tarım ve hayvancılığın öncülüğünü yapmak üzere yollardaydı. Mersin’de çözmesi gereken bir sorunla karşılaştı. Başbakan Fethi Okyar’a telgraf çekti:

“Mersin Vilayeti Eytam İdaresi’ nin feci bir vaziyette olduğunu büyük bir üzüntüyle öğrendim. Şimdiye kadar olan yetimler mevduatı yolsuzluk neticesinde kayba uğramış ve birçok yetim hakları heba olmuştur. Buna cüret edenlerin hapis ve para cezasına mahkûm edildiğini söylediler. Ankara’daki ait olduğu makam yeni defterler gönderecek ve bundan sonrası için doğru bir usul gösterilecektir. Bu meselenin hızlandırılması uygun olur.”

Yüz yıl önce Gazi İçel vilayetinin merkezi olan Silifke’ye ilk kez ayak bastı. 27 Ocak günü gelir gelmez önce yedi aydan beri Silifke’de vekâleten başarıyla valilik yapan Mehmet Fahri Özen’in asaletini sağladı. Ertesi gün önce halkı dinledi, daha sonra onlara seslendi Gazi: “Dile gelen fikirler, ileri sürülen istekler, halkımızın Cumhuriyet idaresinden istekleridir. Devlet bunu ve buna benzer şeyleri yapmakla görevlidir. Yeni devlet ekonomik kalkınmaya, halk ihtiyaçlarını karşılamaya önem verecektir. Merak etmeyin. Zamanla

her şey olacaktır ve siz, yeni idareden memnun kalacaksınız. Osmanlı siyaseti asırlarca pek yüksek ve parlak yaşamakla beraber, yine de imparatorluğu parçalanmaktan kurtaramamıştır. İmparatorluğun sükûtu ve çöküşü karşısında çok yalnız ve mustarip kalan Türk milleti, kendini kurtarabilmek için Osmanlı siyasetine tamamen zıt bir siyaset izledi. Bu siyaset, halkı kurtarmayı hedef edindiği için milli bir siyasettir. Silifkeliler, arkadaşlarım, insanlarda kusur olabilir. Kusurları söylemek iyi ve yararlı bir şeydir. Geçmişte çok ve acı hatalar yapılmış, kusurlu işler olmuştur.

“Milli sınırlar içinde Türk zekâsını işlemek, Türk’ün uygarlık kabiliyetini geliştirmek, maddi ve manevi kaynakları işletmek Cumhuriyet’in temel politikasıdır.”

Bu yüzden insanımız ve milletimiz zor durumlara düştü. Biz mümkün olduğunca mertebe az kusurlu olmaya, buna karşılık çok dikkatli, gayretli, fedakâr ve çalışkan olmaya mecburuz. Millet işlerindeki alaka ve heyecanını kutlarım. Teşekkür ederim.”

Silifke Türk Ocağı’na geçen Gazi gençlere seslendi:

“Silifke’ye geldiğimden son derece memnunum. Bu çatı altında güzel bir tesadüfle, Türk Ocağı-Cumhuriyet Halk Partisi-İdman Yurtlu gençlik havası yaşamaktayız. Türk milleti hayal peşinde koşmaktan bıkmış usanmıştır efendiler. Artık akılcı ve gerçekçi bir politika izlemek devrine girmiş bulunuyoruz. Cumhuriyet Halk Fırkası’ nı onun için kurduk. Milli sınırlar içinde Türk zekâsını işlemek, Türk’ ün uygarlık kabiliyetini geliştirmek, maddi ve manevi kaynakları işletmek Cumhuriyet’ in temel politikasıdır. Bu sebeple Türk Ocakları da, Türk tarihinin kutsallığını, soyluluğunu, dünyada ilk uygarlığı yayanın Türkler olduğunu anlatmalıdır(...)

“Halkçılık, halktan yana bir tutum içinde olmak demektir. Bütün devrimci güçlerin halktan yana olması şarttır.

Halkın desteği sağlanmadıkça hiçbir şey kazanılamaz. Bu nedenle, Cumhuriyet sıkı sıkıya dediğim ilkeye bağlı kalacaktır. Devletimiz, halkın devletidir.”

Silifkeliler, sizlere şunu açıklıkla belirtmek zorundayım. Cumhuriyet’ in temelini ileri bir dünya görüşüne dayalı olduğu hiçbir zaman unutulmamalı ve bu hakikat

gözden kaçmamalıdır. Zira Türk halkı, padişah idaresinden çok ıstırap çekmiştir. O yüzden çok kanlar akırmıştır. Milyonları şehit, yüz binleri gazi etmiştir. Geri kalışın, yabancıların günahları arasında dediklerimin ehemmiyetli yeri vardır. Halkçılık, halktan yana bir tutum içinde olmak demektir. Bütün devrimci güçlerin halktan yana olması şarttır. Halkın desteği sağlanmadıkça hiçbir şey kazanılamaz. Bu nedenle, Cumhuriyet sıkı sıkıya dediğim ilkeye bağlı kalacaktır. Devletimiz, halkın devletidir. Bunun böyle bilinmesini isterim.”

Silifke Merkez İdman Yurdu’nu görmeye gelen, hatıra defterine yazı yazan ve bağışta bulunan Gazi okul-

lara gitti. Atatürk Silifke’de adlı kitabında İzzet Aslan şöyle yazıyor:

“Türk Ocağı ziyareti bitince Cumhuriyet İlkokulu’ na geliyorlar. Silifke’ de o zamanlar bugünün lisesine yakın ve adına sultani denilen bir okul vardı. İlk kısmı

Cumhuriyet İlkokulu binasında idi. Atatürk’ ün o günkü ziyareti Sultanî Mektebi’ ne yapılmıştır. Şu anda başlı başına (Turgut Özal, Turhan ve İlhan Selçuk’ un okuduğu)

Cumhuriyet İlkokulu hizmeti gören bu bina iki katlıdır. Henüz kızlarla oğlanlar aynı sınıfla oturmamaktadır. Onun için okulun üst katında kızlar. Alt katta ise oğlanlar eğitim görmektedirler. Öğretmen arkadaşlar Ata'ya nadide çiçeklerden yapılmış bir buket takdimine ve bunun da bir bayan öğretmen tarafından sunulmasına karar verirler. Ancak hoca hanım henüz peçelidir. Peçesini öğrencileri tamamen kız olan derşaneye girince çıkarmaktadır. Dışarda peçelidir. Aynı düzenle çiçek demetini alır ve yüzü peçeli olarak Gazi'nin önüne gelir. Yıl 1925'tir. Ulu Önder, durumu görünce çiçekten önce peçeyle ilgilenir. Hoca hanıma peçesini kaldırmasını ve çok memnun olduğu armağanı ondan sonra kabul edeceğini söyler. Bütün öğretmenlerin alkışları arasında peçe çıkarılıp atılır ve eşsiz kurucusu Mustafa Kemal takdim edilen çiçek buketini kabul eder, teşekkür

eder, tebrik eder... Gözler yaşartan bu pek ilginç olay üzerine, Aziz Atatürk, Sultani Mektebi'nin hatıra defterine ülkü ve ideal dolu şu satırları yazmıştır:

'Bu nur ocağında, geleceğin parlak güneşleri, doğuş halinde görülmektedir.' "

Cumhuriyet'i yıkmak için ayaklanma ve Gazi'yi öldürmek için suikast girişimi yürütülürken Gazi, devrimlerin ilk adımını giyim kuşamda attığı Silifke'de satın aldığı (daha sonra göçmenlere bağışladığı) arazide çağdaş tarım ve hayvancılığın öncülüğünü de bizzat yaptı. ilk Tarım Kredi Kooperatifini de kendi el yazısıyla hazırladığı dilekçe ile kurdu. Onun "Memleket ve milletin kurtuluşu ve saadeti için çalışmaktan başka bir maksadı" yoktu ve "Bu, bir insan için kâfi sevinç ve haz temin" ediyordu. •

yasarozturk@butundunya.com.tr

"SEVGİSİNİ KAYBETMEKTE NE ANLAM VAR?"

Bir gün Çankaya yöresinde bir köylü evine gitmiştik. Evde ihtiyar bir köylü karısı ile oturuyordu. Bize ikram edilen kahveleri içerken Atatürk bana köylü ile konuşmamı söyledi. Köylüye ilk aklıma geleni sordum:

"Sen Gazi'yi tanır mısın?"

İhtiyar beni saçma bir soru sormuşum gibi küçümseyerek süzdü:

"Gazi'yi tanımayan var mı ki?" dedi ve ekledi: "Ben görmedim ama, her hafta Hacı Bayram Camii şerifinde cuma namazı kılarmış. Ta göbeğine kadar sakalları varmış. Melek gibi, nur yüzlü, peygamber gibi mübarek bir ihtiyarmış..."

Gülmemi zor tutarak Atatürk'ün genç ve tıraşlı yüzüne baktım. O, kaşlarını çatarak kendisini tanıtmamamı emretti. Dışarı çıktığımız zaman da güldü ve: "Varsın o öyle bilsin." dedi. "Gerçeği öğrenmek belki biçarenin hayalini yıkar, onun hayalindeki şirin sakallıyı öldürüp de sevgisini kaybetmenin ne anlamı var." dedi.

Medeni Kanun 99 Yaşında

Atatürk devriminin toplumun temeli olan ailenin demokratikleşmesi, çağdaş aile yapısı, kadın erkek eşitliği konularında laik hukuk temeline dayalı en köklü adımı 17 Şubat 1926'da kabul edilen Medeni Kanun'dur.

Medeni Kanun'dan önce Osmanlı İmparatorluğu'nda aile hukuku, miras hukuku, eşya hukuku

konularında 1868-1876 yılları arasında hazırlanan dini esaslara dayalı Mecelle yürürlükte idi. Ancak 1851 maddeli Mecelle'nin sadece 300 maddesi o günün ihtiyaçlarına cevap veriyordu.

Atatürk'ün önderliğinde laiklik esasına dayalı çağdaş bir devlet kurulduğuna göre bu devletin hukuk sisteminin çağdaş uygarlığa uygun

hale getirilmesi (hukuk devrimi) zorunlu idi.

Hukuk devriminin yapılabilmesi için;

- Çağdaş mahkemelerin kurulması,
- Çağdaş kanunların yapılması,
- Bu kanunları uygulayacak çağdaş hukukçuların yetiştirilmesine ve
- Hukuk birliğinin sağlanmasına ihtiyaç vardı.

1924 yılında Şerîye Mahkemeleri kaldırılarak ve adliye mahkemeleri kurularak ilk adım atıldı.

1925 yılında yeni hukukçular yetiştirmek maksadıyla Ankara Hukuk Mektebi açıldı.

Çağdaş kanunların alınması için Avrupa ülkelerinin kanunları incelendi. 1925 yılında Bakanlar Kurulunca medeni hukuk alanına giren konularda İsviçre Medeni Kanunu'nun esas alınmasına karar verildi. Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'un öncülüğünde hazırlanan Türk Medeni Kanunu 17 Şubat 1926'da oybirliği ile kabul edilerek yürürlüğe girdi.

İsviçre Medeni Kanunu (Code Civil) aynen tercüme edilerek değil,

Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'un öncülüğünde hazırlanan Türk Medeni Kanunu 17 Şubat 1926'da oybirliği ile kabul edilerek yürürlüğe girdi.

Türkiye'ye uydurularak alındı.

Gerekeç

Adliye vekili Mahmut Esat Bozkurt tarafından yazılan Medeni Kanun'un gerekçesi (Türk Kanun-u Medenisî Esbab-ı Mucibe Layihası) devrim tarihimizin önemli belgelerinden birisidir ve bir laiklik manifestosu niteliğindedir.

Gerekeçde yer alan başlıca konular özet olarak ve günümüz Türkçesi ile şöyledir:

“Mecelle'nin temelî dindir. Hâlbuki insan hayatı her gün hatta her an esaslı değişimlerle karşı karşıyadır.

Kanunları dine dayalı devletler kısa bir zaman sonra memleketin ve milletin ihtiyaçlarını karşılayamazlar.

Dinler değişmez hükümler ifade eder. Hayat yürür, ihtiyaçlar süratle değişir. Din kanunları mutlak ilerleyen hayatın karşısında şekilden ve ölü kelimelerden fazla bir kıymet ifade etmez.

Esaslarını dinlerden alan kanunlar uygulanmakta oldukları toplumları indikleri ilkel devirlere bağlar. Ve

ilerlemeye engel olurlar.

Dinlerin sadece bir vicdan işi olarak kalması medeniyetin esaslarındandır.

Çağdaş uygarlığa bağlı devletlerin ayırt edici özellikleri, din ile dünyayı ayrı görmektir.

Milli toplum hayatının düzenleyicisi olan derlenmiş bir medeni kanundan Türkiye Cumhuriyeti'nin yoksun kalması ne yüzyılımızın uygarlığının gereklerine ne de Türk devriminin gerektirdiği kavramla uzlaşır.

Türk milleti çağdaş uygarlığı kendisine değil, kendisini çağdaş uygarlığa uydurmak zorundadır.

İsviçre'den alınan Medeni Kanun'un Türkiye için uygulanabilir olmadığını iddia etmek Türk milletinin uygarlık yeteneği olmadığını iddia etmek demektir."

Medeni Kanun Ne Getirdi?

- Erkek olsun kadın olsun her yurttaşa eşini seçmek özgürlüğü tanıdı, böylece aile, karı ile kocanın gerçek arkadaşlığı ve kararlarda ortaklığı üzerine dayandırıldı.
- Kadına kocasının tek eşi olma hakkını getirdi.
- Kadına boşanmayı isteme hakkını tanıdı.
- Boşanmayı erkeğin "boş ol" demesi yerine hakimın kararına bağladı.
- Evlenme yaşını evlenmeye elverişli biyolojik ve ruhsal gelişme çağına uygun bir düzeyde saptadı.
- Kadını ev dışında meslek

yapmak hakkına kavuşturdu.

- Miras hakkı ve çocuklar üzerindeki velilik hakkı bakımından kadını erkekle eşit düzeye yükseltti.
 - Evlenmenin devletin resmi görevlisi tarafından ve herkese açık nikah ile yapılmasını zorunlu kıldı.
 - Kadının isteği dışında evlendirilmesini önledi.
- Aile kurumunu böylece eşlerin dinsel inancından bağımsız bir niteliğe kavuşturdu.

Değerlendirme

Türkiye, Medeni Kanun ile toplumun temeli olan aileyi laik ve demokratik bir yapıya kavuşturarak çağdaş uygarlık yolunda az gelişmiş ülkelere örnek, önemli bir atılım yapmıştır.

Kanun, çağdaş demokrasinin vazgeçilmez olan kadın-erkek eşitliğini getirmiştir. Bu fitrattan gelen bir eşitlik değil, hukuk karşısında eşitlik.

Medeni Kanun'la dinsel hukuktan laik hukuka geçilerek devrimin temeli olan laiklikte de önemli bir aşama kaydedilmiştir.

Medeni Kanun'a titizlikle sahip çıkmak ve aykırı uygulamalara son vermek demokratik, laik hukuk devleti olmanın gereğidir.

Medeni Kanun'un kabulü her 17 Şubatta hatırlanmalı ve kutlanmalıdır. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

"Medeniyet yolu insanlık yoludur. Medeniyetin icaplarını yerine getirmek insan olmanın şartıdır."

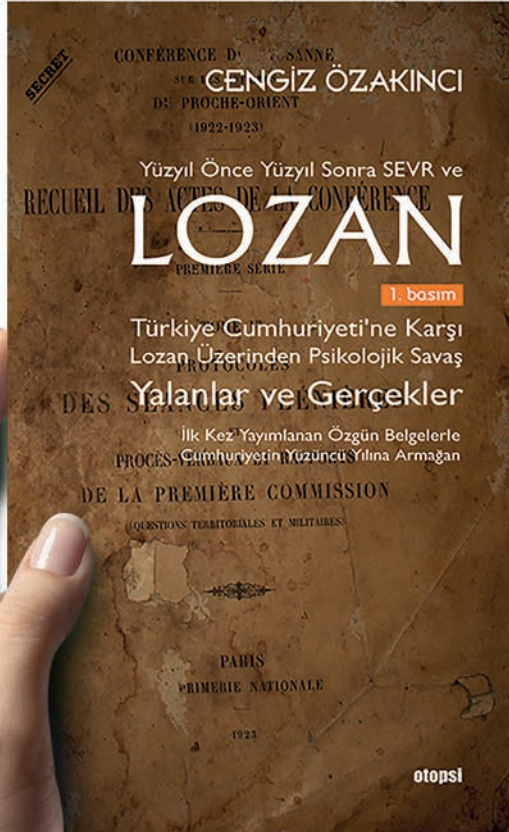
Mustafa Kemal Atatürk

Yüzyıl Önce Yüzyıl Sonra SEVR ve LOZAN
Türkiye Cumhuriyeti'ne Karşı Lozan Üzerinden
Psikolojik Savaş

Yalanlar ve Gerçekler

İlk Kez Yayınlanan Özgün Belgelerle
Cumhuriyetin Yüzyüncü Yılına Armağan

Otopsi Yayınları

LOZAN
Yalanlar ve
Gerçekler

8

Otopsi
Cengiz Özakıncı

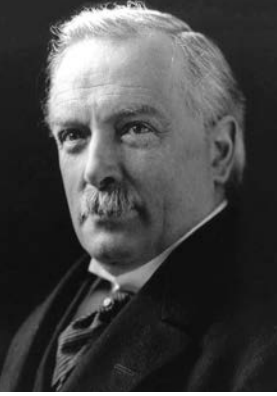
Sevr Barış Antlaşmasının Hazırlık Tutanaklarında

Hilafet ve Saltanat İstanbul ve Türkler

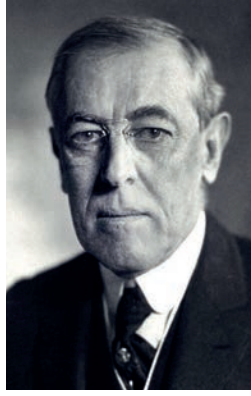
İngiltere, Fransa ve İtalya Başbakanları 12 Şubat 1920 Perşembe günü saat 11:00'de Londra'da Downing Street, No. 10'da bulunan İngiltere Başbakanlık konutunda biraraya geldiler ve Osmanlı İmparatorluğu'na imzalatacakları Sevr Barış Antlaşmasını hazırlamaya başladılar.

1920 Londra Konferansı'nın bu ilk toplantısında, görüşme-yi İngiltere Başbakanı Lloyd George açacaktı. Konuşmasında "Türk Antlaşması" diyordu Lloyd George; ve antlaşmanın ABD Başkanı Wilson'un tutumu nedeniyle tehlikeli olabilecek bir süre geciktiğinden yakınıyordu.

Fotograf:
Rıza Tevfik Bey
başkanlığındaki
Osmanlı
delegeleri Sevr
Barış Antlaşmasını
imzalıyor.
10 Ağustos 1920.

İngiltere Başbakanı
David Lloyd George.

ABD Başkanı
Woodrow Wilson.

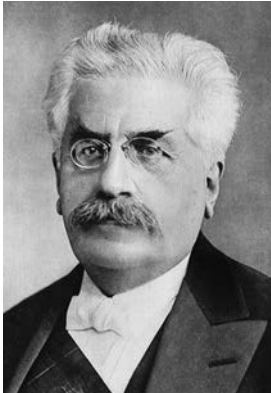
Müslüman çıkarları olduğunu ve İstanbul sorununu incelerken bunları göz önünde tutmak zorunluluğunu duyduğunu anımsattı. Türkleri başkentlerinden atmak, ortaya çok büyük bir sorun çıkaracak,.. Fransız Hükümeti, çok inandırıcı nedenlere dayanarak, Türklerin İstanbul'da bırakılması gerektiğini sanmaktadır. (...)

Osmanlı İmparatorluğu konusu 14 Şubat 1920 günü, konferansın İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon ve Japonya adına Vikont Chinda'nın da katıldığı altıncı oturumunda ele alınacaktı. Boğazların denetimiyle birlikte yanıtlanacak ilk soru: **"Türkiye'nin Avrupa'daki geleceği bakımından; Padişah ve Hükümeti İstanbul'da bırakılmamlı mıdır? Bırakılacaklarsa yetkileri ne olmalıdır?"** sorusuydu. Bu soruya verilen yanıtlar şöyleydi:

"LLOYD GEORGE kurulun önce İstanbul sorununu ele almasını önerdi. Padişah İstanbul'da kalacak mıydı? İstanbul'da kalacaksa durumu ne olacaktır ve Boğazların korunması için ne gibi önlemler alınacaktır?"

"MİLLERAND (...)*Fransa'nın büyük*

"NİTTİ: (...) *Türkiye halklarını kendimize düşman etmemeliyiz; liberal davranmalı ve siyasal değişiklikler peşinde değil, ekonomik yararlar -kendi yararımız olduğu kadar halkların da yararı- peşinde koşmalıyız. Kendi görüşüne göre, Türk nüfusunun yaklaşık olarak yüzde 80'e vardığı İstanbul'dan Türklerin atılması söz konusu edilmemelidir.*

Fransa Başbakanı
Alexandre Millerand.

İtalya Başbakanı
Francesco Saverio Nitti

LLYOD GEORGE söze karışarak bu sayıyı kabul edemeyeceğini, anladığına göre Türklerin yüzde 40'tan fazla olmadıklarını bildirdi.

LORD CURZON aldığı bilgilere göre Türk oranının yüzde 40 ile 50 arasında bulunduğunu söyledi.

NİTTİ Balkan istatistiklerine fazla güvenilemeyeceğini belirtti. Padişahı ve Osmanlı nüfusunu İstanbul'da bırakıp bırakmamak konusunda, **Türk ulusunun başının hem Sultan hem Halife olduğunu, yani hem siyasi (temporal) cismani, hem dinsel egemenlikten yararlandığını söyledi. Sorunun bir çözüm yolu, Padişahı Müslümanların ruhani başı olarak, tıpkı Vatikan'da Papa'nın Katolik Roma Kilisesi'nin ruhani başı olduğu gibi, tutmak olabilir.** Kendisi (Nitti) kişisel olarak **Padişahın İstanbul'da, sözcüğün tam anlamıyla, hem cismani hem ruhani nitelikte, hükümdar olarak kalması gerektiğine inanmaktadır.** (...)

LLOYD GEORGE (...) Türkler yüzyıllardır Avrupa'dadırlar ve hep bir bela, bir baskı ögesi ve bir karışıklık kaynağı olagelmışlerdir. Türk hiç bir zaman Avrupalı olmamış, Avrupa uygarlığını içine sindirememiş ve sürekli bir savaş nedeni olmuştur. Türklerin bu niteliklerinin değişebileceğini beklemek büyük iyimserlik olur. (...) İstanbul Türk değildir ve nüfusunun çoğunluğu Türk değildir. Ayrıca Hükümet merkezi İstanbul'dan uzaklaştırılacak olursa İstanbul'daki Türk nüfusu da büyük ölçüde azaltılmış olacaktır.

Kentin hemen çevresindeki nüfus Rum'dur. Demek oluyor ki biz Padişahı İstanbul'da tutmakla Müttefiklerin sorunlarının çoğunu çözdükleri ilkelerden (25.07.1919'da dünyaya ilan etmiş oldukları, Türk olmayanları Türk yönetiminden kurtarma ilkesinden - c.ö) ayrılmış oluyoruz ve yabancı bir hükümdarı (Padişahı-c.ö) yabancı bir halka (Rumlara-c.ö) egemen olarak bırakıyoruz. Padişah İstanbul'da Batılı Devletler arasında sürekli bir çekişme, kıskançlık ve entrika kaynağı olacaktır. Padişahın İstanbul'daki varlığının bize Küçük Asya (Anadolu) üzerinde baskı olanağı vereceği söylenmektedir. Kendisi (Lloyd George) buna inanmamaktadır. Türkler onun yayınlayacağı her buyruğun kendisine yabancı baskısınca dikte edildiğini bilecekler ve bunları bilmezden geleceklerdir. Türkleri İstanbul'da bırakmak, korkulur ki, sorunun çözümlenmesi anlamına gelmeyecek, sadece yeni güçlülere bir başlangıç olacaktır. (...) Nitti'nin Türkleri kovmanın maddi güçlüğünü abarttığı görüşündedir. Müslüman dünyasında oldukça büyük bir dinsel tepki olasılığı bulunduğu bir gerçektir. Ama bunlara karşılık, Avrupa'yı bu vebadan ve karışıklık kaynağından tümenden ve bütün olarak kurtarma fırsatını belki de kaçırmakta olduğumuzu da düşünmek gerekir. **Müttefiklerimizin ısrarla ileri sürdüğü görüşü desteklemek** (Padişahı halife-sultan ve hükümdar olarak İstanbul'da tutmak c.ö) **kararını Britanya Hükümeti büyük güçlük ve**

isteksizlikle alabildi; ancak bu konuda karşı çıkmamış ise Padişahın İstanbul ve Avrupa'daki etkisinin olabildiğince kısıtlanması konusunda ısrar edecektir.(...)

CAMBON (...) Önemli olan çok duygusal bir ulus olan ve önyargılarına saygı gösterilmesinde yarar bulunan **Türklerin duyarlılığını incitemektir. (...)**

Tıpkı Nitti gibi Padişahın İstanbul'da hem cismani hem ruhani hükümdar olarak kalması görülmüşüdür. (...) İslam dünyasında, saltanat süren hükümdarın hem cismani hem ruhani yetkisi bulunması önem taşır, aksi halde gücünü yitirir. (...) Padişah Küçük Asya'ya (Anadolu'ya) gönderilecek olursa, Milliyetçi partinin lideri olur, Milliyetçi ordunun başına geçer ve sonsuz detler açabilir. (...)

NİTTİ (...) Kurul üç nokta üzerinde genel bir anlaşmaya varmış bulunuyor: bir, **Padişahın İstanbul'da kalması gerektiği**; iki, İstanbul'un ileride geçmişte olduğu gibi Avrupa barışı için bir tehdit haline gelmesini önleyecek tedbirler alınması gereği; üç, İstanbul'un Yakın Doğunun en büyük pazarlarından biri, askeri değil ticaret açısından ilgi çeken ve önünde çok gönençli bir gelecek açılan bir yer haline gelmesini istemektedirler. (...)

Fransız Diplomat
Paul Cambon

İngiltere, Fransa ve İtalya başbakanlarının Sevr Barış Antlaşmasını hazırladıkları Birinci Londra Konferansı'nın 14 Şubat 1920 günlü 6. oturum tutanağından aktardığımız bu satırlar, bu üç devletin Osmanlı Padişahını ve Türkleri İstanbul'da bırakmaya ve Osmanlı hilafet ve saltanat rejimini aynen sürdürmeye karar verdiklerini gösteriyor. Nitekim bu karar üç gün sonra, Sevr antlaşmasının hazırlandığı bu konferansın 17 Şubat 1920 günlü oturumunda ortaya konan ilk taslağında şöyle yer alacaktı:

"1- Barış hükümlerini dürüstçe yerine getirdikleri ve topraklarındaki azınlıkların haklarına saygı gösterdikleri sürece, **Padişah ve Hükümetinin Türkiye'nin başkenti olarak kalacak olan İstanbul'da kalmalarına izin verilecektir.**"

Fransa delegesi Berthelot, konferansın 21 Şubat 1920 günlü oturumunda, bu madenin şu biçimde değiştirilmesini önerdi:

"Barış hükümlerini dürüstçe yerine getirdikleri ve topraklarındaki azınlıkların (güvenceleri Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japonya'nın her birinin bir temsilcisinden oluşacak küçük bir komisyonca hazırlanacak) haklarına saygı gösterdikleri sürece, Padişah ve Hükümetinin Türkiye'nin başkenti olarak kalacak olan İstanbul'da kalmalarına

izin verilecektir."

İngiltere, Fransa ve İtalya, Sevr Barış Antlaşmasını hazırladıkları bu konferans sürerken 16 Mart 1920 günü İstanbul'u resmen işgal ettiler ve o gün yayınladıkları İşgal bildirisinin 2. ve 3. maddelerinde, halife-sultan Padişahı ve Türkleri İstanbul'da bırakma kararlarını duyurdular:

"1. İşgal geçicidir. (*The occupation is provisional.*)

2. İtilaf Devletleri, Sultanlığın otoritesini yıkmak amacıyla olmayıp tersine, Türk Yönetimi altında kalacak tüm yerlerde bu otoriteyi güçlendirmek istiyorlar. ("*The Entente Powers do not intend to destroy the authority of the Sultanate; they wish, on the contrary, to strengthen that authority in all places which will remain under Turkish Administration.*")

3. İtilaf Devletleri, Türkleri İstanbul'dan yoksun bırakmamak amacını sürdürüyorlar, ancak Allah korusun, yaygın kargaşa ya da katliamlar gerçekleşirse, bu karar ola ki değişecektir. ("*The Entente Powers maintain their intention of not depriving the Turks of Constantinople, but if, God forbid, widespread disturbances or massacres should occur, this decision would probably be altered.*")

4. (...) Herkesin görevi, Sultanlığın İstanbul'dan, yani hala Sultanlığın merkezi olan yerden verdiği emirlere uymaktır. ("*It is the duty of everyone to obey the orders issuing from the Sultanate (in Turkish: sic) from Constantinople, still the seat of the Sultanate.*")

*

İngiltere, Fransa ve İtalya, 18-26 Nisan 1920 tarihleri arasında San Remo Konferansında son biçimini verdikleri Sevr Barış Antlaşmasını 11 Mayıs 1920'de imzalanmak üzere Osmanlı Hükümetine sundular. Sevr Barış Antlaşmasının Hilafet-Saltanat ve İstanbul'a ilişkin maddesi şöyleydi:

"Madde 36 - İşbu Andlaşmanın hükümleri saklı kalmak koşuluyla, Bağlı Yüksek Taraflar; **Osmanlı Hükümetinin İstanbul üzerindeki haklarına ve sıfatlarına dokunulmaması, ve Osmanlı Hükümeti ile Majeste Padişah'ın İstanbul'da oturmak ve İstanbul'u Osmanlı Devletinin başkenti olarak tutmak bakımından, özgür olduklarında görüş birliği içindedirler.**

Bununla birlikte, Türkiye, işbu Andlaşma ile bunu tamamlayan andlaşmaların ve sözleşmelerin hükümlerine, özellikle soy, din ve dil azınlıklarının haklarına dürüst bir biçimde saygı göstermekte kusur ederse, Müttefik Devletler, yukarıda belirtilen hükmü değiştirmek hakkını kesinlikle saklı tutarlar; ve Türkiye, bu bakımdan alınacak bütün kararları kabul etmeği şimdiden yükümlenir."

*

Sevr Barış Antlaşmasının hazırladığı Londra Konferansı (12 Şubat - 10 Nisan 1920) ve San Remo Konferansı'nın (18-26 Nisan 1920) tutanakları; İngiltere, Fransa ve İtalya'nın tümüyle kendi özgür istençleri doğrultusunda

DOCUMENTS ON BRITISH FOREIGN POLICY

1919-1939

EDITED BY
ROHAN BUTLER, M.A.
Fellow of All Souls College, Oxford
AND
J. P. T. BURY, M.A.
Fellow of Corpus Christi College, Cambridge

FIRST SERIES
Volume VII
1920

LONDON
HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE
1958

Sevr Barış Antlaşması Hazırlık Konferansı tutanaklarını içeren İngiliz arşivi yayını: "Documents On British Foreign Policy 1919-1939", First Series, vol.7, s.45.

hazırladıkları Sevr Barış Antlaşması'nda, Osmanlı devletini, padişahlığı, hilafeti, saltanatı ortadan kaldırdı onun yerine laik, demokratik, çağcıl bir cumhuriyet, bir 'ulus-devlet' kurmayı değil; tersine, parçaladıkları Osmanlı İmparatorluğunda Türklere ayırdıkları ve başkent İstanbul'dan yönetilecek olan küçük bölgede Osmanlı devletini, Osmanlı hükümetini, Osmanlı yönetim biçimini (padişahlığı, hilafeti, saltanatı) kendi denetimleri altında yaşatmaya, sürdürmeye karar verdiklerini kanıtlamaktadır.

İşgalcilerin Sevr Barış Antlaşması hazırlık tutanaklarında ve antlaşmanın metninde belgelenen

veritable adventure on which France shrunk from embarking, as she could not forecast the results either in Turkey itself or in the French Mahometan possessions. To-day, and he wished again to emphasise this fact, the Powers had not the same freedom of decision in regard to the fate of Turkey. The French Government felt that, for very cogent reasons, it was desirable to maintain the Turks at Constantinople. He thought that it was indispensable to establish an international control over the Straits.

SIGNOR NITTI said that experience gained from the application of other Treaties of Peace showed that it was useless to demand things unless we were certain of getting them. This was especially inadvisable in the case of Oriental countries. The question immediately before the council was, he considered, a simple one. We must not antagonise the populations of Turkey; we must be liberal, and we must pursue economical advantages—in the interests of the populations as well as of ourselves—rather than political changes. In his view, there could be no question of expelling the Turks from Constantinople, where the Turkish population amounted to about 80 per cent.

Mr. LLOYD GEORGE interposed to say that he did not accept this figure, and he understood that the Turks were not more than 40 per cent.

LORD CURZON said that his information was that the Turkish percentage was between 40 and 50.

SIGNOR NITTI said that, in any case, Balkan statistics were very unreliable. As regards the question whether to maintain the Sultan and the Ottoman population at Constantinople, he said that the head of the Turkish nation was both Sultan and Khalifa, that is to say, he enjoyed both temporal and spiritual sovereignty. One solution of the problem would be to keep the Sultan at Constantinople as the spiritual head of the Mahometans, just as the Pope at the Vatican was the spiritual head of the Roman Catholic Church. He himself was convinced that the Sultan must remain at Constantinople and that he must be a sovereign in the full sense of the word, both in a temporal and in a spiritual capacity. In regard to the Straits, it was a common interest to the whole of Europe to have the freedom of these waters fully guaranteed. Italy was especially concerned in this question, as she was greatly in need of raw materials from South Russia. He agreed that the first point to settle was the problem of Constantinople and of the Straits.

Ms. LLOYD GEORGE enquired whether Viscount Chinda had any observations to make.

VISCOUNT CHINDA replied that Japan's interest in the questions now before the council were of a general nature, as, unlike the other Allies, the Japanese had no direct interest. At present, therefore, he did not wish to express any opinion.

Mr. LLOYD GEORGE said¹ that the conclusion at which His Majesty's Government had arrived in regard to the retention of the Sultan at Constantinople was one which had been reached after the most careful consideration, and with reluctance, hesitation and apprehension, and they even now felt

¹ The following passage (beginning 'Mr. Lloyd George said', and ending 'the beginning of fresh trouble') is printed with minor variation, sp. cit., vol. II, pp. 1271-2.

padişahçı, hilafetçi-saltanatçı tasarılarını gerçekleştirememiş olmalarının tek nedeni, Gazi Mareşal Mustafa Kemal (Atatürk) önderliğinde verilen Milli Mücadele ve Milli Kurtuluş Savaşımızın başarısına dayanan laik, halkçı, cumhuriyetçi, ulus-devletçi Türk Devrimi'dir.

Gerçek bu iken, 1 Kasım 1922'de saltanatın ve 3 Mart 1924'te hilafetin kaldırılmasını düşmanımız İngiltere'nin dayattığı; Mustafa Kemal'in Lozan Barış Konferansı sürecinde İngiltere'ye hilafeti kaldırma sözü verdiği; İngiltere'nin Lozan Barış Antlaşmasını onaylamayı bu nedenle geciktirip, hilafet kaldırıldıktan sonra onayladığı; Ankara Hükümeti

İngiltere, Fransa, İtalya temsilcileri Sevr Barış Antlaşması hazırlıklarını tamamladıkları San Remo Konferansı'nda.

İngiltere'nin istediği rejimi "şey yaptığı" içindir ki, işgalleri altında bulunan İstanbul'u tek kurşun atmadan boşalttığı; cumhuriyetin, laikliğin, üniter ulus-devletin hep İngiltere'nin dayatmasıyla kurulduğu vb. gibi yalanlar toplumun geniş kesimlerine yayılabilmiştir. İlk kez 6 Kasım 1922'de İstanbul'daki İngiliz Büyükelçiliğine sığınarak yurtdışına kaçan Osmanlı devletinin ve Vahideddin'in son şeyhülislamı Mustafa Sabri'nin

1927'de Yunanistan'da sahibi olduğu Yarın gazetesinde yayınladığı makalelerde ortaya attığı bu gibi yalanlar, o günden bugüne yüz yıldır Türk Devrimi karşıtlarınca yayılmaktadır. Bu uydurmaların yüksek lisanslarını, doktoralarını ABD'de Harvard, Yale ve İngiltere'de Cambridge, Oxford gibi tanınmış üniversitelerde yapmış kimi akademisyenlerce, milyonların izlediği tv programlarında gerçekmiş gibi yinelenmesi karşısında; her aydın, Milli Mücadele'ye karaçalan bu gibi yalanları belge, bilgi ve bulguya dayalı gerçekleri ortaya koyarak çürütmekle yükümlüdür. Yazı dizimizde belgelerle ortaya koyduğumuz gerçekler, bu gibi yalanları çürütüyor. • (Sürecek)

17 Kasım 1922 günü halife ünvanıyla işgal güçleri komutanı Haringtonda sığınarak yurdu terkeden VI. Mehmet Vahideddin.

*cengizozakinci@
butundunya.com.tr*

Erhan Us, 1987'ta Ankara'da doğdu. Bilkent Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği'nden mezun olarak çeşitli yerel / uluslararası zincir otellerin pazarlama operasyonlarını yürüttükten sonra dijital ve stratejik marketing, mimari / ürün fotoğrafları, tasarım ve sosyal medya hizmetlerini

A.D. 1644 Marketing Group çatısı altında birleştirdi.

Fotoğraf ve modern sanat eserleri ile çeşitli sergilere katıldı.

Ulusal ve uluslararası on bir sivil toplum kuruluşunda başkanlık seviyesinde görev aldı. İki "En İyi Dijital Ajans" ödülü ve birçok özel ödül sahibi olup, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji, Anadolu Üniversitesi Felsefe bölümlerinde ve

A.D.1644'te (CEO) çalışmalarına devam etmektedir.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

69

Türk Ulusunun İzleyeceği İlkeler!

Efendiler!

Şimdiye kadar bildiğinize sunduğularım, kişisel olarak ve Temsilciler Kurulu (*Heyet-i Temsiliye*) adına değindiğim olayların açıklanmasına ilişkindi.

Bundan sonra söyleyeceklerim, Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldıktan ve yöntemine göre ulusal hükümet kurulduktan sonra bugüne değin

meydana gelmiş olayları ve devrimleri kapsayacaktır.

Bu söyleyeceklerim aslında herkesçe apaçık bilinen ya da kolaylıkla öğrenilebilecek olan olaylarla ilgilidir.

Gerçekten, Meclis tutanaklarında, Bakanlık dosyalarında, basın arşivlerinde bu olayların belgeleri saptanmış ve saklanmış bulunmaktadır.»

Bunun için ben, bütün bu olayların genel gidişini göstermek ve saptamakla yetineceğim. Amacım, devrimlerin incelenmesinde tarihe kolaylık sağlamaktır.

Bütün bu olayların oluşum ve gelişiminde Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Hükümeti Başkanı, Başkomutan ve Cumhurbaşkanı olarak bulunmuş olmaktan daha çok, ulusumuzun iradesiyle oluşmuş ve desteğiyle varlığını sürdüren örgütümüzün (*Söz konusu örgüt, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Nutuk'un okunduğu tarihte Cumhuriyet Halk Fırkası'dır- Cengiz ÖNAL*) Genel Başkanı olarak bu görevi yapmaya kendimi yükümlü sayarım.

Efendiler!

Meclis'in açıldığı ilk günlerde, Meclis'e, içinde bulunduğumuz durumu ve koşulları açıklayarak, izlenmesini ve uygulanmasını doğru bulduğum düşüncelerimi bildirdim.

Bu düşüncelerin başlıcası, Türkiye'nin ve Türk ulusunun izlemesi gereken siyasal ilkelerle ilgiliydi.

Hatırlayacağımız üzere, Osmanlılar zamanında çeşitli siyasal yöntemler tutulmuştu ve tutulmaya da inatla devam edildi.

Ben, bu siyasal yöntemlerden hiçbirinin, yeni Türkiye Devleti'nin

yöntemi olamayacağı kanısına varmıştım. Bunu, Meclis'e anlatmaya çalıştım.

Bu konu üzerinde, daha sonra da çalışılmıştır.

Bununla ilgili olarak söylediklerimin tamamının temel noktalarını, burada hep birlikte anımsamayı yararlı görüyorum.

Efendiler!

Bildiğiniz gibi, yaşam demek, mücadele demektir. Yaşamda başarı, yüzde yüz mücadelede başarı kazanmakla elde edilebilir. Bu da manen ve madeten güce ve iradeye dayanan bir iştir.

Bir de, insanların uğraştığı bütün sorunlar, karşılaştığı bütün tehlikeler, elde ettiği başarılar, toplumca yapılan genel bir savaşın dalgaları içinde doğagelmiştir.

Doğu uluslarının Batı uluslarına saldı-

rısı tarihin belli başlı bir evresidir... Doğu ulusları arasında Türklerin başta geldiği ve en güçlü olduğu biliniyor.

“...insanların uğraştığı bütün sorunlar, karşılaştığı bütün tehlikeler, elde ettiği başarılar, toplumca yapılan genel bir savaşın dalgaları içinden doğagelmiştir.”

Gerçekten Türkler, Müslümanlıktan önce ve sonra Avrupa içlerine kadar girmişler, çarpışmalar yapıp, çeşitli mücadelelerde bulunmuşlar ve elde ettikleri başarılar sonucunda da önemli miktardaki alanlara yerleşerek Batı'ya doğru

yayılmışlardır.

Batı'ya saldıran ve bunun sonucunda yayılmalarını İspanya'ya girip Fransa sınırlarına değin sürdüren Araplar da vardır.

Ama her saldırıya, her zaman, bir karşı saldırı olabileceğini düşünmek gerekir. Karşı saldırıya uğranılabileceğini düşünmeden ve ona karşı güvenilir gerekli önlemleri almadan eyleme geçenlerin sonu yenilgidir, bozgundur ve yok olmaktadır.

Batı'nın Araplara olan karşı saldırısı, Endülüs'te acı ve ders alınmaya değer bir tarihsel yıkım ile başladı. Ama orada bitmedi... Kovalama, Afrika kuzeyinde sürüp gitti.

Attila'nın, Fransa ve Batı Roma topraklarına dek genişletilmiş olan imparatorluğunu anımsadıktan sonra, dikkatlerimizi Selçuklu Devleti'nin yıkıntısı üzerinde kurulan Osmanlı Devleti'nin İstanbul'da Doğu Roma

İmparatorluğu'nun taç ve tahtını ele geçirdiği çağlara çevirelim.

Osmanlı padişahları içinde Almanya'yı, Batı Roma'yı ele geçirecek çok büyük bir imparatorluk kurmaya girişmiş bulunanlar vardı.

Yine, bu padişahlardan biri, bütün İslam dünyasını bir merkeze bağlayarak yönetmeyi düşündü. Bu amaçla Suriye'yi, Mısır'ı ele geçirdi. "Halife" ünvanını aldı...

Başka bir padişah da hem Avrupa'yı ele geçirmek ve hem de İslam dünyasını egemenliği ve yönetimi altına almak amacını güttü.

Batı'nın sürüp giden karşı saldırısı, İslam dünyasının tedirginliği ve ayaklanması ve böylece bütün dünyayı ele geçirme istek ve tasarılarının tek sınır içine aldığı çeşitli soydan insanların geçimsizlikleri, en sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nu da, benzerleri gibi, tarihin bağrına gömdü.

Efendiler!

Dış siyasetin en çok ilgili bulunduğu ve dayandığı temel, devletin iç örgütüdür. Dolayısıyla dış siyasetin, iç örgütle uyumlu olması gerekir.

Batı'da ve Doğu'da, yaratılışı, kültürü ve ülküsü başka olan ve birbirleriyle bağdaşmayan toplulukları, tek sınır içine almış olan bir devletin iç örgütü, elbette temelsiz ve çürük olur. Bu durumda dış siyaseti de köklü ve sağlam olamaz.

Böyle bir devletin, iç örgütü özellikle ulusal olmaktan uzak olduğuna gibi, siyasal yöntemi de ulusal olamaz. Buna göre Osmanlı Devleti'nin siyaseti ulusal değil; ancak, kişisel olmanın yanısıra, bulanık ve de istikrarsızdı, kararsızdı.

Değişik ulusları ortak ve genel bir ad altında toplamak ve bu değişik ulus topluluklarını eşit haklar ve koşullar altında bulundurarak güçlü bir devlet kurmak, parlak ve çekici bir siyasal görüştür. Ama aldatıcıdır!

Dahası, hiçbir sınır tanımayarak, dünyadaki bütün Türkleri de bir devlet olarak birleştirmek, ulaşılamayacak hayali bir amaçtır.

Bu, yüzyılların ve yüzyıllarca yaşamış olan toplumlar ile kültürlerinin çok acı ve kanlı olaylar ile ortaya koyduğu bir gerçektir.

İslamcılık ve Turancılık siyasetinin başarı kazandığına ve dünyayı uygulama alanı yapabildiğine tarihte rastlamak mümkün değildir.

Soy ayrımı gözetmeksizin, bütün insanlığı kapsayan tek bir dünya

devleti kurma hırslarının sonuçları da tarihte yazılıdır. "İstilacı!" olmak hevesleri, konumuzun dışındadır.

İnsanlara her türlü özel duygularını ve bağlamlarını unutturup, onları kardeşlik ve tam eşitlik içinde birleştirerek, insancıl bir devlet meydana getirme ideal ve düşüncesinin de kendine özgü koşulları vardır.

Bizim açık ve uygulanabilir gördüğümüz siyasal yöntem, "**Ulusal Siyaset**"tir.

Dünyanın bugünkü genel koşulları ve yüzyılların kafalarda ve karakterlerde yerleştiği gerçekler karşısında hayalperest olmak kadar büyük yanılığ olamaz.

Tarihin dediği budur. Bilimin, aklın, mantığın dediği de böyledir.

Ulusumuzun, güçlü, mutlu ve sağlam bir düzen içinde yaşayabilmesi için, devletin bütünüyle ulusal bir siyaset gütmesi ve bu siyasetin iç örgütlerimize tam uyumlu ve dayalı olması gereklidir.

Ulusal siyaset demekle anlatmak istediğim şudur:

Ulusal sınırlarımız içinde, her şeyden önce kendi gücümüze dayanarak varlığımızı koruyup ulusun ve ülkenin gerçek mutluluğuna ve bayındırlığına çalışmak, gelişigüzel, ulaşılamayacak istekler ve hayaller peşinde koşup da ulusu uğraştırmamak ve zarara sokmamak, uygarlık dünyasının uygarca ve insanca davranışını ve karşılıklı dostluğunu beklemektir. •

cengizonal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: Hükümet Kurmanın Güçlüklere!

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

Devlet Bankası

Yaşamda kötümser olmak ne kadar kötü bir husus ise, gereğinden fazla iyimser olmak da o derece zararlıdır. Yerinde olmayan iyimserlikler, çoğunlukla insanları acı hayal kırıklığına uğrattırır. Onun için kararlarımızda çok hesaplı ve dikkatli olmak zorundayız.

Son zamanlarda bazı vatandaşlarımız, Devlet Bankası etrafında çok yaldızlı hayaller kurmaktadır. Onların kanaatine göre Türkiye’de bir

kez Devlet Bankası kuruldu mu, paramız istikrar bulacak, hayat ucuzlayacak, iş hayatı sıkıntıları azalacak ve özetle ekonomik durumumuz, -Devlet Bankası’nın bir nefesiyle-, birdenbire düzelecek.

Bu görüşlerin yerinde ve isabetli olmadığını söylemeye gerek yok. Hiçbir kuruluşta sihirli ve yaratıcı bir güç olduğunu varsayamayız. Böyle bir varsayımı kabul etmek ancak bu hurafelerle dolu zihniyetlerin işidir.»

Türk vatandaşları, mücadele ettiği alanlarda son derece gerçekçi olmak zorundadır.

Türkiye Cumhuriyeti, Devlet Bankası'nın gereğine inanmıştır ve bu bankayı en kısa zamanda kuracaktır. Hükümet, Devlet Bankası'na ait olan açıklamalarıyla, vatandaşları hiçbir zaman böylesi hayallere yöneltmiş değildir.

Başbakan İsmet Paşa, daha geçenlerde yaptığı bir konuşmasında Devlet Bankası için çok açık ifadelerde bulunmuşlardı. Bunlar özetle;

- 1) Devlet Bankası için özel bir kanun çıkarılacak.
- 2) Bankanın sermayesi şimdiki ulusal paramız üzerinden olacak.
- 3) Vatandaşların katılımı isteğe bağlı olacak.
- 4) Ulusal paranın altın fiyatı üzerinden belirlenmesi gibi bir koşul olmayacak.

Bu gerçeği çok iyi bilmeli ve ona göre yürütmeliyiz. Bir ülkenin parasının değerini belirlemek, ekonomik acısını dindirmek için çeşitli çareler vardır. Fakat bu çareler hiçbir zaman sadece kuru temennilerden, kanun maddelerinden ve teorik hesaplardan ibaret olamaz. Hayatta teorilerle ve hayallerle uzlaşan başlıca işler, ekonomik hareketlerdir.

Şurası da kesindir ki, Türk parasını ve ekonomik yaşamını düzeltmek de asla güç değildir. Bunu gerçekleştirme araçları artık bir sürü olmaktan çıkmıştır. Eğer biz devlet bütçesinde, ülkenin ekonomik durumunda, devlet alım-satımında, halkımızın üretim ve tüketiminde ve ithalat/ihracat oranlarında bir denge oluşturulmasında başarılı olursak, istenilen iyi sonuçlar kendiliğinden doğar ve paramızın fiili istikrarı da kendiliğinden oluşur.

...bu mücadelede başarılı olmak, Türkiye Cumhuriyeti için sadece teoriye dayalı bir gurur meselesi değil, esaslı bir yaşam ve bağımsızlık aracıdır.

O zaman, hükümetin mevcut olan fiili istikrarı bir kanun ile gerçekleştirmesi çok kolaydır. Bundan başka, kâğıt paramızın, ayrıca bir karşılık koymak suretiyle güçlendirilmesi de sonradan düşünülebilir.

Demek ki, işin ruhu ve esası, devletin genel yaşamında kesin bir denge oluşturmaktır. Millet ve hükümetin başladığı yeni ekonomik mücadele ve bunun gerektirdiği önlemler, bizi o sonuca götürecektir.

Onun için bu mücadelede başarılı olmak, Türkiye Cumhuriyeti için sadece teoriye dayalı bir gurur meselesi değil, esaslı bir yaşam ve bağımsızlık aracıdır. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

2 Ocak 1930

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Düzenzedeler adlı kitabından)

Değnekler ve Balonlar

Karanlık günlerden, aydınlık etkilendiler. Aydınlık günlerden, karalar pay aldılar.

Karanlık, hepimizi aynı ölçüde etkilemedi. Aydınlıktan da hepimiz aynı ölçüde yararlanamadık.

Gün oldu, bir bölümümüz kahkahalar attık, bir bölümümüz yas tuttuk. Gün oldu, bir bölümümüz “Yaşa, varol!” dedik, bir bölümümüz sustuk.

Kimimiz sevinçimizi içimize sığdıramadık, kimimiz tasamızı dağıtacakımız yer bulamadık. Kimimiz her geçen yıl gücümüzü yitirdik, kimimiz her geçen yıl umudumuzu pekiştirdik.

Cumhuriyetin, yarım yüzyılı aşan yaşı böyle geçti. Arkadakileri untabilmek ve öndekilere bakabilmek çağı

başladı, artık.

Bir sakat baloncunun bedensel sakatlığını belirleyen kol değneği ve bastonu ile, onun kişisel onur sağlamlığını ve çalışma ahlâkının üstünlüğünü simgeleyen balonlarını, umudunu pekiştirmek isteyenlere yardımcı olmak için sunuyorum, şimdi burada.

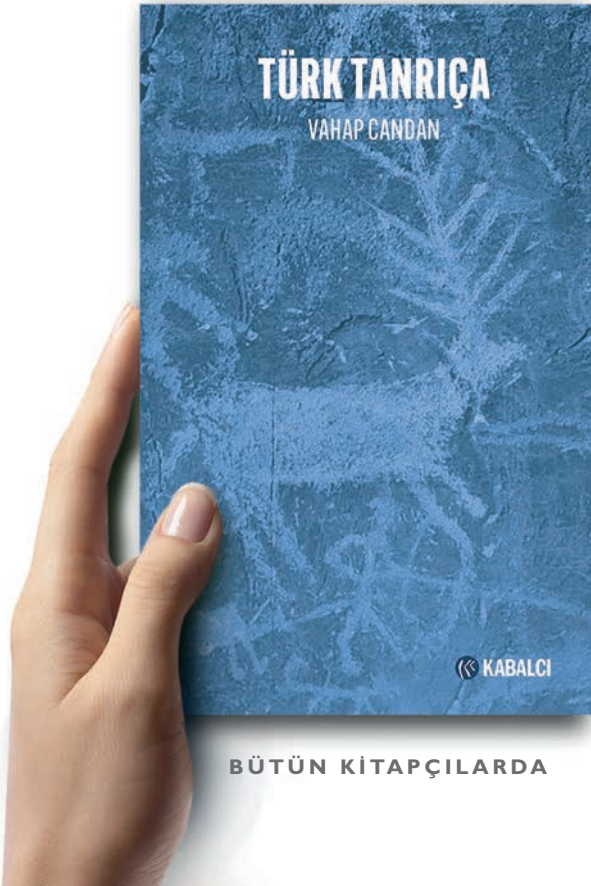
Bu sakat baloncu, pekiştirilmesi gereken umut sahiplerine, kimler için ne yapılabileceklerini kendi bedensel güçsüzlüğüyle göstermektedir.

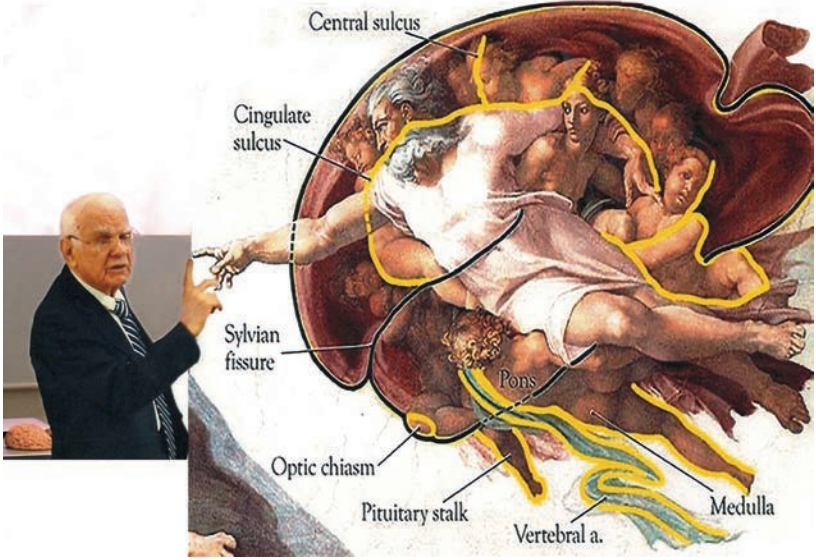
Yapılabileceklerin nasıl yapılabileceğini ise onlara, bedensel güçsüzlüğünü de yenen kendi kişisel onur gücü ve çalışma ahlâkının üstünlüğüyle örneklemektedir.

7. yüzyılda kendi özgün alfabetiyle yazıtlar/bengü taşlar diken Türk toplulukları daha erken çağlarda nerelerde yaşadılar ve ne gibi izler bıraktılar?

Yazar bu çalışmasında Erken Orta Çağ (Hun-Göktürk-Uygur) dönemi yazılı kaynaklarını, arkeolojik buluntuları ve kayda alınmış Türk destanlarını birlikte inceliyor. Elde ettiği verileri kodlayarak, Türk kültürünün devamlılığını geriye doğru tunç, eneolitik hatta neolitik çağlara kadar takip etmeye çalışıyor. Destanların, mitolojik öğeler barındıran kısımlarıyla arkeolojik ve etnolojik/etnografik, halk bilimsel verilerin çoğunlukla birbirini teyit ettiğini ortaya koyuyor. “Türk Mitolojisinde Tanrıça ve Dişil Varlıklar” adıyla başladığı çalışmasını, belgelerin yönlendirmesiyle “Türk Tanrıça” olarak değiştirdiğini belirtiyor: *“Dişil olarak tasavvur edilmiş varlıkların tümünün ortak bir adının olması ve hemen hemen tüm özelliklerinin benzeşmesi ve tanrıça özellikleri göstermesi nedeniyle kadim Türk tanrıçasından izler taşıdıkları kanaatine ulaştım. ‘Türk Tanrıça’ adında karar kıldım.”*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Efsane 100 Yaşında

“Kişi felsefeyle başlayıp tıpta son bulabilir veya tıpla başlayıp kendini felsefede bulabilir.” - Aristoteles

Yazan: Prof. Dr. CENGİZ KUDAY

Bilimsel bir uğraş olarak tıbbın öncelikli konusu insan sağlığıdır. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre sağlık, “tam bir fiziksel, ruhsal ve sosyal iyilik hali” olarak tanımlanmaktadır. İnsanı biyo-psiko-sosyal bir varlık olarak ele alan tıp, alanının geniş ve karmaşık kapsamını ortaya koymaktadır. Bu nedenle tıp pratiği sadece hastalıkları ve onların yönetimini kapsamakla kalmaz, aynı zamanda insan faaliyetinin her alanına dokunur. Bu anlamda tıbbın aynı zamanda bir

sosyal bilim olduğunu söylemek yanlış olmaz. Yaşam ve ölüm temel temalar olduğunda, kaçınılmaz olarak yaşamın anlamı sorusu ortaya çıkar. Aristoteles'in 1600 yıl önce belirttiği gibi, kişi felsefeyle başlayıp tıpta son bulabilir veya tıpla başlayıp kendini felsefede bulabilir. İnsanlık tarihi boyunca tıp pratiği, büyü ve mitlerden bilimsel düşünceye geçiş yapmıştır.

Ubi dubium ibi libertas: Şüphe olan yerde özgürlük vardır. (*Latin atasözü*)

21. yüzyılın modern çağında teknoloji hayatımızı hızla dönüştürüyor, yeni bir dünyanın kapılarını aralıyor. Teknolojinin tıp üzerindeki etkisi ise daha da belirgindir. Son on yıldaki olağanüstü teknolojik gelişmeler, bilim kurgu ile gerçeklik arasındaki çizgiyi giderek bulanıklaştırmaktadır. Hastalıkların doğasını moleküler düzeyde anladıkça, teşhis araçları ve tedavi yöntemleri giderek daha sofistike hale geliyor. Ancak, inkâr edilemez bir gerçek var:

Tıp pratiği ne kadar bilimsel hale gelirse gelsin, dinleme ve iletişime vurgu yapan geleneksel hasta-doktor etkileşimi, Hipokrat'tan beri değişmeden kalmıştır. Tıptaki bu baş döndürücü değişim hızı eski çağlara dayanmaktadır ve bu değişimin en iyi hiciv tasviri 17. yüzyılda Moliere tarafından yapılmıştır. "Zorla Hekim" (1667) adlı oyunundan unutulmaz diyalog şöyledir:

Geronte: "Bana yanlış muayene ediyormuşsunuz gibi geliyor; kalp sol tarafta, karaciğer ise sağ tarafta."

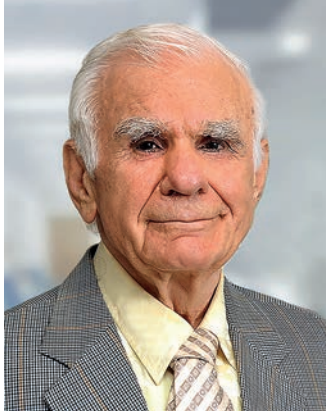
Sganarelle: "Evet, eskiden öyleydi ama artık her şey değişti ve biz tamamen yeni yöntemler izliyoruz!"

"Bilimin amacı sonsuz bilgiğe kapı açmak değil, sonsuz hataya sınırlı koymaktır." - **Bertholt Brecht** (Galileo'nun Hayatı)

"Sağlığı olanın umudu, umudu olanın her şeyi vardır."

-Arap atasözü

Profesör Gazi Yaşargil her zaman zamanının ötesinde olmuş ve vizyonu ile beyin cerrahisi dünyasında bir ikon haline gelmiştir. Her zaman geleceğe umutla bakmış, büyük hayaller kurmuş ve hayallerinin çoğunu gerçekleştirmiştir. Sürekli çitayı yük-

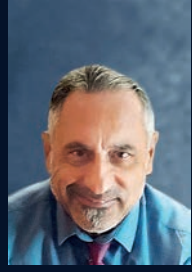

Profesör Gazi Yaşargil

seltmiş ve yeni nesilleri ileriye taşımıştır. Yukarıdaki paragraflarda, tıp pratiğinin bilimsel ve teknolojik etkileşimlerine ve sosyal boyutlarına kısaca değindim. Tüm hayatını tıbbı adanmış ve bu derin ve kapsamlı alanın her boyutuna ulaşmış hekimlerin ne kadar nadir olduğunu gözlemledim.

Profesör Gazi Yaşargil, bu nadir kişiler arasında en önde gelenidir. Yıllar geçtikçe ona olan hayranlığım daha da arttı. Başından beri, bu eşsiz, sanatçı hekimini örnek almaya çalıştım.

Onun sayesinde beyin cerrahisi, gerçek beyin cerrahları tarafından kutsal bir meslek olarak algılanmış ve yazdığı kitaplar bu disiplinin kutsal metinleri olarak kabul edilmiştir. Bu satırların yazarı olarak, onu tanımaktan, onunla aynı dönemde yaşamaktan onur duyuyorum ve kendisini bir kez daha sarsılmaz bir hayranlıkla selamlıyorum. •

Beşar Esad'ın Suriye'den kaçış hikayesi

En uzun sınırimızın (911 km) olduğu güney komşumuz Suriye'de, 61 yıllık Baas, 50 yıllık Esad ailesi yönetimi ve 13 yıllık iç savaş, 8 Aralık 2024 tarihinde sona erdi.

Böylelikle Suriye'de öncelikle Türkiye'yi de yakından ilgilendiren çok yeni bir dönem başladı.

Babası Hafız el Esad'ın 10 Haziran 2000'deki ölümünün ardından Suriye'de anayasa değiştirildi. Çünkü anayasada Cumhurbaşkanlığı

için minimum yaş şartı 40 olarak belirlenmişti. Beşar ise 34 yaşındaydı. Anayasa değişikliğiyle Esad'ın Cumhurbaşkanı olabilmesi için yaş 34'e indirildi.

Esad tek aday olarak girdiği seçimlerde yüzde 97,29 oyla cumhurbaşkanı seçildi ve Temmuz 2000'de ülke yönetimine geldi.

Beşar Esad'ın, Rusya'ya kaçış hikayesine ilişkin birçok haber ve yazı yayımlandı. »

Konu benim de ilgi alanımda olduğu için, tekrara düşmeden sadece bu yazıda edineceğiniz bilgileri derlemeye ve bir fark yaratmaya özen gösterdim.

Beşar Esad da elbette kendi kaçış hikayesini anlatmıştı. Esad açıklamasında şöyle diyordu:

“8 Aralık 2024 Pazar gününün ilk saatlerine kadar Şam’da kalarak görevimi yerine getirdim. Terörist güçler Şam’a sızdıkça, Rus müttefiklerimizle

koordinasyon halinde, muharebe operasyonlarını denetlemek üzere Lazkiye’ye hareket ettim. O sabah Hmeymim hava üssüne vardığımda, kuvvetlerimizin tüm savaş hatlarından tamamen çekildiği ve son ordu mevzilerinin de düştüğü anlaşıldı.”

Esad, aktaracağım bilgilerden sadece birini ise şu ifadelerle

“Terörist güçler Şam’a sızdıkça, Rus müttefiklerimizle koordinasyon halinde, muharebe operasyonlarını denetlemek üzere Lazkiye’ye hareket ettim.”

paylaşıyordu:

“Rus askeri üssünün kendisi de insan-sız hava araçlarının yoğun saldırılarına maruz kaldı. Üsten ayrılmanın hiçbir geçerli yolu olmadığından Moskova, üs komutanlığından 8 Aralık Pazar akşamı Rusya’ya acil bir tahliye ayarlamasını istedi.”

Şimdi Esad’ın Suriye’den ayrılmadan önce

yaşadıklarını Rus kaynaklardan aldığım bilgiler ışığında aktaracağım.

Birincisi Esad’ın Hmeymim hava üssüne gidiş nedeni, söylediği gibi “Muharebe operasyonlarını denetlemek” değildi, Suriye’yi terk etmektir.

Beşar Esad, ordunun muhalifler karşısında tutunamadığını, dağıldığını, askerlerin kaçtığını, savaşın

kaybedildiğini 2 gün öncesinden görmüş ve Şam'dan ayrılmaya karar vermişti.

Rus SU-35 jet savaş uçakları (Fotoğraf: Reuters)

Rusların hazırladığı tahliye planının tamamlanmasını bekliyordu.

İkincisi ise dron saldırısına uğrayan Rus üssü değil birazdan yazacağım yakın bölgedeki bir noktaydı.

Esad'ın uçağı 8 Aralık sabahı Şam'dan hareket etmek için Hmeymim hava üssünden gelecek komutu beklemektedir.

Çünkü İsrail savaş uçakları, Hizbullah güçlerinin Lübnan'a doğru çekilmekte olan Şam'ın çevresindeki ve Humus'taki yüzlerce araçtan oluşan konvoylarını vurmaktadır.

Bu karmaşada Esad'ın içinde bulunduğu uçağın da hedef alınması riski vardır.

Ruslar, saat 10.20'da 4 savaş uçağını, Esad'ın uçağına eşlik etmek üzere Şam'a gönderirler.

Çünkü İsrail, Esad'ın

hareketliliğinden büyük ihtimalle haberdardır.

Ruslar işi garantiye almak için bu yola başvurmuştur.

Esad'ın uçağı

Rus savaş uçaklarının korumasında 11.50'de Hmeymim hava üssüne ulaşır.

Esad'ın uçağına hangi hava sahasını ya da sahalarını kullanarak Rusya'ya gideceği konusunda Rus yetkililer Moskova'dan gelecek ta-

limatları beklemeye geçer.

Bu arada, İsrail'in, Esad'ın uçağının Hmeymim üssünde olduğu ve buradan Rusya gideceği istihbaratını aldığı kesinleşmiştir.

Çünkü İsrail savaş uçakları, Hmeymim'e çok yakın uçmakta ve iki noktayı, Cebele (Jableh) ve Besaysin'i bombalamaktadır.

Yine çok yakındaki Saloren'e de dron saldırıları düzenlenmektedir.

Hmeymim hava üssünden bir görünüş

Dron saldırılarının muhaliflerden mi yoksa İsrail'den mi geldiği konusunda kesin bir bilgiye ulaşamadım.

İsrail'in, Esad'ın uçağını vurabilme ihtimali bir kez daha ortaya çıkınca durum Moskova'ya bildirilir.

Rusya Savunma Bakanlığı, İsrail Savunma Bakanlığıyla iletişime geçip, Hmeymim üssünden kalkacak uçaklara İsrail savaş uçaklarının ya da diğer hava unsurlarının herhangi bir müdahalesine anında karşılık verileceği uyarısında bulunur.

Kalkışından 3 saat 25 dakika sonra Suriye'nin devrik Cumhurbaşkanı Beşar Esad'ı taşıyan uçak Moskova yakınlarındaki Chkalovskoye askeri havaalanına iner.

Tartus açıklarındaki Rus savaş gemilerinin de İsrail uçaklarını hedef alacağı bildirilir.

Rus savaş gemilerinden 2'si Tartus'tan Lazkiye'ye doğru hareketlenir.

İşte bu gelişmeden hemen sonra, saat 13.40'da devreye hiç beklenmedik bir şekilde Amerika Birleşik Devletleri girer ve Esad'ın uçağının Hmeymim üssünde olduğu bilgisine ulaştıklarını, ama herhangi bir müdahalede bulunmayacaklarını Moskova'ya bildirir.

İsrail'den ise saat 14.50'ye kadar herhangi bir yanıt gelmez.

Rusya, saat 14.55'te, İsrail savaş uçaklarının Hmeymim üssünün 40 km yakınına 3 saat boyunca yaklaşmamasını aksi halde vurulacaklarını net bir şekilde Tel Aviv'e "son uyarı" notuyla bildirir.

Saat 15.15'te önce 6 Rus savaş uçağı havalanır, ardından da Esad'ın uçağı havalanır.

Bu sırada İsrail savaş uçakları, bölgeye çok uzak olmayan Hama'da, Suriye ordusuna ait noktaları vurmaktadır.

Rus savaş uçakları, Esad'ın uçağına Suriye hava sahasının bitimine kadar eşlik ederler.

Esad'ın uçağının hangi ülke ya da ülkelerin hava sahalarını kullandığı konusundaki bilgiler "off the record" olduğu için paylaşamıyorum.

Kalkışından 3 saat 25 dakika sonra Suriye'nin devrik Cumhurbaşkanı Beşar Esad'ı taşıyan uçak Moskova yakınlarındaki Chkalovskoye askeri havaalanına iner.

Son bir not Esad'ın ailesi için düşelim.

Esad'ın eşi ve çocukları Moskova'ya değil Finlandiya sınırına yakın St. Petersburg kentine yerleştirilmiş.

Beşar Esad'ın, birkaç gün Moskova'da kaldıktan sonra bu kente geçtiği tahmin ediliyor.

Suriye'deki gelişmeler Türkiye'yi de yakından ilgilendirdiği için bu ülke hakkında önümüzdeki sayılarda yeni yazılar yayımlayacağım. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

Arayış
Vahap Candan

SVEET ULAAN ANITKABRİ VE TAMGALI TAŞ ANITI

20-30 yıl öncesine kadar Türklerin anayurdunun Orta-Asya olduğu yer alırdı kitaplarda. Günümüzde ise Altay-Sayan coğrafyasının yanı sıra, Baykal gölü-Angara-Abakan dağları arasında yer alan geniş coğrafyanın Türklerin anayurdu olduğu kabul ediliyor. Kazı ve yüzey araştırmalarında elde edilen arkeolojik, etnografik buluntular eski bilgilerin yanlış değilse bile epey ek-sik olduğunu

gösteriyor. Bu alanda kazı ve araştırmalar sonucunda elde edilen yeni veriler, devamlılık gösteren özgün Güney Sibirya/Altay kültürünün MÖ 6. binden (Neolitik çağ) itibaren gelişmeye başladığını gösterdi. Sözü ettiğimiz verilerin önemli

Harita: Prof.Dr. Semih Güneri

bir kısmı kurgan ve diğer mezar yapılarında keşfedildi. Ölünün çukura gömülüş biçimi, özellikle de hemen yanına konulan eşya ve aletler üzerindeki betimlerdeki üslup gelişiminin, coğrafyanın önemli bir kısmında paralellik göstermesi, yerli Asyalı halkların baskın bir şekilde kültürün yaratıcıları olduğunu gösterdi.

Yine aynı bölgede binlerce-belki on binlerce kaya resminin bir kısmı üzerinde yapılan inceleme ve üslup analizleri de söz konusu kanaati güçlendirdi. Çünkü kazılarla gün ışığına çıkarılan buluntularla, kaya resimleri arasında istikrarlı bir paralellik olduğu açıkça anlaşıldı. Araştırmacıların büyük çoğunluğu Fiziki antropolojik bağlamda Mongoloid olarak adlandırdılar Güney Sibirya-Altay halklarını. (Mongol=Moğol)

Türk diyemediler; geçelim, Altaïoid bile diyemediler. Aryan tanımlamasının karşısına bu yakışırdı!

Prof.Dr. Semih Güneri'ye göre Tunç Çağı (MÖ 2.500-1.500) prototürk Okunyeve kültürünün doğduğu ve yayıldığı alan. Kaynak: "Türk-Altay Kuramı" Kabalcı Yayınevi, 2024.

Güney Sibirya-Altay kültür devamlılığının görmezden gelinmesi Tunç çağından itibaren, gittikçe zorlaşıyor. Tunç çağı verilerinin Erken Orta çağda Hun-Göktürk-Uygurlarda devam ediyor olması da öyle.

Prototürk-Okunyeve kültür alanı, arkeolojik kronolojiye göre erken Tunç çağını (MÖ 2.500-1.500)

temsil ediyor. Okunyeve adı başlangıçta bir kavmi işaret etmiyordu. (Arkeolojik alanlara genellikle ilk buluntulara rastlanılan yerin adı verilir.) İlk kazı 1940'larda yapıldığında Okunyeve adı verilmişti ancak, kültürün öncesi ve özellikle sonrasına ilişkin yorumlar yapılmamıştı ya da yapılamamıştı. 1960'lardan itibaren yapılan yeni kazılar ve yeni buluntularla birlikte, özgün ve yerli Altaylı halklara ait bir kültür olduğu anlaşıldı. Söz konusu coğrafyada rastlanan arkeolojik objeler bazı

Hakasya "Çernoya Gölü "Hızıl His" (Kızıl Kız) dağının kuzeybatısında bulunan Tunç çağı prototürk-Okunyeve kültürüne ait dikilitaş, (yandan ve önden görünüm.)

Rus arkeologlarca Erken Orta Çağ (Hun, Göktürk, Uygur) Türk dönemi buluntularının öncülü olarak kabul edilmeye başlandı.

Prof. Dr. Semih Güneri “Türk-Altay Kuramı” adlı iki ciltlik kitabında “Okunyeve kültürünün Minusinsk havzasının güneyinde ve Tuva bölgesinde, Tunç çağları boyunca devam ettiğini ve MÖ 1500 /1400’lerde yerini “Karasuk” kültürüne bıraktığını” arkeoloji disiplini çerçevesinde belgelere dayalı olarak anlatır. Yani “Karasuk” olarak anılan kültür döneminin, Okunyeve’in devamı olduğu belgelenmiş ve anlaşılabilir durumdadır. Her iki evre de Altaylar’da doğmuş ve gelişmiştir. Karasuk adı verilen kültür, Orta Tunç Çağı’nı (MÖ 1500/1400-MÖ 1000-900) temsil eder. Yani, Orta Tunç Çağı Karasuk kültürü Altay/Sayan’da yaygınlaşmış Okunyeve kültürünün devamıdır.

Görsel 1’de çizimini gördüğümüz taş heykel Hakasya’da “Çernoya Gölü “Hızlı Hıs” (Kızıl Kız) dağının kuzeybatısında bulunan Tunç çağı prototürk Okunyeve kültürüne ait anıtsal bir dikilitaş. Çizimi, Sanat Tarihçisi Aias Domozhakov’un yüksek lisans tezinden aldım. Verdiği bilgiye göre

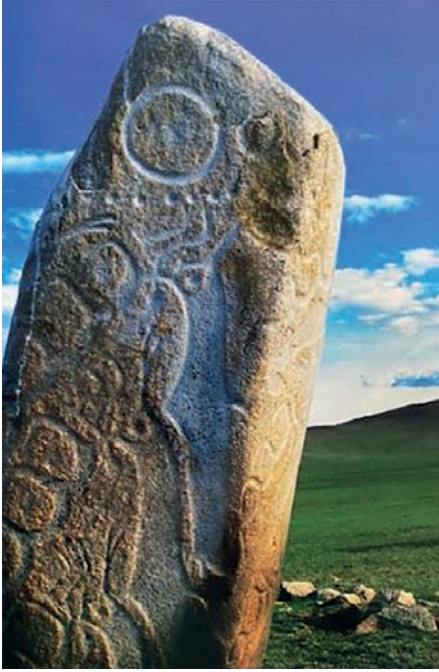
yüksekliği “Tam 4 metre 70 santim.” Heykelin yüzeylerinde, ana tasvirin dışında önemli piktogram ve ideogramlara yer verilmiş.

Okunyeve heykellerinde en çok rastladığımız betim, “evren” ideogramıdır. Evren tasvirleri çoğunlukla iç içe iki daire ve bir noktadan oluşur görsel 1’de gördüğümüz gibi. Ve köşelerde üçgenimsi çıkıntılar mutlaka yer alır. Evren ideogramı olduğu kabul edilen motifin dışında pek çok astral ya da mitolojik-ritüelci tasvirler çizilmiştir. Hakas Milli Etnografi Müzesi’nde bulunan heykelin üzerindeki piktogram (basitleştirilmiş resim) ve fonogram (harf) diyebileceğimiz tasvirleri yorumlamaya çalışalım:

Okunyeve heykellerinde en çok rastladığımız betim, “evren” ideogramıdır.

Aias Domoz-

hakov, “Y” biçimindeki işaretin sonradan çizilmiş olabileceğini belirtiyor. İşaret, bilindiği gibi kadim Türk alfabesinde “Ş” sesini karşılıyor. Orada daha geç dönemlerden Tagar, Taştık ve Göktürk dönemlerinde rastladığımız başka semboller/işaretler var. Dikilitaşın yan yüzeyinde, köşeleri sivri dört üçgenli ve ortasında nokta bulunan evren ideogramının yakın çevresinden başlayalım. Bakışımıza göre sağ altındaki içi noktalı daire, Türk alfabesinin Yenisey versiyonunda “nd”

Tuva'da Tağar dönemi dikilitaş (geyiktaş) (MÖ 5-4.yy) Foto: Semih Güneri, "Türk-Altay Kuramı"

olarak okunuyor. Söz konusu işaretle, kelime içinde değil de tek başına ise "and" olarak okunuyor. Aynı fonogram, Orhun Vadisi 3. dönem versiyonunda da aynı sesi karşılıyor. Yazısız bir dikilitaşın üzerinde tek başına çizilmişse veya boyanmışsa piktogram olarak değerlendiriliyor ve "güneş"i simgeliyor. Söz konusu piktogram, Okuneyev'den sonra her dönemde karşımıza çıkıyor. Özellikle Tağar-İskit dönemi geyik taşlarında sık karşılaşıyoruz.

Geç devirlerde (Hun-Göktürk) "Kün Ana körüptür" ifadesiyle birlikte and içilmesi geleneğini

hatırlatıyor. Sol aşağıya doğru yerleştirilen, ortasında tek nokta bulunan yarım daire de "and" ve "nd"nin bir versiyonu olabilir. Ancak, bugün de bayrağımızın simgesi olan ay-yıldız olma ihtimali daha yüksek. Çünkü benzerlerini Taştık, Göktürk ve Uygur çağlarında da görüyoruz. İçi noktasız tam yuvarlak ise Yenisey versiyonunda "y" harfini karşılıyor; tek başına yazılmış ise piktogram kimliği kazanıyor ve doğrudan "Ay" okunuyor. Değerli araştırmacı Emel Esin'e göre, "ay"ın hilal hali Hunlar'da kutlu olarak kabul ediliyordu ve bahar mevsimi kutlamaları ayın "hilal" halindeki ilk gününe denk getiriliyordu.

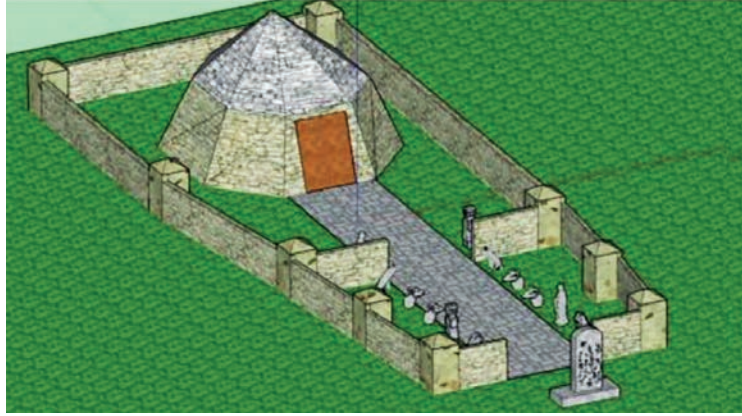
H. N. Orkun'un verdiği karşılaştırmalı tabloya göre [Çin kaynaklarında Ding-Ling (Kır-gız) olarak geçen] Yenisey Türkleri başlangıçta, ortasında tek nokta bulunan daire fonogramını "d" olarak okuyorlardı. Büyük ihtimal Okuneyev heykellerinde sıkça gördüğümüz içinde nokta olan daireler Kün/Güneş'i simgeleyen ideogramdı. Ki, köşeleri üçgen çukurlu, iç içe halkalar ve ortasında nokta bulunan "evren" ideogramından sonra karşılaştığımız yaygın simgelerden birinin de bu olduğu açıktır. Yan cephede insana, kuşa benzeyen grafitiler de var. Heykelin ön yüzünde daha açık gördüğümüz, içinde (+) bulunan daire motifini, geç dönem etnografik belgelere dayanarak dört ana yönün simgesi

olarak değerlendirilmemiz mümkün görünmüyor. Şaman davulu olduğunu ifade eden araştırmacılar da var. Yan yüzeyde boğa çizimi üzerinde gördüğümüz x işaretleri ne anlama geliyor; bilmiyoruz. Türk alfabesinin Orhun versiyonunda “d”

harfini karşıladığını biliyoruz sadece. Yine ön cephenin tepesinde gördüğümüz “hilal” motifi de yukarıda verdiğimiz yarım daire içinde nokta olan ideogram örneğiyle birlikte, Türk kültüründe ay ve yıldız motifinin/kültünün en az dört bin yıl önce var olduğunu gösteriyor. Şunu da hatırlayalım, Güney Sibirya Türk kam davulları üzerinde Kün (güneş) ve birkaç yıldız tasviri mutlaka yer alır.

Prototürk Okuneyev’den günümüze ulaşan yüzlerce arkeolojik buluntu var, burada sadece bir örneği incelemeye çalıştık. Üzerinde gördüğümüz bazan harf benzeri grafitiler, yer yer stilize edilmiş resimler ve ideogramların benzerlerine geç dönemlerdeki buluntularda da sıkça rastlıyoruz.

Söz gelimi kültür tarihi araştırmacılarının neredeyse 120 yıldır tartışmakta olduğu Sveet Ulaan damgalı taşında benzer motiflerle

Şiveet-Ulaan kült yapısının rekonstrüksiyon çiz. (Kaynak: D.Kidirali, G.Babayar)

karşılaşıyoruz. Yapılış tarihi hala tartışılan anıt taşı, Altayistik’in kurucusu sayılan Finlandiyalı dilbilimci G. John Ramstedt 1912 yılında keşfetmiş. Hatta piktogram, ideogram ve damgaları Türk alfabesi sanarak okumaya çalıştığı da bilinmekte. Bazı araştırmacılar, 5. veya 6. yüzyıllara ait olduğunu ileri sürerken kimi uzmanlarsa 7.-8. yüzyıla tarihlenebileceğini belirtiyor.

Moğolistan’da yer aldığı bölgedeki dağın adıyıyla anılan damgalı taş, anıt kabir olduğu anlaşılan bir yapıda keşfedilmişti. (Gör.3) Dört yanı taş duvarla örülmüş dörtgen biçimli iç ve dış kısımlardan oluşmakta, merkezde tapınak (ibadethane) yer almaktadır. Avlu duvarlarının dış cephesinde taştan yapılmış birkaç kule kalıntısı bulunmakta.

Kazakistanlı arkeolog D. Kidirali ve G. Babayar’ın belirttikleri gibi

söz konusu damgalı taşın bulunduğu yer bir anıt kabir. Rekonstrüksiyonda görüyoruz; ortada çadıra benzer bir yapı (muhtemelen Gömü mekanı) ve kenarları taş duvarla çevrili. Kültür tarihi araştırmacılarınca uzun yıllar İlteriş Kağan'a ait olabileceği ileri sürülmüştü. Ancak, yukarıda alıntı yaptığımız makalenin yazarlarından Kazakistanlı araştırmacı Darhan Kidirali'nin 2022'de yaptığı başka bir anıtkabir kazısında rastlanan yazıt/Bengütaş'ta açıkça İlteriş Kağan'ın adı geçiyordu. Bunun üzerine yapının İlteriş Kağan'a ait anıtkabir olduğu net bir şekilde anlaşıldı. Sveet Ulaan anıtkabrinin kime ait olduğu henüz açıklık kazanmadı. Fakat bengu taştaki

damgaların (piktogramların) Türk piktogramlarının olduğu kesin. Ayrıca anıtkabire giriş kısmında yer alan hayvan heykellerinde rastlanan keçi piktogramı da bunu doğruluyor. Bilindiği gibi Türk geleneğinde söz konusu piktogram Kağan ailesini/kağanı simgeliyor. Araştırmacılar, keçi piktogramı nedeniyle Sveet Ulaan tapınağının Göktürklerle ait olabileceğini ileri sürüyor. Ancak bilindiği gibi Göktürklerin anıt mezarlarına, Türk alfabesiyle ya da taşın çeşitli yüzeylerine Türk alfabesinin yanısıra zaman

zaman Çince ya da Soğdça alfabeyle de yazıtlar yazdırıldığını; bunun, Türk budununun daha erken bir dönemine ait olabileceğini iddia edebiliriz. Bu tür anıt mezarların, kağan ya da kağandan sonra gelen üst düzey yöneticiler için yaptırıldığını biliyoruz. Bengütaş üzerindeki çizimler, henüz harf şeklini almamış gibi görünüyor. Prototürk dönemlere ait arkeolojik buluntularda gördüğümüz piktogramlara bakınca, daha eski dönemlere ait olabileceğini söylememiz ihtiyatlı da olsa mümkün görünüyor. Mevcut değerlendirmelerin çoğunluğu damga geleneği esas alınarak yapıldığı için daha eski dönemlere girmeyi zorlaştırıyor. Ayrıca

Şiveet Ulan damgalı taş anıtı. Görsel l'de yer alan Tunç çağı Hakasya buluntusu üzerindeki piktogramların bir kısmının burada tekrar edildiğini görüyoruz. (Çizimde) Sol alt köşede dağ keçisi (kağanlık) damgası.

Moyun Çor Anıtkaibrinde yer alan Bengütaşa çizilen “Karakuş” motifi/piktogramı (Uygur Dönemi, Uygur Hakanı Moyun Çor’un ölümü 759)

“damga”ların hangi boya/boylara ait olduğu konusu üzerinde tartışmalar devam ediyor. Evet, Türk kültüründe damga geleneği/olgusu var ancak her motife, piktograma hatta reel ya da stilize resme, sadece damga (ing: stamp) olarak değil; spiritüel derinlikleri olabileceği ihtimalini de göz önünde bulundurularak, mitolojik/simgesel çerçeveden de bakılmasından yanayım.

Sweet Ulaan bengütaşında Tunç çağı prototürk heykel ve sin taşlarında gördüğümüz astral-mitolojik-ritüelci tasvirlerle benzeyen simgesel çizimler yer aldığı görülüyor. Hepsisi değilse bile bir kısmı için bunu iddia edebiliriz. Hatta aynı zamanda “damga” olarak kabul edilen şekillerin bazılarının kökeninin de prototürk topluluklarının inancıyla ilgili olduğu düşünülebilir. Zaten bulunduğu yerin bir kült alanı olduğu biliniyor. Örneğin

taşın sağ altında, içinde nokta olan daire güneş piktogramı, sağ/orta-kenardaki piktogramın ise kam teplerinde mutlaka rastladığımız stilize kartal motifi olarak değerlendirilebilir en azından. Bu motif 20. yüzyıla kadar Şaman teplerinde daima yer aldı. Karakuş olarak adlandırılan göksel/Tengrisel kuşun sti-

lize edilmiş halinden başka bir şey değil. Aynı motife Uygur dönemi yazıtlarında da rastlıyoruz. (Gör.5) Dolayısıyla Sweet Ulaan damgalı taş anıtının Göktürlere değil; Göktürklerin ataları olan Türklerle ait olduğunu; Hun ya da daha önceki dönemlerden kalmış olabileceği ihtimali de düşünülebilir. Fakat yine de anıtkaibir çevresine yazıtın olduğu bir taş dikilmiş ve sonra kaybolmuş olabileceğini de hesaba katmak gerekiyor.

vahapcandan@butundunya.com.tr

KAYNAKLAR

- ORKUN, H.N.; “Eski Türk Yazıtları”, TDK Yay.,1994,ANK
- GÜNERİ, Semih; “Türk-Altay Kuramı” Kabalcı Yay. 2023
- DOMOZHAKOV; Aias Hakas Milli Bölge Etnografya Müzesi’ndeki Okuneyev Dönemi Taş Heykelleri, Mimar Sinan GSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, YLT, 2019.
- ESİN, E; “Türk Kozmolojisine Giriş”; 1. Baskı, Kabalcı Yay.,İST
- KIDİRALİ D; BABAYAR, G; “TÜRK BENGÜ TAŞI: Şiveet-Ulaan Damgalı Anıtı”, s.68, TÜRK AKADEMİSİ ULUSLARARASI TEŞKİLATI Yay, 2015 ASTANA

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1- Anakronizm (Fr.)

- a-Tarih yanılığı
- b-Kendiliğinden
- c-Fark
- d-Çevirge

2- Emisyon (Fr.)

- a-Uzunluk
- b-Çırpıcı
- c-Takinç
- d-Sürüm

3- Fütürist (Fr.)

- a-Üstsüz
- b-Gelecekçi
- c-Başarım
- d-Kışkırtıcı

4- Karambol (Fr.)

- a-Dönem
- b-Karmaşa
- c-Seslikçi
- d-Durum

5- Kolkpit (İng.)

- a-Aktarım
- b-Torba
- c-Pilot kabini
- d-Karmacı

6- Swap (İng.)

- a-Sergilik
- b-Çıkartma
- c-Takaslama
- d-Fırsatçı

7- Nominal (Fr.)

- a-Saymaca
- b-Buluşlu
- c-Düğümcük
- d-Tekel

8- Partikül (Fr.)

- a-Gündüzlük
- b-Pazarlama
- c-Pay
- d-Parçacık

9- Platform (Fr.)

- a-Sevyesiz
- b-Yüksekçe yer
- c-Gerdirme
- d-Kiralayıcı

10- Skeç (İng.)

- a-Edebiyat
- b-İmlemek
- c-Oyunca
- d-Değer

11- Single (İng.)

- a-Konuşumluk
- b-Tekli
- c-Yapı
- d-Yoğunlaştırılmış

12- Travmatoloji (Fr.)

- a-Nesil
- b-Şerit perde
- c-Soyutlamak
- d-Sarsıntı bilimi

13- Komedi (Fr.)

- a-Güldürü
- b-Köşe
- c-Bezekli
- d-Gözde

14- Valör (Fr.)

- a-Akın
- b-Resimleme
- c-Geçerlik
- d-Yanlık

15- Megapol (Fr.)

- a-Küresel
- b-Parça
- c-Büyükşehir
- d-Çarpıcı

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce

Yanırdar:
151.
sayfada

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

Yaşayan Kültür Hazineleeri

“Hepiniz milletvekili olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz. Hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz. Fakat sanatkâr olamazsınız.”

“Sanatkâr, toplumda uzun çaba ve çalışmalarından sonra altında ışı-ğı ilk duyan insandır.”

*“Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir. Uygarlık doruğunun merdiveni sanattır.” **Atatürk***

Zanaat, marangozluk, demircilik, kuyumculuk, terzilik gibi meslek olarak yapılan ve pek çok dalları bulunan, deneyim ve ustalık gerektiren iş. El becerisi isteyen iştir...

Ünlü düşünür Çiçero'nun ve Balasagunlu Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig'de ifadesiyle, *“Kendini kuru sözle değil işle ve eserle anlat... / İyi seçkin bir şeydir, seçkin olanı ancak bu niteliğe sahip olanlar ister.”* »

Kültür veya ekin, toplumların kendilerine özgü olan ve gelecek nesillere aktardıkları maddi veya manevi her şey. İnsana ilişkin bir kavram olarak kültür, tarih içerisinde yaratılan bir anlam ve önem sistemidir. Bir grup insanın bireysel ve toplu yaşamlarını anlamada, düzenlemede ve yapılandırmada kullandıkları inançlar ve adetler sistemidir.

Geleneksel giysileri ve takıları-
la bir Türkmen kadını. Yurt adı verilen çadırın önünde, geleneksel motiflerle dokunmuş halının üzerinde konar göçer kültürünün öğelerini taşıyor...

“Tarihçinin görevi geçmişi sevmek ya da geçmişten kurtulmak değil, bugünü anlamının anahtarı

Mahmut Sür, bu toprakların en renkli el sanatlarından olan nazar boncuğunu tam 43 yıldır İzmir'deki Nazarköy'de geleneksel yöntemlerle yapan bir usta... 3000 yıllık bir kültürün taşıyıcısı olarak 2012 yılında UNESCO'nun “Yaşayan İnsan Hazinesi” listesindeki yerini aldı.

olarak onu öğrenip anlamaktır.”

E. H. Carr -What is History?

“Sanat nerde ise onu kapmalı / Dokuyarak halı kilim satmalı / Yaptığımız işi sağlam yapmalı / İp ince yerinden kırılır oğul...”

H. İbrahim Güleç-Âşık Beyani-

Yaşayan İnsan Hazinesi (YİH)

Somut Olmayan Kültürel Mirasın belli unsurlarını yeniden yaratmak ve yorumlamak açısından gerekli bilgi ve beceriye yüksek düzeyde sahip kişileri anlatır.

Yaşayan İnsan Hazinesi şu ölçütlere göre belirlenmekte:

Ustalığını 10 yıldır icra ediyor olması, sanatını usta-çırak ilişkisi ile öğrenmiş olması, bilgi ve becerisini uygulamadaki üstünlüğü, konusunda ender bulunan bilgiye sahip

Fuat Başar, hocasından hat sanatı için icazet aldığı 20'li yaşlarında, ebru sanatı için icazet aldığı 30'lu yaşlarındaydı. Yıllar içinde onlarca sanatkâr yetiştiren ve dünyanın birçok yerinde 300'den fazla sergi açan 1953 doğumlu sanatçı 2009 yılında UNESCO listesine girdi.

Cahide Keskiner Prof. Dr. Süheyl Ünver ile başladığı tezhip ve minyatür çalışmalarını 65 yıl sürdürmüş Cahide Keskiner bu alanda kuşaktan kuşağa kalacak kitaplar da üretti. 2015 yılında “Yaşayan İnsan Hazinesi” ilan edilen sanatçı 2018’in Kasım ayında aramızdan ayrıldı.

olması, kişi veya grubun yaptığı işe kendini adanmışlığı, kişi veya grubun bilgi ve becerilerini geliştirme yeteneği (sanatının toplumla buluşmasını sağlayacak yenilikler içermesi), kişi veya grubun bilgi ve becerilerini çırağa aktarma becerisi (çırak yetiştirmiş olması).

Yaşayan İnsan Hazinesi adı ve alanı

Tacettin Diker-Karagöz Sanatçısı / **Orhan Kurt - Karagöz Sanatçısı** / **Metin Özlen - Karagöz Sanatçısı** / **Hayri Dev - Çam Düdüğü Yapımı ve İcracılığı** / **Şeref Taşlova - Âşıklık Geleneği** / **Sıtkı Olçar / Çini Sanatı** / **Mehmet Girgiç - Keçecilik** / **Bekir Tekeli - Bağlama Yapımı** / **Uğur Derman - Klasik Kitap Sanatı** / **Hasan Çelebi - Hüsn-ü Hat Sanatı** / **Neşet Ertaş - Mahalli Sanatçı**

Hayri Dev Denizli'nin Gökçeyaka köyünde “Koca Usta” lakabıyla anılan Hayri Dev'in çobanlık yaparken çaldığı çam düdüğünün müziği 1992 yılında Fransız araştırmacıların kulağına kadar gitti ve bu buluşma, 2008 yılında Hayri Dev'in UNESCO listesine girmesiyle sonuçlandı. Koca Usta 2018 yılında hayata veda etti.

- **Ozan / Mehmet Gürsoy - Çini Sanatı** / **Fuat Başar - Ebru Sanatı** / **Veli Aykut - Zakir** / **Emine Karadayı - Dokumacı ve Doğal Boyamacı** / **Yaşar Güç - Dilli** / **Dilsiz Kaval Yapımcısı ve İcracısı** / **Tahsin Kalendar - Taş Ustalığı** / **İrfan Şahin - Kışpet Yapımı** / **Cemil Kızılkaya - Ahşap Baskı -Yazmacılık** / **Mahmut Sür - Nazar Boncuğu Yapımı** / **Celal Yılmaz - Mersiyehan** / **Mehmet Acet - Zakir** / **Cahide Keskiner - Minyatür Sanatı** / **İslam Seçen - Klasik Kitap Sanatı** / **Salih Balakbabalar - Sedefkâr** / **Muammer Semih İrteş - Kalemşi** / **Ahmet Yaşar Kocataş - Keçe Ustası** / **İsmail Nar - Âşıklık Geleneği** / **Osman Efenodioğlu - Şair (Atma Türkü)** / **Mahcabel Yaşlılar Korosu - Çok sesli Şarkı Söyleme Geleneği Temsilcileri**

Mehmet Gürsoy 25 yaşında çini sanatıyla tanışan Mehmet Gürsoy, bu sanatla geçirdiği 43 yıl içinde çok sayıda eser üretmekle, sergi açmakla, öğrenci yetiştirmekle kalmadı çinide orijinal renkler de yarattı. 2009 yılında “Yaşayan İnsan Hazinesi” ilan edilen sanatkâr çininin memleketi Kütahya’da çalışmalarını sürdürüyor.

/ Ümmü Balyemez - Eşme Kilimi Dokumacılığı / Orhun Güven - Bitki Yetiştirme ve Ağaç Aşılama / Fidan Atmaca - Damal Bebek Yapımı / Subhi Hindi Yerli - Telkari Gümüş İşlemeciliği / Ahmet Hikmet Barutçugil - Ebru Sanatı / Ali Rıza Ezgi - Âşıklık Geleneği / Halime Özke - Sipsi Yapımı ve İcracılığı / Hasan Büyükaşık - İpek Böcekçiliği ve Dokumacılığı / Hasan Sancak - Kemeçe Yapım Ustalığı / İsmail Bütün - Çanakkale Seramiği / Adem Göçer - Abdallık Geleneği - Davul Yapımı ve İcracılığı / Hamza Üstünkaya - Çini Sanatı / Mehmet Bedel - Sipsi Yapımı ve İcracılığı / Maksut Koca - Âşıklık Geleneği / Mahmut Efeoğlu - Bakırcılık- Alem Ustalığı

Tahsin Kalender 1928 yılında Ahlat’ta dünyaya gelen Tahsin Kalender 17 yaşında başladığı taş ustalığını, okuldan çeşmeye, minarenden değirmene, evden camiye 500’den fazla yapı inşa ederek zirveye taşıdı. Ellerine şekillendirdiği taşlar 2012 yılında “Yaşayan İnsan Hazinesi” ilan edilmesinin en kıymetli araçları oldu.

/ Tefvik Alparslan Babaoğlu - Ebru Sanatı / Ayten Tiryaki - Hüsn-ü Hat Sanatı / Fatma Çiçek Derman - Tezhip Sanatı / Tansel Işık - Ağaç Baston Yapım Ustası / Salim Yaşar - Çömlek Ustası / Mehmet Orhan Çakıroğlu - Yemeni Yapım Ustası / Mustafa Sami Onay - Kaşık Yapım Ustası / Mehmet Başsav - Geleneksel Lületaşı Ustası / Alpay Ekler - Karagöz Sanatçısı / İsmail Araç - Karatabak Dericilik Geleneği / Hasan Tulu - Metal El İşçiliği Ustalığı / Amir Ateş - Mevlid Geleneği / Sevim Ataner - Ehram Dokumacılığı Geleneği / Mustafa Civelek - Islık Dili Geleneği / Ali Akbey

Salih Balakbabalar Ürettiği eserleri en özel koleksiyonlarda, müzelerde, yurt içi ve dışı sergilerde görebileceğiniz Salih Balakbabalar UNESCO listesindeki yerini 2015 yılında aldı. 1950 doğumlu sedefkârimız öğretimi görevlisi vasfıyla da ahşap ve sedef işçiliği için çok sayıda nitelikli insan yetiştirdi

- *Geleneksel Ahşap Oyuncak Yapım Ustalığı* / **M. S. B. Askeri Mehteran Birliği** - *Mehter Geleneği* / **Gülbün Mesara** - *Tezhip, Katı' ve Minyatür Sanatı* / **Hüsamettin Yivlik** - *Ahşap Oymacılığı* / **Hasan Tabakoğlu**

- *Kazaziye Sanatı* / **Nahya Güzel-yurt** - *Yorgancılık* / **İbrahim Atıcı** - *Semercilik Geleneği* / **Fatma Önkol** - *Masal Anlatma Geleneği*...

Yazar Zülfü Livaneli'nin ifade ettiği gibi, “Bir kültür ve sanat adamı olarak benim rüyam, her türlü değer ve ölçünün merkezine insanın yerleştirildiği bir dünya yaratılmalıdır...”

Gelenekten geleceğe akıp giden özgün sanat eserlerinde, ruh, felsefe, musiki, ahenk, kimlik, benlik, estetik ve özgünlük vardır. Yaşam felsefesinin özünü ve ruhunu geçmişten geleceğe aktarır ve tarihe ışık tutarlar... Özgün sanatları yaşatanlar halk kültürü kimliği taşıyor ve baş köşede yer alırlar. •

yaHYaaksoy@butundunya.com.tr

Fotoğraflar ve resim altı yazıları için kaynak:
<https://kulturveyasam.com/ulkemiz-in-yetistirdigi-8-insan-hazinesi/>

- Kirman-kirman
- Sevgül Yalçınkaya arşivi
- VAV - Mehmet Gürsoy

ANEKDOTLAR

- Sokrates ölüme mahkûm edildiğinde, eşi: “*Haksız yere öldürülüyorsun,*” diye ağlamaya başlayınca, Sokrates “*Ne yani;*” demiş “*bir de haklı yere mi öldürülseydim!*”
- Ünlü bir filozofa: “*Servet ayaklarınızın altında olduğu halde neden bu kadar fakirsiniz?*” diye sorulduğunda: “*Ona ulaşmak için eğilmek lazım da ondan.*” demiş.
- Dostlarından biri, Fransız Kralı 15. Lui'ye: “*Majesteleri,*” demiş “*akıl vergisi almayı hiç düşündünüz mü? Hiç kimse budalalığı kabul etmeyeceğine göre, herkes böyle bir vergiyi seve seve öder.*”
Kral, alaylı alaylı gülererek: “*Gerçekten ilginç bir fikir...*” yanıtını vermiş. “*Bu buluşunuza karşılık, sizi akıl vergisinden muaf tutuyorum.*”

KARAOĞLAN YİNE ALTAY'DAN GELSİN!

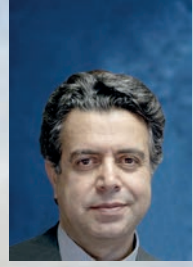
Çizgi romanların
bu ülkedeki altın
yılları 1960'lardır.

Kaan'ı milat alırsak, Suat Ya-
laz'ın, Abdullah Ziya Kozanoğlu
ile 1959 yılında birlikte oluşturu-
dukları gerçek anlamdaki tari-
hi çizgi roman, "Cengiz Han'ın
Hazinelere", Akşam gazete-
sinin tirajını 3 binden 130
bine çıkarınca diğer gaze-
telerin de bu durumu
taklit etmeleri kaçı-
nılmazdı ve Kaan
Akbulut, Bahadır
gibi benzer kah-
ramanlara say-
falarında yer
verdiler.

Yüksek Çözünürlük

Ali Tekin Çam

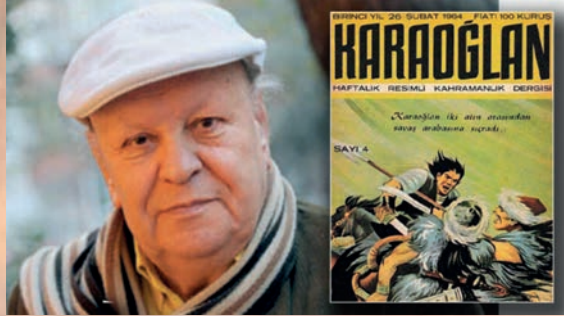
7 Adet Kaan macerası sonrası, Abdullah Ziya Kozanoğlu ile yollarını ayıran Suat Yalaz, Kaan'ı da Karaoğlan'a dönüştürerek kendi cumhuriyetini ilan etti. Böylece çizgi roman tarihimizin en başarılı kahramanının 82 maceralık uzun soluklu yolculuğu da başlamış oldu. Sonrasında İtalya'dan dönen Sezgin Burak'ın Tarkan'ı... Suat Yalaz'ın asistanı Abdullah Turhan'ın önce

Tolga'sı, daha sonra Kara Murat'ı, Ayhan Başoğlu'nun Mal-koçoğlu'su, Şahap Ayhan'ın Kara Orkun'u ve de onlarca farklı gazetelerdeki yerlerini aldılar.

1960'lar aynı zamanda dönemin tek eğlence kanalı olan Türk sinemasının da altın yıllarıydı. Gazetede yer alan, dergi olarak da yayımlanan Karaoğlan maceraları, çok büyük bir beğeni kazanınca, sıra bu kahramanın sinemaya da kazandırılmasına geldi...

Genelde çizgi romanların film uyarlamaları, biraz hayal kırıklığı yaratır. Bunun ise pek çok sebebi vardır. Karaoğlan ise bu konuda

çok şanslıydı. Suat Yalaz gibi, Ömer Lütfi Akad tedrisinden geçmiş, sinemanın mutfağını iyi bilen, sinema diline hakim bir çizgi roman ustasının hem senaryosunu yazması, hem de yönetmesi, bu filmlerin başarısındaki en önemli faktördü. Bu başarıda Suat Yalaz tarafından yapılan filmin tüm oyuncu karakter seçiminin, son derece isabetli olmasının da payı büyüktür...

Karaoğlan'ın çizeri Suat Yalaz (1932- 2020)

Baybora'yı rahmetli Reha Yurdakul'dan daha iyi canlandıran olmadı... Mehmet Ali Akpınar, fiziği çizgi romanla örtüşen mükemmel bir Balaban oldu... Sonraki Karaoğlan filmlerinde Recep Filiz, Karaoğlan'ın at uşağı Çalık rolünün hakkını layıkıyla verdi... Camoka'da ise Danyal Topatan kendini aştı. TV dizisinde ve son Karaoğlan

önemli isimlerinden Prof. Süleyman Saim Tekcan'ın da olduğunu belirtmeden geçmeyelim. Bu yarışmayı Abdullah Ergün isminde bir genç kazanıyor. Ama Suat Yalaz'ın isim takıntısı var. "Abdullah'tan Karaoğlan olmaz, ismini değiştireceğiz." diyor. Aldığı

"İsmime dokundurtmam" cevabı üzerine de, adından etkilendiği tiyatrocü Kartal Tibet'i görmek için Ankara'ya gidiyor. Fizikinin uygunluğunu görünce de rolü ona teklif ediyor. Bu yarışmanın finalistlerinden de beşi Altay'dan Gelen Yiğit'te yan rollerde oynamıştır. Karaoğlan rolü Kartal Tibet için de bir dönüm noktasıdır. Çünkü daha önce İstanbul'a gelip Yeşilçam'da şansını denemek istemiş, "Senden jön olmaz" diyerek reddedilmiştir.

Senaryosunu yazdığı Karaoğlan'ın öncülü Kaan rolünü Orhan Günşiray'ın oynadığı "Cengiz Han'ın Hazinesi" filminde, Atıf Yılmaz'ın yönetimini beğenmeyen Suat

Kartal Tibet Karaoğlan rolünde

Yalaz, 1965 - 69 arasında çevrilen 6 Karaoğlan filminin senaryosunu kendisi yazıp, yönetimini de üstlenmiştir. 5 filmde, Kartal Tibet başrol oynamış, 6. film olan "Şeyh Samara'nın Kızı"nda, Kartal Tibet'le dargın olduğu için Karaoğlan rolünü Kuzey Vargın'a vermiştir.

Bu filmlerin yanında, Yavuz Sellekman'ın başrol oynadığı Kartal Tibet'siz bir "Camo-ka'nın Dönüşü" filmi de vardır.

Bir de Suat Yalaz'dan bağımsız olarak, aynı dönemde çekilen "Akbulut, Mal-koçoğlu ve Karaoğlan'a karşı 1967", "Karaoğlan'ın kardeşi Sargan 1968" ve "Tarkan,

Atıf Yılmaz'ın yönettiği, Suat Yalaz'ın beğenmediği Kaan filmi

Camoka'ya karşı 1969" gibi Karaoğlan klonu veya yan hikayesi olan filmler de yapılmıştır.

Altay'dan Gelen Yiğit filminin çekimlerinde de şans Suat Yalaz'dan yanadır. Danyal Topatan'ın önerisiyle filmi Adana'da çekmek için yola çıkan Suat Yalaz, Eskişehir yakınlarında gördüğü karlı tepeleri Asya steplerine benzeterek filmi burada çekmeye karar verir. Aynı bölgedeki Hasırca çiftliğinin harasına, filmde yer alacak atlar için bir rica ziyareti yapar. Hara müdürü tam bir Karaoğlan fanatığı çıkar ve filmin tüm at ihtiyacını ücret almadan

Gerard Philippe'in oynadığı "Fanfan La Tulipe" filminin dövüşürken bile espri yapabilen baş karakteri.

karşılıdığı gibi, oğlu (Şehit Pilot) Cenap Tayfur Yüce de atlı sahnelerde Kartal Tibet'in dublörünü yapar. Bunun yanında civar köylerin Kırım göçmeni Tatar ahalisi de filmde rol alarak, konusu Orta Asya'da geçen bu filme önemli bir katkı sağlar.

Hem fiziksel benzerliği, hem tiyatro altyapısının olması, hem de bu rol için özel olarak hazırlanması Kartal Tibet'e gelmiş geçmiş en iyi Karaoğlan ünvanını kazandırmıştır. Televizyon dizisinde Karaoğlan'ı oynayan Kaan Urgancıoğlu ve son Karaoğlan filminin başrol oyuncusu Volkan Keskin, Allah için çok yakışıklı gençler, ama fazla "cool"lar. Suat Yalaz Karaoğlan'ı, 1952 Fransız yapımı "Fanfan La Tulipe" filminin başrolündeki (Gerard Philippe) deli dolu, dövüşürken bile espriler yapabilen, fırlama bir karakterden esinlenerek oluşturmuştu. Karaoğlan karakterindeki bu sıcaklık ne yazık ki her ikisinde de yoktu...

Kebir-Karaoğlan'ın Fransız versiyonu

1970'ler itibariyle fotoromanların devreye girmesiyle çizgi romanlar duraklama dönemine girdi. 80'ler itibariyle de çizgi romancılar üzerindeki basının desteği kalktı. Gazete-

Karaoğlan, Baybora'nın Oğlu filminin seti

lerin desteği olmayınca da o güne kadar kurumsal bir yapı, sağlıklı bir üretim ve pazarlama stratejisi oluşturamamış olan çizgi romancılar da iş yapamaz oldular. Bu durumdan etkilenen Suat Yalaz da 1970'te Fransa'ya yerleşerek Karaoğlan'ın tüm maceralarını, ufak düzeltmeler yaparak 7 yıl boyunca "Kébir" adıyla, bir ara da "Changor" adıyla yayımladı. Burada vurgulanması gereken önemli bir nokta var:

Kébir olarak yayımlanan "Kul Bakay'ın Mezarı" macerası, başrollerini Anthony Hopkins'le Alec Baldwin'in oynadığı "The Edge" filmine, diyaloglarına kadar birebir aktarılıyor.

Bu arada Suat Yalaz'ın senaryosunu da yazdığı, ilk film "Cengiz Han'ın Hazineleri" Suat Yalaz'dan izinsiz "Karaoğlan Geliyor" ismiyle 1972'de yeniden çekildi. Üstelik Mehmet Aslan'ın yönettiği bu filmde, Suat Yalaz'ın dargın olduğu Kartal Tibet, Karaoğlan rolüne dönüş yapmış

olarak. Sonrası, Suat Yalaz kazansa da uzun bir mahkeme süreci tabii ki...

Kaan Urgancıoğlu'nun Karaoğlan'ı oynadığı, Abdullah Oğuz yönetimindeki 7 bölümlük 2002 yapımı, içinde büyüücülerin olduğu TV dizisi, Karaoğlan çizgi romanının ruhuyla pek örtüşmediği için tutulmadı...

Sonrasında ise

Kaan Urgancıoğlu'nun Karaoğlan'ı oynadığı 2002 yapımı TV dizisi, Karaoğlan çizgi romanının ruhuyla pek örtüşmediği için tutulmadı.

yaklaşık yarım asırlık bir boşluk!.. 50 küsur yıl sonra Karaoğlan'ın bir filmi daha yapıldı ama bu film gişede beklediğini bulamadı. Bunun, aşağıda değineceğimiz üzere birbiriyle bağlantılı pek çok sebebi var.

İngilizlerin masal kahramanı Robin Hood'un hikayesi, ilk çıkışı olan 1908'den bugüne kadar yaklaşık 50 kez sinemaya aktarılmıştır. Bazen "Hırsızlar Kralı" olmuş, bazen de "Vatan Kurtaran Arslan". Robin Hood üzerine yapılan animasyon, dizi, kitap vs. üretimlerle birlikte yekün 100'ü buluyor. Yani ortada tek bir hikaye var ve bu hikaye, yenilenen jenerasyon, teknoloji ve yeni oyuncularla tekrar tekrar servis ediliyor. Bu yüzden de toplumların hafızası periyodik olarak tazeleniyor.

Arada 50 yıllık bir boşluk olunca, esas hedef kitle olan günümüz gençleri, üzülerek söyleyebilirim ki, ne Karaoğlanı, ne de Suat Yalaz'ı tanımıyor. Hatta Karaoğlan ile Karacaoğlan arasındaki farkı dahi bilmiyor.

Diğer bir faktöre göz atarsak: 1965 yılında çevrilen ilk Karaoğlan filminde yeni yüzler denemek, yeni yüzlere şans tanımak, o dönem için doğru bir strateji olabilir. En azından gazetede ve dergi olarak yayımlanan Karaoğlan'ın oluşturduğu bir hayran kitlesi var ve bu kitle, filmler ortaya çıktığında başarılı bir şekilde görevini yerine

getirmiştir. Karaoğlan gibi iddiası olması gereken bir filmin günümüzde aynı taktikle, yani tanınmamış oyuncularla hedef kitleye sunulmaya kalkılması ciddi anlamda riskleri barındırmaktadır. Çünkü son 50 yılda dünyanın geçirdiği pek çok değişimden sinemanın da etkilenmemesi pek mümkün değildi... 1970'lerde televizyon, 1980'lerde bilgisayar, 1990'larda mobil telefonlar, 2000'li yıllarda ise internet toplumsal hayatımızın favorileri arasına girdi. 2010'lu yıllarda ise teknolojinin sosyal medyalarıyla tanıştık. 2020'de ise nur topu gibi bir yapay zekâ teknolojimiz oldu. Toplumların büyük bir kesimi de bu

Günümüzde Hollywood'da bile gişe geliri için çok sayıda ünlü oyuncu aynı filmde bir araya getirilebiliyor

teknolojiler tarafından yönlendiriliyor artık.

Tüm bunların yanında 1960'larda yerli ve yabancı film seyircileri de farklıydı. Yerli filme giden, yabancı filmi pek tercih etmezdi. Televizyon (ve de günümüzde internet) sayesinde bu ayırım ortadan kalktı. Günümüzde, 300 Spartalı, Troya, Brave Heart türü filmler, Game of Thrones türü dizilerin sinema dili ve teknolojileri, beğeni çitasını bir hayli yükseltti. Kısacası dünün seyircisi, kısmetine ne çıkarsa seyrederken, bugünün seyircisini sinemaya götürebilmek için çok yönlü bir kna programı gerekiyor.

"Ben olsaydım nasıl bir *Karaoğlan filmi yapardım?*" üzerine bir beyin fırtınası yapacak olursak:

Artık TV dizi senaryoları 13 yaş zekâ grubuna göre yazılıyor.

Aynı zamanda bir sürü de teknolojik oyuncuğu olan bu kitlenin, oyuncaklarıyla arasına geçici bir süre mesafe koyup, yerinden kaldırıp, üstelik masrafa da sokarak, sinemaya götürecek en önemli çözüm yolları; çevrilecek yeni bir Karaoğlan filminde, televizyon dizilerinden hayranı olduğu oyuncunun / oyuncuların yer almasından geçiyor. Bu yüzden de öncelikle sosyal medyayı iyi kullanan, dizilerde hayran kitlesini artırmış, bilinirliği olan oyuncuların filmlerin tanıtımına, seyredilmesine katkılarının önemi göz ardı edilmemelidir. Bugün sinema teknolojisinin doruk noktası olan Hollywood'da bile gişe gelirlerini

sağlama almak için bilinirliği olan çok sayıda oyuncuyu aynı filmde bir araya getirmek gibi çözümlere başvuruyor. (*Bkz. Cehennem Melekleri*)

Ülkemizden örnek verecek olursak da Mahsun Kırmızıgül filmlerini sayabiliriz. Çok bilindik oyuncular bile bazen tek bir sahnede görev alabiliyorlar.

Son olarak 1965-1969 arasında gerçekleştirilmiş 6 filmde, farklı maceraların olması son derece doğal bir durumdur. Ama araya 50 yıl gibi uzun sayılacak bir süre girmiş, özel olarak arandığında bu filmlerin bir kısmını internette bulabilmek mümkünse de bu filmlerin hiç biri artık toplum hafızasında yer almıyor. Bu yüzden de o günün şartlarında dar bir bütçe ile yapılmış, teknik, estetik bir sürü sıkıntıları olan bu filmleri baştan ele almak daha doğru olacaktır.

Yani günümüz sinema teknolojisinin nimetlerinden yararlanarak, yeni bir anlayış, aslından uzaklaşmadan zenginleştirilmiş bir senaryo, dekor ve kostüm desteğiyle, Karaoğlan tek-rar Altay'dan gelip önce bize kendini bir hatırlatmalıdır.

Karaoğlan Filmleri:

Kaan – Cengiz Han'ın Hazineleri 1962,
Karaoğlan – Altay'dan Gelen Yiğit 1965,
Karaoğlan – Baybora'nın Oğlu 1966,
Karaoğlan – Camoka'nın İntikamı 1966,
Karaoğlan – Bizanslı Zorba 1967,
Karaoğlan – Yeşil Ejder 1967,
Karaoğlan – Samara Şeyhin Kızı 1969
Karaoğlan – Geliyor 1972 •

alitekincam@butundunya.com.tr

LOGOLARIN GÜCÜ ADINA!

Dünyamızı ele geçiren uzaylılar gibi, her yerdeler; dünyayı sahipleri adına değiştirmek için her şeyi yapabilecek “şeyler” onlar... Onları biz yapıyoruz! Yaparken ne kadar bilgi, beceri ve emek harcarsak, o kadar etkili olurlar. Logoların gücü tartışılmaz ama çoğu zaman kendi başlarına değil. İyi bir ürüne kötü logo, iyi bir atletin kötü bir ayakkabıyla koşması gibi, ayağının acıması, performansının düşmesine neden olsa da, o yine iyi koşuyor ama çabuk yoruluyor. Kötü bir ürüne muhteşem bir logo ise yaramaz bir çocuğun ayağındaki lüks ayakkabı gibi, kısa sürede dağılıp, şatafatını yitiriyor.

Logo, markanın yalnızca bir parçası. Bütünün ifadesini bulduğu bir simge: “Güçlü”, “Atılcı”, “Çılgın”, “Yenilikçi”, “Geleneksel” gibi kavramlar form ve renk ilişkileriyle kendini göstermeye çalışıyor. Ama bir sorun var: milyonlarca markanın paylaştığı bu iddialar, bir o kadar tasarımcının elinden geçerken, bir “olmazsa olmaz”a varmak zorunda: Farklı ve diğerlerinden ayrılan bir şey üretmek. Bu kadar etrafımızı sarmış ve görünmek için çabalayan logo arasından sıyrılıp öne çıkacak bir şampiyon yetiştirmek, her logo tasarımcısı için heyecanlı bir macera. Büyük ödül ise, diğer tasarımcıların “Ahhh! Bunu ben yapmalıydım!” diyeceği bir logo tasarlamak, ya da diğer markaların “Ahhh! Bizim logomuzu da bu tasarımcı yapmalıydı!” diyeceği

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Anka
Berk Yüksel

Utanç!

*Gün geldiğinde...
Kişi kendi kalbini kendisi
tartmalıdır!*

Hayat karmaşası içinde saçma sapan şeyleri dert eder insanoğlu.

Dünü, yarını düşünmekten; anı, günü pas geçer...

Erken yaşlanma hastaları da bu dünyadan geçer.

Onların hikâyeleri apayrıdır.

80 yıllık bir ömrü en fazla 15 yılda yaşamak zorunda olanlardır onlar ve bizler hiç akla getirmeyiz onları...

Biz kendi günlük rutininizde boğulurken, bundan 10 yıl sonraki

aptalca endişelerimiz ile kendimizi kemirirken, “Şunu alacağım, bunu alacağım” diye maddenin cehenneminde boğulurken, bir diğeri ile hiç utanmadan ve durmaksızın yarışırken...

Dert edilmeyecek şeylere onca vakit kaybederken, bir yandan da geçmişte yaşarken; onlar ve aileleri günü, anı asla ıskalamıyorlar.

Zira her gün kıymetli ve bizden daha dolu dolu yaşıyorlar.

Oysa ki önemli olan şudur:

Hayata sarılmak, tutunmak, azim, asla yenilmemek ve zamanın kıymetinin bilinci...

Düşünelim şimdi bakalım:

Her günü gerçekten son günümüz gibi yaşayabilmek nasıldır diye!

Düşünelim bakalım, gün içerisindeki tartışmaları, üzüntülerinizi.

Düşünelim bakalım şimdi nelere isyan ettiklerimizi ve bir daha bakalım yaşama, gözle-
rimizi kaçırmadan aynadaki aksimize...

Elimizle, kolumuzla, vücudumuzla, zihnimizle tüm benliğimizle tutunalım bu hayata...

Her günü son günmüş gibi yaşayabilmek için.

Bakalım, gün geldiğinde arkamıza bakalım.

Arkanızda bizden sonraki kuşaklara ne eser bırakabildik diye...

Üzüntü girdapları, ego kompleksleri, "her şey en mükemmel şekilde olsun" ruhsal bozuklukları, eksikleri büyütme çabaları, kişilik bunalımları ve ceviz kabuğunu doldurmayacak dertlerle geçen bir ömür yaşamak değildir. Olsa olsa şımarıkça heba edilen bir zaman kesitidir.

Yaşamın amacını kavrayan,

düşünen, sorgulayan, zamanını değerlendiren "insan", küçük bir kıvılcım olarak içinde var olan ruhu keşfeder ve onu aydınlık bir güneşe dönüştürür.

Bunu paylaşır...

Aydınlanma, bir varış noktası, bir hedef değil, yolculuğun bizzat kendisidir.

Gün geldiğinde...

Kişi kendi kalbini kendisi tartmalıdır!

Bu dünyadan bir "sen" geçtin deneilsin ister.

Mezarlıklara girmekle yetinmeyip, gönüllere de, ansiklopedilere de girmeyi arzular!

"En kutsal yol kişinin kendi arayışı için çıktığı yoldur" denir.

Her günü ama her günü "bugün benim günüm" diye yaşayanın, taş üstüne taş koyanın,

sürekli gelişenin, bahaneler üretmeyenin hayat felsefesidir bu.

Bir iz bırakan...

Bilimlidir ki şu andan ötesi yoktur.

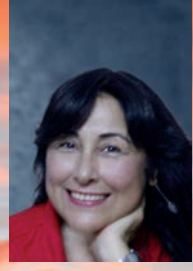
Düşünelim ve yanlışlarımız varsa kendimiz ile yüzleşerek kendimizden utanalım!

Denildiği gibi: "Dünyayı daha iyi yapmayan insan, insan değildir." •

berkyuksel@butundunya.com.tr

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

Sevginin Evrensel Yolculuğu

Sevgi, yılda bir güne sığdırılacak, kısa ömürlü bir duygu değil, insanın en temel duygularından biridir. Sevgi Günü kutlamalarına başlamadan önce birlikte sevginin evrensel yolculuğuna çıkmaya ne dersiniz?

Bilim insanı Albert Einstein "Sevgi, dünyanın en inceleklili gücüdür." sözüyle sevginin maddi güçlerden daha güçlü olduğunu ve evreni bile etkileyecek bir potansiyele sahip olduğunu söyler.

Erich Fromm'a göre ise sevgi sadece bir duygu değil, aynı zamanda bir eylemdir. »

Sevginin sadece hissetmek değil, aynı zamanda harekete geçmek olduğunu vurgular. Ona göre sevmek bir sanattır ve öğrenilmesi gereken bir beceridir.

Aristoteles için sevgi, dostlukla yakından ilişkilidir. Ona göre, gerçek dostluk, karşılıklı iyi niyet, saygı ve sevgi üzerine kurulur ve insanın erdemli bir yaşam sürmesi için gereklidir.

Kant'a göre, sevgi, iyi iradeye, iyi niyete dayalı bir eylemdir. İnsanlar, sadece kendi çıkarları için değil, başkalarının mutluluğu için de hareket etmelidir.

Nietzsche, sevgiyi güç iradesi ile ilişkilendirir. İnsanlar kendilerini aşmak isterler ve sevgi, bu süreçte bir araç olabilir.

● ***Aristoteles için sevgi, dostlukla yakından ilişkilidir. Ona göre, gerçek dostluk, karşılıklı iyi niyet, saygı ve sevgi üzerine kurulur ve insanın erdemli bir yaşam sürmesi için gereklidir.***

Bazı filozoflar sevgiyi bir duygu, bazıları bir eylem, bazıları ise bir ilişki olarak tanımlamıştır. Ancak hepsinin ortak noktası, sevginin insan hayatındaki önemini vurgulamaları.

Platon'a göre sevgi, insanın eksikliklerini tamamlama arzusundan kaynaklanır. İdeal sevgi, mükemmel güzelliğe ve iyi olana duyulan bir özlemdir.

Sartre'a göre, insan kendi varoluşunu kendisi yaratır. Sevgi de bu yaratım sürecinin bir parçasıdır ve insan, bir başkasını severek kendi kimliğini oluşturur.

Sosyoloji bilimi, sevgiyi bireysel bir duygunun ötesinde, toplumsal bir olgu olarak ele alır. Sosyolojik açıdan, sevginin, bireylerin sosyalleşmesi, kimlik oluşumu ve toplumsal hayata katılımı gibi birçok alanda önemli etkileri vardır.

Sosyolog Emile Durkheim, sevginin toplumsal bir olgu olduğunu ve toplumun bütünlüğünü sağlamada önemli bir işlev gördüğünü savunur. Ona göre, sevgi, bireyleri topluma bağlayan ahlâki bir bağdır.

Max Weber ise sevginin rasyo- nel eylemlerin yanı sıra duygusal eylemlerin de temelini oluşturduğunu belirtir. Sevginin, bireylerin sosyal ilişkilerindeki anlamlandırma süreçlerinde önemli bir rol oynadığını düşünür.

Bilim insanları, sevgiyi hem biyolojik hem de psikolojik bir olgu olarak görürler. Sevginin, beyindeki karmaşık süreçlerin bir sonucu olduğunu, aynı zamanda kültürel ve sosyal faktörlerden etkilendiğini belirtirler. Duygusal bir deneyim olarak gördükleri sevginin nörolojik ve biyolojik temellerini anlamaya çalışırlar.

Sevgi, edebiyatın da vazgeçilmez, en temel temalarından biridir. Yazarlar sevgiyi farklı şekillerde tanımlarken, hepsinin ortak noktası sevginin insan hayatında ne denli merkezi rolü olduğunu vurgulamalarıdır.

Leo Tolstoy'a göre sevgi, insanın en temel ihtiyacı ve tüm insanlığı birleştiren bir bağıdır. "Savaş ve Barış" gibi eserlerinde sevginin iyileştirici gücünü ve insan ilişkilerindeki önemini vurgular.

Franz Kafka'nın eserlerindeki karakterler genellikle sevmek ve sevilmek arasında gidip

gelirler. Kafka, sevgideki çelişkileri ve imkansızlıkları ön plana çıkarır.

Gabriel García Márquez'in eserlerinde aşk, tutku, kayıplar iç içedir. Sevgiyi etkileyici gerçekçilik akımıyla harmanlar.

Jane Austen ise eserlerinde aşkın mantıkla, duygu ile ve toplumsal beklentilerle nasıl bir çatışma içinde olduğunu gösterir.

Sevgi evrensel bir duygu ancak her kültürde farklı şekilde deneyimlenir ve ifade edilir.

Dünyanın dört bir yanında Sevgililer Günü, farklı kültürlerin izlerini taşıyan, birbirinden ilginç ve renkli şekillerde kutlanmakta.

Finlandiyalılar, Sevgililer Günü'nü daha çok arkadaşlık üzerine kurulu bir gün olarak kutluyor, sadece sevgililer değil, tüm sevdiklerine kart ve küçük hediyeler veriyorlar. Bu sayede, sevginin sadece romantik ilişkilerle sınırlı olmadığı vurgulanıyor.

Tayland'da Sevgililer Günü, sevginin, saygının ve kültürel

Tayland'da Sevgililer Günü, sevginin, saygının ve kültürel değerlerin bir araya geldiği özel bir gün.

değerlerin bir araya geldiği özel bir gün. Tapınaklara gidiliyor, doğada piknikler yapılıyor, çiftler birbirlerine çikolata, çiçek ve hediyeler veriyorlar ancak bu kutlamalar Batı'daki kadar ticari bir boyut taşımıyor. Sevgiyi ifade etmek için bir fırsat olarak görülüyor.

Danimarka'da
13 Şubat
Galentine's
Day"

Danimarka'da 13 Şubatta kutlanan "Galentine's Day" kadın arkadaşlıklarına odaklanan bir kutlama ve kadınlar bir araya gelerek sohbet ediyor ve keyifli vakit geçiriyor.

Arap ülkelerinde Sevgililer Günü kutlamaları, kültürel, dini ve sosyal faktörlerden etkilenecek farklılık gösteriyor. Bazı ülkelerde yasaklanırken, bazı ülkelerde ise daha gizli bir şekilde kutlanmakta.

Japonya'da 14 Şubat'ta kadınlar, erkek arkadaşlarına, aile üyelerine veya iş arkadaşlarına çikolata hediye ediyorlar. Bir ay sonra, 14 Mart'ta ise "Beyaz Gün" olarak adlandırılan günde, erkekler kadınlara karşılık olarak beyaz çikolata veya başka hediyeler veriyorlar.

İtalya'da Sevgililer Günü'nde çiftler, "Baci Perugina" adı verilen "öpücük kutusu" hediye ediyorlar. Bu kutuların içinde fıstık dolu çikolatalar ve farklı dillerde yazılmış romantik mesajlar bulunuyor.

Brezilya'da ise Sevgililer Günü, evlilik ve çiftleri birleştirme-
siyle ünlü olan Aziz Anthony'nin anısına 12 Haziran'da Aziz Anthony Günü'nde kutlanıyor.

Kısacası, sevgi evrensel bir dil ve ben bu dili hakkını vererek konuşmayı öğrendiğimizde dünyanın daha yaşanılır bir yer olacağı-

na inanıyorum.

Günümüz tüketim toplumlarında giderek ticari boyuta dönüşen kutlamalara bakınca bir aile terapisti

● **Günlük hayatta destekleyici sözler, küçük jestlerle besleniyor ilişkiler, tektaşlarla değil. Uzun soluklu ve sağlıklı bir ilişkiyi sürdürmek karşılıklı çaba ve özen gerektiren güzel bir yolculuktur.**

olarak, "Hediyele ödenen bedel ne denli yüksekse o ilişki o denli uzun sürüyor" diyemiyorum ne yazık ki. Tam tersine günlük hayatta destekleyici sözler, küçük jestlerle besleniyor ilişkiler, tekaşlarla değil. Uzun soluklu ve sağlıklı bir ilişkiyi sürdürmek karşılıklı çaba ve özen gerektiren güzel bir yolculuktur. Sevdiklerimize verebileceğimiz ve parayla asla satın alamayacağımız en değerli armağanın, samimiyet, sevgimizi ve hayatımızda ne denli önemli olduklarını duyumsatabilmek, sağlıklı iletişim, destek olmak, sürekli eleştirmek yerine kişisel farklılıklarımızı kabul ederek, önyargılardan uzak, gerektiğinde esnek olabilmek, fiziksel ve duygusal

yakınlık, karşılıklı saygı, güven, paylaşımaya dayalı bir ilişki olduğunu söyleyebilirim.

Ne dersiniz, sevgi yılda bir kez sulamakla yeşerecek bir bitki mi sizce? En pahalı saksıya diktiğimiz bitkiyi sulamazsak, budamazsak, güneşten, ışıktan yoksun bırakırsak o bitki çiçek açar mı, meyve verir mi, uzun süre yaşar mı?

Peki siz nasıl tanımlıyorsunuz sevgiyi?

Yılda bir kez pahalı bir armağanla mı kutlamak istersiniz sevginizi yoksa yılın her günü sevdiğinizi ve sevildiğinizi yürekte duyumsatarak ve duyumsatarak mı? •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

Japonya'da yaşanmış küçük bir öykü

Evini yeniden dekore ettirmek isteyen bir adam bunun için bir duvarı yıkar. Japon evlerinde genellikle iki tahta duvar arasında çukur bir boşluk bulunur. Duvarı yıkarken, orada dışardan gelen bir çivinin ayağına battığı için sıkışmış bir kertenkele görür. Adam kertenkelenin ayağına çakılmış çiviye gördüğünde kendini kötü hisseder ve aynı zamanda meraklanır da...

Muhtemelen bu çivi 10 yıl önce, ev yapılırken çakılmıştır. Peki nasıl olmuş da kertenkele bu pozisyonda hiç kıpırdamadan 10 yıl boyunca yaşamayı başarabilmiştir? Karanlık bir duvar boşluğunda hiç kıpırdamadan 10 yıl boyunca yaşamak nasıl mümkün olabilirdi...

Böylece adam çalışmayı bırakarak kertenkeleyi izlemeye başlar. Sonra nereden çıktığını fark edemediği başka bir kertenkele, ağzında taşıdığı yemekle çıkagelir... Adamı sersemletir gördüğü manzara. Bu nasıl bir sevgidir? Ayağı çivilenmiş kertenkele, 10 yıldır her gün diğer kertenkele tarafından beslenmektedir...

HEYHA(YA)T

Aldığımız ilk nefesle verdiğimiz son nefes arasındır yaşamak. Bu arada hayata dair telaşımız hiç bitmez değil mi sevgili okur? Üstat Behçet Necatigil ne güzel söylemiş:

*“Yılların telaşlarda bu kadar çabuk
Gececeği aklınıza gelmezdi...”*

Söz Dokuma Atölyesi

Odaya Yılmaz Güller

Aklımıza gelmiyor okur gelmiyor, durup soluklanmak. Ne vakit sonra tam rahata erdik derken bu kez de pusuda bekleyen hastalıklar peyda olur birden. İşte, o vakte kadar kuyruğu dik tutmak için verdiğimiz çabanın yılgınlığı çöker üstümüze. Artık zamanımız boldur ama enerjimiz yoktur. Öyle ya boşuna dememiş atalarımız “Gençlik bilseydi, ihtiyarlık yapabilseydi” diye.

Sakin yanlış anlamayın amacım sizi karamsarlığa sürüklemek değil aksine durup kendinizi dinlemenize vesile olmak. Koskoca ummanda bir damla da olsa yazdıklarım, tek dileğim yüreğinize ferah bir su serpmek. İş işten geçmesin sevgili okur, zamanı lehinize çevirin çünkü bir bakımsız bir varmışız bir yokmuşuz...

Şu hayatta hepimiz zincirin birer halkasıyız: Ailemiz, sevdiklerimiz, dostlarımız... Biz paslanmadıkça etrafımız da pas tutmaz. Lakin bu yazıyı okurken bile kafanızda telaş meyil verecek nice düşünce dolanmakta kuvvetle muhtemel.

Gelin o zaman hayat denen bu seyrüseferi söz dokuma atölyesinde adettendir bir şiirle nakşedelim.

Zira şiir en nadide motiftir dokuyanın elinde...

HEYHA(YA)T

*Dibini sünnetlediğimizi
sandığımız hayatın
Kuruntuları dökülüyor
paçalarımızdan*

*Nedendir hep ölüme dair
telaşımız*

Yaşamak yerine

*Ve hiç ölmeyecekmiş gibi
yakasına yapıştığımız hırslarımız,
Kir pas kokmuşluk içinde.
Temize çekilmeyi bekleyen
kâğıtlar gibi,*

*Cesaretin pimini çekemediğimiz
hayatımız.*

*Kimimiz süs bebeği vitrin
raflarında*

*Kimimiz patlar korkusuyla
Rafa kaldırdığımız düdüklü
tencere*

*Ki sonunda çoğunun elinde
patlamıştır hayat.*

*En nihayetinde ölene kadar
kapını açmadığın,*

*Pişmanlıklar dökülür
gözlerinden.*

Hep bu sefer diye başlarsın

*Lakin o seferler hep aynı şehre
çıkar.*

İşte bunu bile bile

*En konforlusuyla seyahat etmek
için didinmektir hayat.*

Heyhat bir gün özüm sandığın,

Saklandığın zırhın,

Pamuk ipliğindenmiş anlarsın.

İşte o gün bilemezsin

*Yaşadıkların mı daha ağırdır
yaşayamadıkların mı*

Yoksa helvanın sırası mı? •

odayilmaz@butundunya.com.tr

“Aynı”nın Terörü

Aynının terörü bugün hayatın her alanına tesir etmektedir. İnsan hiçbir deneyim yaşamadan her yere seyahat eder. Bir kavrayışa ulaşmadan her şey hakkında malumat edinir. Bilgiye erişmeden enformasyon ve veri biriktirir. Serüven ve heyecan peşinde koşar ama hep aynınin içinde kalır. İnternette arkadaş ve takipçi toplar ama asla bir başkasıyla karşılaşmaz.

Sosyal medya, toplumsalın mutlak sıfır derecesini temsil eder. Dijital araçlarla herkesin birbirine bağlanması ve iletişime geçmesi başkalarıyla yüz yüze karşılaşmayı kolaylaştırır. Aksine, yabancıları ve başkaları geçip, onun yerine aynı

Dijital araçlarla herkesin birbirine bağlanması ve iletişime geçmesi başkalarıyla yüz yüze karşılaşmayı kolaylaştırır.

ve benzer düşünen insanları bulmaya hizmet eder ve deneyim ufkumuzun daha da daralmasına sebep olur.

Charlie Kaufman'ın aynılaşmayı eleştirdiği animasyon filmi Anomalisa'dan bir sahne.

Bizi sonsuz bir ben-döngüsüne sokar ve sonunda “kendi fikirlerimizi bize aşıl原因 bir oto-propagandaya” yol açar. Ötekinin ve dönüşümün olumsuzluğu, kuvvetli anlamıyla deneyimi oluşturan şeydir.

Bir şeyle ilgili deneyime sahip olmak demek, “onun bizim başımıza gelmesi, bize isabet etmesi, üzerimize çökmesi, bizi alt üst etmesi ve dönüştürmesi” demektir. Deneyimin özü, acıdır. Aynınin cehenneminde insanlar, uzaktan yönlendirilen kuklalardan başka bir şey değildir. •

Kaynak: Byung-Chul Han, Ötekini Kovmak – Günümüzde Toplum, Algı ve İletişim, Ketebe Yayınları, 3. Baskı

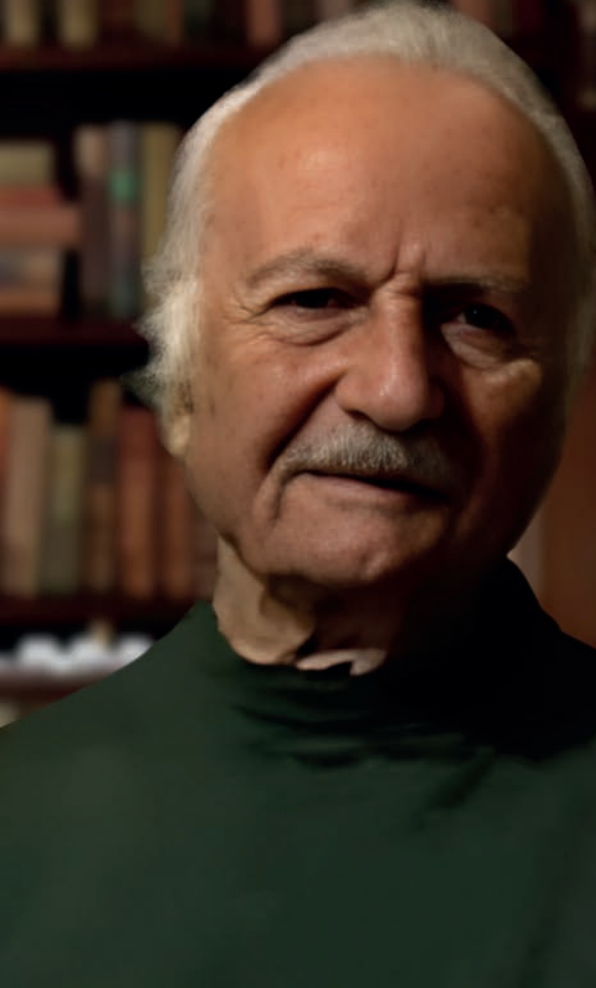
Halk Adamı, Aydını Vedat Günyol

Yazan: SONGÜL SAYDAM

Puslu günlerde yaşamı, yapıtları ve çevirileriyle kutup yıldızı gibi duran, halk adamı, halkın aydını Vedat Günyol “Kültürün Cumhurbaşkanı”ydı.

“İnsanın tek onuru dostluktur” ve “Önemli olan insan olmaktır” diyen; Sabahattin Eyüboğlu, Orhan Burian, Halide, Adnan Adıvar ile imrendiren dostluklar yaşayan Günyol:

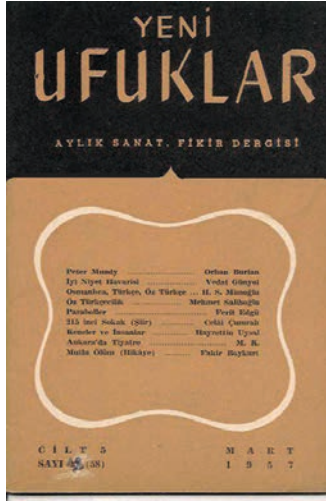
“Babamın ailesi Arnavutluk’tan geliyor, köküm dışarıda bir bakıma. Annem de Diyarbakır’da Kürt Cemil Paşa’nın kızı. Babam Paris’e kaçıyor bir ara. Sonra geliyor, Diyarbakır’a sürülüyorlar. Diyarbakır’da vilayette yazı işlerinde görevlendiriyor. Orada annemle evleniyor. Anneannem Çerkez. Görüyorsunuz karma ekonomi gibi benim yaşamım. Etnik yapılarla da ilişkim olmadı. Ben, hiç bir etnik kökeni birbirinden ayırt etmem. İnsan karşıma geldi mi benim için bitti, tamam.” diyor. »

Orta öğrenimini 1934’de Saint Benoit Fransız Lisesi’nde tamamlayan Günyol, 1938’de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ni bitirdi. Paris’te başladığı Devletler Hukuku doktorasını 2. Dünya Savaşı yüzünden yarım bıraktı. Üniversite yıllarında çeviriyle girdiği kültür dünyasının her alanında görkemli işlere imza attı. 25. yıl boyunca 275 sayı çıkardığı “Yeni Ufuklar” adı gibi ufuk açtı.

Yaşamı boyunca parayla pul-la, ev, mal, mülk, makamla da ilişkisi olmadı Günyol’un. Kıskaçlık, böbürlenme yoktu yaşamında. Sınıf arkadaşı Cahit Sıtkı Tarancı’nın gönlünü kaptırdığı ama bir türlü dile getirmedeği kız kardeşi Mihribah ameliyat olduğu gün, “yaşamımı insanlığa ve insanlığın iyiliğine adamaya” söz verdi Günyol. Söz vermek mühür vurmak gibiydi Günyol için:

“Bence erdem tek sözcükle sözünün eri olmaktır. Buna ben söz namusu diyorum. Sözünü tutmayan insan erdemsiz insandır. Diliniz varırsa ona namussuz da diyebilirsiniz. Bence namus ne bacak arasında ne de dışındadır. Tek sözcükle verilen ve kaytarılmayan sözdedir, dakikası, saniyesi, günü, tarihi belirtilen

sözdedir.”

Savaşta, şiddette yaşamı boyunca karşı çıktı Vedat Günyol:

“Savaşlar aslında ulusların birbirine düşmanlığından değil yöneticilerin birbirine düşmanlığından kaynaklanmaktadır. Dünyayı ele geçirme hastalığına tutulmayan kaç kral, kaç şah, kaç padişah, kaç zorba devlet adamı göstere-

bilirsiniz? Savaşlarda ölenler, aslında birbirleriyle yan yana kardeş kardeş geçinecek kimselerdir, her iki yanda.

Savaş ilan eden kadrolar içinde ölenlere pek rastlanmaz. Kendi yurttaşlarını uyruklarını kırdırta, öldürte yengiye ulaştılar mı, kahraman oluverirler bir çırpıda, talihin ve tarihin garip cilvesiyle... Saldırgan, sömürge savaşlarda, savaş öncüleri, sorumluları, her zaman paçayı kurtarmasını başarırlar. Bir türlü uygarlaşmayan dünyamızda ülkelerin birbirilerine olan tutumlarında hep kallesliktir geçerli olan, belki de geçerli olacak olan, her ülkede yönetilenler yöneticileri hizaya getirmedikleri sürece...”

“Bunalımlar içinde bocalayan, bocalamış ve bocalayacak olan bir dünyada yaşadığını” belirten Vedat Günyol şöyle devam ediyor: “Çağımızın çeşitli bunalımları, insanların birbirlerini sevemez olmalarından

doğuyor; bence. Irk ayrımları, solcu avcılıkları gibi çeşitli tutumlar; birbirimizi dinlemez, dinlesek de anlamaz, anlamaya yanaşmaz, kısacası sevmeyiz olmamızdan gelmiyor da neden geliyor?

Doğaya bakın bir. Nasıl yaratılmışsa yaratılmış. Alabildiğine cömert bir sevginin durmadan yenilenen atımlarıyla tazelenip yeşermiyor mu?

“Çağımızın çeşitli bunalımları, insanların birbirlerini sevmeyiz olmalarından doğuyor, bence. Irk ayrımları, solcu avcılıkları gibi çeşitli tutumlar, birbirimizi dinlemez, (...) kısacası sevmeyiz olmamızdan gelmiyor da neden geliyor?”

Bunca güzellikler, denizin mavimsinden, yaprakların, çimenlerin yeşilinden, çiçeklerin o çeşit çeşit, o güzelim renklerine, kokularına kadar hepsi, hepsi inanılmaz bir sevginin eseri değil mi? Dünya yüzünden sevgi kalkınca, sevginin yerini huşlar, nefretler; aşağılık çıkarlar; öfkeler; açgözlülükler; baskılar; yıldırımlar alınca, bunalımlar izlemeye başlar birbirini... Çağımız insanın en büyük bunalımı, işte kendi dışında çoğu zaman kendine rağmen alınan bu kararlar karşısında eli kolu bağlı,

çaresiz kalmasından doğuyor.. Nasıl sokarsınız adsız güçlerin içine o katı yüreklerine insan sevgisini, insan sıcağını?”

Devletin pusu kurup kışkırtıcılık yapmasını yeriyor Vedat Günyol: “Goldsmith: ‘İngiliz yasaları kötülüğü cezalandırır. Çin yasaları daha da fazlasını yapar; erdemi ödüllendirir.’ Buna göre devlet özellikle hukuk devleti, topu tüfeği, polisi jandarmasıyla yalnız suçluların peşinde değil, toplumun yararına, gerçek yararına çalışanların da peşinde koşmalı ve iktidardakilerin düşüncesine-ki her zaman bu yurt çıkarına olmayabilir.

Bugün rejim düşmanı bellekten kimsenin yarınki düzenin kahramanı olabileceğini hesaba katmak gerekir. Vahdetin döneminin yurt düşmanı sayılan Atatürk, Cumhuriyet Türkiye’sinin kahramanı hem de aklı kahramanı olmadı mı?

Abdülhamid’in sürgünlere saldırdığı, yad ellerde boğdurarak öldürttüğü Mithat Paşa ve benzerleri bugünkü yurtseverlik anlayışımızda birer özgürlük kahramanı değil mi? Fevzi Çakmak Türkiye’nin düzeninde söz sahibi olacak insanların nitelikleri üzerine konuşurken gerçekçi ve övünülesi bir görüşle demiş ki “İnsanlarımızı sağ sol, iyi kötü diye ayırmanın bir anlamı yoktur. Elimizin altındaki malzeme belli. Biz bu malzemeyle kurup yürüteceğiz bu memleketi.”

Düşman kavramını enine boyuna irdeliyor Vedat Günyol: “Bir rastlantı ile devlet makinesinin başına geçen bazı insanlar, kendi çıkarıcı kişiliklerinden soyunmuş görünüp, halkın koruyucusu kesiliveriyorlar bir çırpıda. Oysa kişisel çıkarlarını, dostluk düşmanlık duygularını ön plana geçirmekte hiç bir fırsatı kaçırmamaya bakıyorlar. Kendi düşüncelerine aykırı davranan insanları sorgular, soruşturmalarla yıpratmak, ortadan kaldırmak ve kamusal alanda at koşturmaktan başka bir şey düşünmüyorlar.

Bütün eziyetli sorgular, soruşturmalar, kendi yerlerini daha bir güçlendirmekten başka bir amaç taşımıyor. Ne diyor Valéry:

‘Bir devlet yaşayan ve kendine karşı çıkarıcı ne kadar koruyabilirse o kadar güçlüdür.’

“Sokaktaki adam totaliter rejimlerde ise bir hiç, baştakilerin buyruğunda bir oyuncaktır. Canı malı, gelmiş geleceği, esenliği güvenliği ile onların elindedir.”

Evet kendine karşı çıkarıcı koruyabilmek! Çok zor bir iş ama o ölçüde de bilgece bir iş(...) ‘Düşüncelerinin karşısındaım ama senin düşüncelerini savunma hakkını sonuna

kadar destekleyeceğim’ diyen Voltaire’ in bilgelik formülüne kim varabilmiş bugüne değin.”

“İktidardakiler yalnız kendilerine benzeyenleri tutar, kendilerinden yana görünüp, gölgelerine sığınarak halkı sömürenlere göz yumar da halkın esenliğinden başka kaygıları olmayan aydınları-kendilerinden başka düşündükleri için- düşman bellerlerle, devletin kuyusunu kazmış olurlar.”

Sözü seçilenlerden seçenlere daha doğrusu seçmenlere getiren Günyol bakın neler anlatıyor:

“Sokaktaki adam. Ne demek ‘sokak’ taki adam?

Demokrasilerde sıradan her yurttaş, sizin benim gibi, yurdun yönetiminde sadece seçim günleri oyunu kullanarak politik eğilimini dile getirebilen, getirmekten başka bir şey

yapamayan, günlük yaşam dertleri içinde sürüklenip giden, çaresiz, zavallı bir adam. Sokak adamı olmanın onuru karınca kaderince, bir seçim oyu ile değerlendirildi-

rip, o oyla birlikte, bir dahaki seçime kadar suspus olup, başa getirdiklerinin iyi ya da kötü niyetlerini uzaktan yakından izleye izleye, yurdun kaderi-ki kendi kaderinden başka bir şey

değildir- üzerinde kesin bir yargıya varabilme (vardırılırsa eğer) yetisinde, yetkisindedir sadece ve sadece.

Sokaktaki adam totaliter rejimlerde ise bir hiç, baştakilerin buyruğunda bir oyuncaktır. Canı malı, gelmiş geleceği, esenliği güvenliği ile onların elindedir. (...) Hele bir sesini yükseltmeye, başını kaldırmaya yeltensin balyoz iner kafasına, iflahı kesilir.

Sokaktaki adamın karşıtı, iktidardaki adamdır. Sermaye güçlerinin, yardımcılarının omuz omuza, kafa kafa egemen oldukları toplumlarda iktidardaki adam ister istemez sokaktaki adama dönüşür günün birinde. Kaçınılmaz bir kaderdir bu... Ama asıl sorun iktidardayken insanın sokak adamlığı psikolojini yüreğinin derinlerinde ve kafasının içinde duyup yaşatabilmesindedir.”

Bölmeli Kafalar adlı yazısında toplumun beyni olan aydınların zihnindeki kirlenme ve bozulmadan söz ediyordu, Vedat Günyol:

“Adına aydın dediğimiz kişiler var; birbirleriyle uzlaşmaz düşüncelere kafalarında yer vermeyi düşünce özgürlüğü sayıyorlar. Oysa buna düşünce bozgunluğu demek daha yaraşır.”

“Atatürk’ün kapı dışarı ettiği, yenip iflâhını kestiği emperyalizm, bir başka kılıkta, daha sinsi daha etkin, adına komprador dediğimiz satılık politikacılar aracılığıyla daha kurnazca, iliğimize girer olmuştur.”

“Hiçbir şey, harekete geçen cahillik kadar korkunç değildir.” diyerek devam ediyor Günyol:

“Goethe sanki bugün içimizde yaşayan canavarı görmüş ve bizi tarihin derinliklerinden ikaz ederek karanlığa karşı yüreğimizi, aklımızı, eylem gücümüzü harekete geçirip var gücümüzle savaşmamız gerektiğini söylemiştir. Bağınazlıkla savaş özellikle Batı toplumlarında boy göstermiş, öncü bayrağını Fransa’da Voltaire’ler, Diderot’lar taşımıştır. Sonra tüm dünya ülkelerini etki altına almaya başlamıştır. Bununla birlikte cahillik ülkemizde kol gezmektedir. Bunu aşmak ancak eğitimin düzenli ve sürekli olmasıyla sağlanabilir.”

“Adına aydın dediğimiz kişiler var, birbirleriyle uzlaşmaz düşüncelere kafalarında yer vermeyi düşünce özgürlüğü sayıyorlar. Oysa buna düşünce bozgunluğu demek daha yaraşır.”

“Cesaret dediğimiz düşünmek, düşünebilmek, bir cesaret, bir gözüpekliklik işidir. Geleneklere göre neklere körü körüne köle olmadan, önyargılara sırt çevirmek kolay değil, olmadığını da görüyoruz. Toplumumuzda, neredeyse insanların yüzde ellisinin kör inançlarla yetişmiş, yetiştirilmiş ve yetiştirilmekte olduğunu görüyoruz.”

“Bugün dünyanın bütün rejimlerinde, özellikle de demokrasilerde, insanların kaderi birtakım adsız güçlerin elinde. Seçimle başa gelenler, bir süre sonra halktan, o kendilerini büyük umutlarla seçen halktan kopup, adsız güçlerle anlaşarak, gizli oturumlarda, yurttaşların hayatına, kendi çıkarları doğrultusunda yön veren kararlar alıyor, alabiliyorlar. Çağımız insanının en büyük bunalımı, işte kendi dışında, çoğu zaman kendine rağmen alınan bu kararlar karşısında eli kolu bağlı, çaresiz kalmasından doğuyor.” yorumunu yapan Günyol, Rousseau’dan bir alıntı yapıyor:

“Siz ey İngilizler, kendinizi özgür sanıyorsunuz değil mi? Oysa sizin özgürlüğünüz, oylarınızı verdiğiniz günde başlayıp bitmektedir. Oyunuzu vermekte özgürsünüz ama verdiğiniz anda, özgürlüğünüzü yitirmektесiniz. Çünkü, seçtiğiniz insanlar sizi çok geçmeden kul köle yapmaktadırlar.”

“Bir de karakol var, karakol. Herkes korkuyor karakoldan, mahkemeden, devlet kapısından. Allah kimseyi kadısına düşürmesin derler.”

Günyol da şöyle diyor: “Polisi, savcısı, yargıcı insanların mutluluğa götüren bilgiğe ulaşmadıkça korkacak da. Dünyanın en haklı, en güzel yasalarını koymak bir ölçüde hiç bir işe yaramayabiliyor. Dünyanın neresinde olursa olsun bütün sorun o yasaları uygulayan kimselerin hak severliğine, uygunluğuna, bilgiğine ve insan saygısına dayanıp kalıyor... O korku ki insanın

düşünme yetisini bir çırpıda silip süpürür. İnsan onurunu sifira indirir, elini ayağını bağlayıp iş göremez hale getirir. Ölüm korkusu başta olmak üzere, yarın ne olacağını bilmemek, aç kalmak, mal can güvencesini yitirmek, hepsinden beteri, iftiralara uğrayıp karakollara düşmek, mahkeme kapılarında sürünmek, haksız cezalara çarptırılmak korkusu değil mi, dünya kuruldu kurulalı, kurt-kuzu oyunu tezgahlandı tezgahlanalı insanlığı onarılmaz tedirginliklere, umutsuzluklara salan?”

“**B**izde Hümanizma Yunus’la başlıyor. Onunla en yüksek noktasına ulaşıyor: Anadolu’da Hümanizmanın temsilcileri var; Yunus dışında Mevlana var, Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan var, birçok halk ozanı var” diyen hümanizmin sürdürücüsü 6 Mart 1911’de doğan 9 Temmuz 2004’te sonsuzluğa uğurladığımız, Mete Akyol’un “kutup yıldızı” dediği Vedat Günyol, sözü “halkın ekmeği olan adalet”le bağlıyor:

“Bugün dünyanın totaliter devletlerinde hatta aynı eğilimdeki demokrasilerinde devletliler işkence yoluyla ayakta durmaya çalışmak, özellikle aydınlara karşı amansız tutumlarıyla aynı zamanda hem davacı hem yargıç olmak gibi çelişik, akla mantığa aykırı hak hukuk ilkelerini kökünden zedeleyen bir duruma düşmektedirler. (Ziya Paşa) “**Kadı ola davacı ve muhızır [mübaşir] dahi şahit / Ol mahkemenin hükmüne derler mi adalet?**” •

Arabesk

*Kırsaldan kentlere
göçüp kentli olamayışın
dışavurumu olan
farklı bir müzik türü*

Fransızca-
dan dilimize
geçmiş bir sözcük arabesk. Fransızca karşılığı mimari için geçerli Arap tarzı / biçimi olsa da dilimizdeki anlamı farklı. İstanbul başta olmak üzere büyük kentlerin çevresinde oluşmuş ve köy ile kent arasında sıkışmış olan yaşam biçiminin / kültürün simgesi olan müziği tanımlamak için de kullanıyoruz arabesk sözcüğünü.

Sanat ve halk müziği çalgılarının

yanı sıra Batı müziği çalgılarının da yer aldığı bir tür arabesk müzik. Geçmiş gecekondulaşma ile başlayan kültürel yozlaşmaya dayanmakta. Gecekonducuların ortaya çıkmasının nedeni de 1940'lı yıllarda başlayarak süregelen köyden kente göçün sonucunda oluşan çarpık kentleşme. Bu çarpık oluşumun sonucunda ortaya çıktı arabesk müzik.

Geçtiğimiz ay aramızdan ayrılan Ferdi Tayfur'un da temsilcisi »

olduğu bu türün öncüsü 1940'lı yıllarda Arap müziği etkisindeki şarkıları ile Haydar Tatlıyay. Yozlaşmış bir tür olarak tanımlansa da yine de karamsarlığı, umutsuz aşkları, günlük dertleri, mutsuzluğu ve çaresizliği dile getiren farklı bir halk müziği arabesk.

Arabeskin gelişip yaygınlaşması 1960'lı yıllarda Adnan Şenses, Orhan Akdeniz, Ahmet Sezgin, Abdullah Yüce ve Hâfız Burhan Sesyılmaz gibi sanatçıların şarkıları ile başladı. 1970'li yıllardan sonra Orhan Gencebay, Gülden Karaböcek, Ferdi Tayfur, Dilber Ay, Ümit Besen, Müslüm Gürses, Selami Şahin, Kibariye ve daha birçok isim zirveye ulaştırdılar.

Kent soylular tarafından hor görüle geldi arabesk müzik ama neden, nasıl bir gereksinmeyle ortaya çıktığı sorgulanmadı. 1970'li yılların başında TRT'nin radyo ve televizyonlarında yer almasının yasaklanmasıyla yetinildi. Ama bir işe yaramadı! TRT de 1979 yılında yılbaşı gecesi yayınlanan eğlence programında Orhan Gencebay'ı ekrana çıkararak kendi yasağını kendi deldi. Kibariye'nin saltanatı da 1981 yılında yine yılbaşı gecesi televizyonda yayınlanan eğlence

1940'lı yıllarda arabesk müziğin öncüsü Haydar Tatlıyay.

programı ile başladı. 1970 yılında Ankara Televizyonu'nda yapımcı ve yönetmen adayları için gerçekleştirilen eğitim kapsamında, ülkemizin üçüncü kuşak bestecilerinden, 1960'lı ve 1970'li yıllarda ülkemizin müzik politikasında etkili olmuş, TRT Ankara Radyosu Çoksesli Korosu ve TRT Müzik Dairesi'nin kurucusu Muammer Sun'dan öğrenmiştik arabesk müziğin neden ve nasıl ortaya çıktığını. Köy ve kent kültürleri arasında sıkışmış geçekondularda oluşan farklı bir kültürün / yaşama ürününü olduğunu. Köylerindeki türkülerinin sığındıkları kentlerdeki kent soylu müziğinin çaresizliklerini, karamsarlıklarını, mutsuzluklarını, günlük dertlerini, umutsuz aşklarını dile getirmediği için ortaya çıkmıştı arabesk denilip dışlanan bu müzik türü. Kırtsaldan kentlere göçüp de kentli olamayışın dışavurumuydu...

Muammer Sun

Arabesk müziğin önde gelen isimlerinden, Müslüm Gürses, Ferdi Tayfur, Orhan Gencebay, İbrahim Tatlıses, Kibariye

Arabesk müziği hor görüp dışlamak yerine bugün üzerinde durulması gereken bu müziğin neden hızla yayılıp benimsenmiş olması.

Arabesk müziği hor görüp dışlamak yerine bugün üzerinde durulması gereken bu müziğin neden hızla yayılıp benimsenmiş olması. Kendi içinde arabesk rap, arabesk-pop, arabesk - rock, arabesk R&B^[1] gibi farklı türler oluşturarak giderek dönüşüp daha da yaygınlaşıp benimsenmesi.

Bu türü müzikte bir “karşı devrim” olarak tanımlayanlar da oldu kimi zaman. Oldu ama arabesk müzik ile devrim olgusunu özdeşleştirmek olası değil. Devrim bilinçli bir değişim ve dönüşümü içerir. Arabesk müzik ise Orhan Gencebay’ın “Batsın bu dünya”,

Müslüm Gürses’in “İtirazım var” gibi benzeri şarkılarında dile getirilen söylemle ideolojiden yoksun bir yakınma, karşı çıkıştan yoksun kabullenme ve boyun eğişten öte bir şey değil.

Ülkemizde müzik alanında ki tartışmalar arabesk müzik öncesinde de var. Cumhuriyetin ilk yıllarında tek ses-

li makam müziği olan Klasik Türk Müziği’nin yanı sıra çok sesli Batı müziğinin de önemsenip resmi kültür politikası olarak benimsenmesi sonrasında başlamış. 1926 yılında kısa bir süre olsa da radyoda Türk Sanat Müziği’nin yayınlanmasının yasaklanmasına kadar vardırılmış. Bu uygulama Atatürk’e mal edilmeye çalışılsa da öyle değil. Atatürk’ün emri ile sonlandırılan bu yasak kraldan çok kralcı çok sesli müzikten yana olanların işi...

Oysa ülkemizdeki çok sesli müziğin kurumsallaşması 1826 yılına, Sultan II. Mahmud döneminde Batı müziği eğitimini içeren Muzika-i Hümayun’un kuruluşuna kadar

uzanmakta. Yeniçeri Ocağı'nın kapatılıp tek sesli mehter müziği yerine çok sesli askeri bando müziğinin benimsenmesi o zaman da tartışılmış.

Müzik kültürümüze ilişkin bir başka önemli gerçek de toplumun %80'inin köylerde yaşadığı cumhuriyet öncesinde halk müziğimizin hor görülüp dışlanmış olması. İmparatorluğun sonlarına doğru kültürel değer ve öneminden söz edilmeye başlamış olsa da halk müziğinin toplumun geniş kesimlerine ulaşması cumhuriyetin uluslaşma bilinci ile olmuştur.

Muzaffer Sarısözen

Ankara Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi Şefi Muzaffer Sarısözen'in çok ama çok değerli katkıları ile yapılan çalışma ve derlemeler sonucunda Yurttan Sesler adıyla yayınlanmaya başlamıştır radyolarda.

Çocukluğumda dinlediğim ve hemen hepsinin sözlerini bildiğim İzmir'in Kavakları, Bülbülüm Altın Kafeste, Gesi Bağları, Çayda Çı- ra, İnce Giyerim İnce, Çayır Çimen

Geze Geze, Burçak Tarlası, Süpürgesi Yoncadan, İğdirin Al Alması, Süt İçtim Dilim Yandı adlı türküler hep Muzaffer Sarısözen tarafından derlenmiş. Gençlik yıllarımda da Ruhi Su sayesinde türküler daha bir anlam kazanarak benimsendi benim kuşağım tarafından. Halk müziğimizin temel çalgısı saz ve bağlama da öyle.

Ankara Devlet Konservatuvarı kapsamında çok sesli müzik eğitiminin yanı sıra halk müziği alanında bu çalışmalar sürdürü-

lürken Türk Sanat Müziği uzun yıllar akademik olarak değerlendirilmedi. Bu alanda olması gereken akademik eğitim hep göz ardı edildi. İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Kon-

servatuvarı da ancak 1976 yılında kurulabildi. Bu yüzden usta çırak ilişkisi ile meşk edilerek südürebilen sanat müziğimizi radyolarda ve annemden dinleyerek geçti çocukluk ve ilk gençlik yıllarım. O geride kalan o yıllarda evimizde dinlenmezdi çok sesli klasik batı müziği. Bu müziği severek dinleme alışkanlığımı da yine ilk gençlik yıllarımda İzmir Devlet Konservatuvarı şan öğretmenini sevgili

Nazime Aybirtek'in cumartesi günleri öğleden sonraları Atatürk Kütüphanesi'nde plaklar dinleterek düzenlediği İzahlı Batı Müziği Konserleri sayesinde edindim.

Müzik, ister tek sesli sanat, ister halk müziği, ister çok sesli olsun insanına göre fark etse de vazgeçilmez, vazgeçilemeyen olgu. Onsuz edilemeyen.

Arabesk müziğe gelince: Şu veya bu nedenlerle müzikte yozlaşmanın bir sonucu olarak ortaya çıkmış olsa da yine de sahip olduğumuz kültürün ürünü... Sevelim ya da sevmeyelim ama görmezden gelinemeyecek bir gerçek.

Üzerinde durulup düşünülmesi gereken toplumsal

kültürümüzün / yaşayış biçimimizin arabeskleşerek yozlaşmış ve giderek yozlaşıyor olması. Arabeskleşerek adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatansızlık ve yardımseverlik değerlerimizi yitirmiş ve yitirmekte olduğumuz. Yalan ve siyasetteki yozlaşma da üstüne cabası...

Yapılması gereken: Orhan Gencebay, Müslüm Gürses ve Kibaribe'nin "Düzen bozulmuşsa, ben mi yarattım. Batsın bu dünya..." , "Şikayetim var..." , "Kim bilir bu gidişin dönüşü olacak mı" demeyip arabeskleşmemek.

Direnmek ve boyun eğmemek!

[1] Rhythm and Blues

tekinozertem@butundunya.com.tr

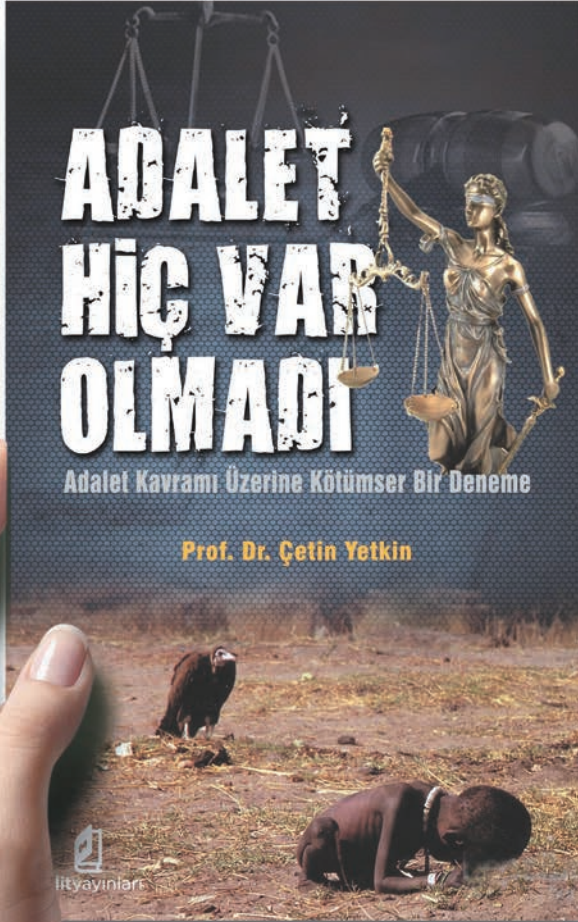
İNSANLAR YÜKSELDİKÇE...

Profesör bir öğrenciyi kürsüye çağırıp, "Anlat dersi." demiş.
Öğrenci başlamış anlatmaya.
"Şimdi kürsünün üstüne çık, devam et."
Öğrenci kürsüye çıkıp devam etmiş.
"Kürsünün üstüne bir sandalye koy, üstüne çık devam et."
Öğrenci denileni yapmış.
"Şimdi sandalye üstüne tabureyi koy, devam et."
Öğrenci artık düşmemek için dengesini kontrol ederek konuştuğunda dediklerinde tutarsızlıklar başlamış.

Hoca dersi bitirmiş: "İnsan yükseldikçe söylediklerinde tutarsızlıklar olur. Çünkü artık beyin söyleneni değil, bulunduğu yerden düşmemeyi önceler."

Insanoğlu tarih boyunca "adalet" aradı. Adaletli bir toplumsal-siyasal d¼zen uğruna zalimlere karşı direndi, devrimler yaptı. Bu s¼reçte de, uğruna bunca savaşım verilen adaletin ne olduğunu açıklamak için hukukçular, d¼ř¼n¼rler, filozoflar g¼r¼řler ¼ne s¼rd¼ler. Ama "Adalet nedir?" sorusuna bug¼ne değin ¼zerinde anlaşılmış kavramsal bir tanıma ulaşılmış değil. Prof.Dr.etin Yetkin, adaletin bu değişkenliğinin d¼nyada ve T¼rkiye'de bu konuda yazılardan ¼rnekler vererek aıkladarken, bir yandan da gerçekte "adalet" diye bir şey olup olmadığını sorguluyor. Yetkin diyor ki, "İnsanlar, yıllarca tutuklu kaldıktan sonra bir yanlışlık oldu denilerek serbest bırakıldıklarında 'Yaşasın adalet!' demekten vazgeçmelidirler. Çünkü adalet hiç olmadı ve olmayacaktır da. Yeter ki sınıfsız toplum ideali k¼resel d¼zeyde bir g¼n gerçekleşsin. ¼nk¼ o zaman adalete zaten gereksinim duyulmayacaktır!"

B¼T¼N KİTAPÇILARDA

Doğunun Değişmeyen Kaderi

*Söylenen,
şikayet eden,
ama yeni şartlara
da hızla uyum
sağlayabilen
kaderci bir
toplum
coğrafyası.*

Yazan: TAYFUN YILMAZ

Olağanüstü durumlarda, insanın kısa sürede uyum sağlayacak düzenlemeler yapması, davranış şekilleri geliştirmesi hep ilginç gelmiştir bana. Bu duruma, Doğu toplumlarında daha fazla rastlıyoruz. Batılı, kazanılmış haklarını ve sahip olduğu standartlarını kolay kolay kaybetmek istemez ve

direnir. En azından, olağandışılık ortadan kalktığında, eski normallerinin peşine düşer. Doğulu ise, biraz söylenir, şikayet eder ama en hızlı şekilde yeni duruma uyum sağlayacak düzenlemeleri devreye sokar. Bunun sebebi, yaşadığı coğrafyada hayatta kalma oyununa yeterince aşina olması, içinde yaşadığı devlet

Kurallarla arası pek iyi değildir.

Kaostan beslendiği için, sürekli yorucu bir mücadelenin içindedir. Orta ve uzun vade planlarını pek sevmez. Pratik bir biçimde, günü kurtarabilmektir asıl derdi.

düzeninden çok fazla şey bekleme-
mesi gerektiğini öğrenmiş olması,
Batılıya göre daha kaderci ve tevek-
kül sahibi olması olabilir.

Bu özellikler, hızlı bir adaptasyon
sağlarken, toplumda büyük kaos-
lar da yaratmaktadır. Ama şurası çok
açık ki, Doğu insanı hemen önlemini
alıp, uydur kaydır da olsa, yeni duru-
ma kendince adapte olma becerisine
sahiptir. Bedeli ve sonuçları üzerinde
düşünmez, kendi göbeğini kesmeye
alışıktır. Karmaşa da yaratan bu pra-
tik bakış, problemi geçici olarak çö-
zer ya da öyle görünür.

Orta bazen bir ucube çıkar ama
hayat devam eder bir şekilde.
Kabul gören önlem ve uygulamalar
çığ gibi yayılır, hatta bunlarla ilgili
resmi düzenlemeler bile yapılır.

İlginçtir Doğu insanı. Gözü çok
yükseklerde olmadığı için ve gelenek
olarak kaderci olduğundan, derme
çatma yaşamayı ve çözüm üretme-
yi reva görür kendisine. Belki de
bu yüzden, estetikten çok işlevselli-
ğe, toplumsal faydadan çok bireysel

faydaya odaklıdır.

Kurallarla arası pek iyi değildir.
Kaostan beslendiği için, sürekli yo-
rucu bir mücadelenin içindedir. Orta
ve uzun vade planlarını pek sevmez.
Pratik bir biçimde, günü kurtarabil-
mektir asıl derdi. Bunun sebebi, po-
litik beklentilerinde yaşadığı hayal
kırıklıkları olabilir; çünkü kandırıl-
maya açık, güvencesiz bir yaşamı ay-
nı kadercilikle kabullenmiştir.

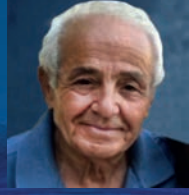
Güvenmeyi beceremediğinden,
aldatılmaya izin verir ve kurnazlığın
prim yaptığı, akıllı değil ama uyanık
olmanın değerli olduğu, rasyonel de-
ğil ama kısa yolların itibar gördüğü
bir yaşamı tercih eder.

Süreç de, sonuçlar da oldukça
tatsız olmasına rağmen, Doğuda yüz-
yıllardır bir değişiklik olmaz. •

Boz Urbalı Köy Kahramanları
Köy Enstitülerinden İç Isıtın Öyküler

Cemal Türkmen

Bir İş Kazası

Kendileri pişirip kendileri yiyorlardı. Kendileri yapıp kendileri yatıyorlardı. Yaptıkları binaları kullanıyorlardı.

Üç numara olarak adlandırdıkları bina için tuğla kesmişlerdi. Tuğlaları fırına yerleştirdiler, kıvamı gelince ateşlediler. Ateşlemeden bir gün sonraydı, hava birden kararmıştı. Müdür Ali Doğan'ın sesiyle irkildi nöbetçi öğrenci:

“Memet Ali, Memet Ali!” diye

Olay,
1940 yılının
Eylül ayında
yaşanmıştır.

bağırıyordu Müdür. Hemen karşısında hazır ola geçti Mehmet Ali.

Ali Doğan telaşlı ve aceleliydi:

“Marangozluk öğretmenini bul. Beş on arkadaşınla on kadar da eğitmen al. Kamyona malzeme yükleyip çabucak tuğla haramına gidin, fırının üzerini kapatın! Havanın arkası karardı, yağmur yağacak. Çabuk, vakit kaybetmeyin! Emeklerimiz boşa gitmesin.”

Koştı Mehmet Ali. Eğitimden beş-altısını hareketlendirdi. Arkadaşlarından da buldu beş-on kişi. Kamyonla, fırının üzerine örtebilecek ne buldularsa yüklediler. Tuğla harmanına vardıklarında yağmur hafiften çivilemeye başlamıştı. Daha da ivedi davranmaya başladılar. Kamyonu indirdikleri kalasları, tahtaları fırının üstüne taşıdılar. Mehmet Ali fırının üstüne çıktı hemen. Olay, kendi nöbetçiliğinde olduğu için diğerlerinden daha fazla sorumluluk duyuyor, daha yoğun çaba harcıyordu fırını kapatmak için. İyi bir kapatma için gereken tahta malzeme yoktu. Kamyonla getirdiklerini kullanmışlar, kapak tahtalarını birbirine çivileyerek kullanmaya başlamışlardı. Yarı yarıya kapatmışlardı fırının üstünü.

Gökçöy Köy Enstitüsü
Müdürü Ali Doğan

Mehmet Ali, fırının üstünde daha yukarıdaki arkadaşlarına çivi uzatıyordu. Bir ara “Harr!” diye bir ses duyuldu. Çatı yaylandı, kapatma tahtalarını üzerinde tutan sağ kol adını verdikleri birbirine çivilenmiş tahtalardan oluşan parça, üzerine doğru geldi ve çatı çöktü. Mehmet Ali’nin bacağı sağ kolu ile çivi sandığı arasına sıkışmış, ayak bileğinin bir karış üzerinden ezilmişti. Ama Mehmet Ali, olayın tam bilincinde değildi. Korkmuştu. Sesini bile çıkaramıyordu. Fırının aşağı kısmındaki tozdan, dumandan, göz gözü görmüyordu. Herkes birilerini arıyordu telaş içinde.

“Ahmet nerede? Fazlı’yı gördünüz mü? Mehmet Ali’yi gören oldu mu?”
“Yok, Memet Ali yok!”

“Ulan, nerede bu nalbant?”

Mehmet Ali Nalbant konuşulanları duyuyor, ancak kendisinde “Ben buradayım.” diyebilecek dermanı bulamıyordu. Üzerindeki tahtalara kalaslara baktıkça “Az sonra öleceğim.” endişesi içinde sesi de soluğu da kesilecek gibi oluyordu. Sonunda üzerindeki

Gökçöy’de öğretmen ve öğrenciler tarafından üretilmiş tuğlalar

malzemeleri teker teker ata ata ulaştı- lar Mehmet Ali'ye. İndirdiler fırının üzerinden. Kamyona atarak getirdiler okula. Kaza anında sorun yaratmayan bacağı, okulda şişmeye başladı Mehmet Ali'nin.

Ali Doğan, olayı duyar duymaz

gelmişti revire. Şöy- le bir baktı bacağına.

Bacak şiştikçe, üzerindeki iş pantolonu daralmıştı Nalbant'ın.

"Hemen Kastamonu'ya gidiyoruz." dedi Direktör.

Enstitünün emektar kamyonu Bedford'da Direktör, yanındaydı Nalbant'ın. Başından ayrılmadı muayene boyunca. Kastamonu Hastanesinin doktorları incelediler eziği,

"Vakit kaybetmeden Ankara'ya götürmek lâzım." dediler.

Bir taksiciyle anlaştı Ali Doğan. Mehmet Ali'nin yanına refakatçi olarak Öğretmen Hakkı Güven ve yardımcısını katarak gönderdi Ankara'ya, Numune Hastanesine. Numunede Nalbant'ı taksiden indirip çimenlerin üzerine yatırdılar. Refakatçi öğretmenler resmi işlemleri yaptırmaya içeri girdiler. Bir süre sonra geldiler, onu alıp camında tel örgü olan bir odaya yerleştirdiler. Uzun süre orada, öylece beklettiler Mehmet Ali'yi. Ne gelen oldu, ne giden. Çok üşüdü beklerken. Akşam

Enstitülerin yük ve yolcu taşımak için birer kamyonları vardı.

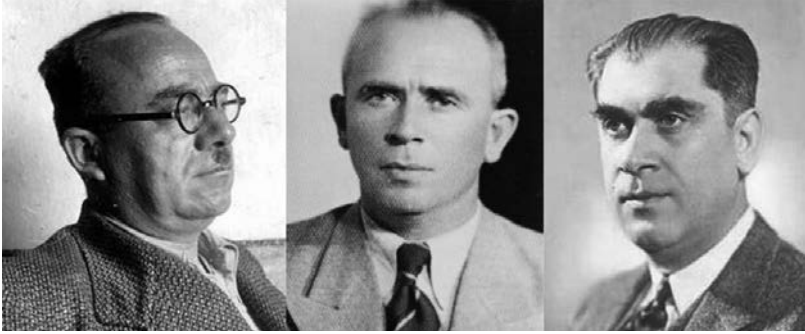
oldu. Unutulduğunu sandı Mehmet Ali. Sonunda geldiler. Camı tel örgülü odadan alıp yukarıda bir başka odaya taşıdılar. Aradan on dakika geçmedi ki kapı açıldı. Elinde kitaplarla gür kaşlı, güzel gözlü, düzgün giyimli biri girdi içeri. Yanında iki kişi daha vardı. Gür kaşlıyı tanı mıyordu ama yanındakilerden o uzun boylu, kalın sesliyi iyi tanıyordu.

"Geçmiş olsun Memet Ali." dedi Tonguç. *"Bak seni görmeye kim geldi?"*

"Geçmiş olsun evladım." dedi Yücel. *"Ben Maarif Vekiliyim. İsmail Bey'i tanırısın zaten. Bu bey de şube müdürümüz Ferit Oğuz Bey."*

Yücel bunları söylerken bir yandan da gözlerini siliyordu. Boynuna sarıldı Mehmet Ali'nin. Yanaklarından öptü.

"Yiğit evladım benim." dedi. *"Sen bir kahramansın çocuğum. Milletin malını kurtarayım derken kendini yaraladın. Bu memleketi işte senin gibi*

İlköğretim Şube Müdürü Ferit Oğuz Bayır, İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel hepsi yanındaydı Mehmet Ali'nin.

evlatlar yükseltecektir."

Yarım saat boyunca içten gelen ilgilerini esirgemediler konuklar. Sözleriyle güç verdiler hastaya. Mehmet Ali gördüğü ilgi karşısında ağrısını, sızısını unuttur gibi oldu bir ara.

Sonra dışarı çıktılar üçü de. Gidip doktorlarla görüştüler. Sonra yeniden geldiler hastanın yanına.

"Senin için gereken her şey yapılacak." dedi Yücel. "Biz başhekimle ve hekimlerle konuştuk. Ne gerekiyorsa o yapılacak. Hiç canını sıkma. Biz seni yalnız bırakmayacağız, ne derdin varsa halledeceğiz."

Bakanın, Genel Müdürün, Şube Müdürünün yakın ilgisi, yüzünde gülümsemelere neden oldu Mehmet Ali'nin. Konuklar gider gitmez Mehmet Ali'yi yattığı odadan çıkarıp üzerinde "hususî" yazan bir başka odaya taşıdılar. Başucuna bir de telefon koydular. Numune'de kaldığı süre içinde Tonguç ve Bayır aralıksız her gün ziyaret ettiler Mehmet Ali'yi. Hâl hatır sordular, bir isteği olup olmadığını öğrendiler, doktorlarla görüşüp gelişmeleri öğrendiler.

18 gün kaldı Numune'de Mehmet Ali. Bu süre içinde koca Bakan, tüm işini gücünü bırakıp tam on kez ziyaret etti Nalbant'ı. Gelemediği günlerde de yanı başındaki telefondan konuştu Yücel.

Yatışının dördüncü gününde sırça parmağı morarmaya başladı Mehmet Ali'nin. Doktorlar, "kangren başlangıcı" diye konuştular aralarında. Morarma gitgide arttı. Sülük vurup moraran yerin kanını çekiyorlardı sağaltım olarak. İşlem sonrası beş kuruşluk demir para kadar yer, bembeyaz oluyordu. Kan gelmiyordu oraya. Sonra moraran yerler çürümeye başladı. Olan oldu sonunda "Kesceğiz çaresiz." dedi doktorlar.

Mehmet Ali'nin ağırları dayanılmaz boyutlara çıkmıştı. Ağlıyor, bağıırıyordu acıdan. "Kesin." dedi acıdan kurtulmak için.

Kesme kararını verirken yanında İlköğretim Şube Müdürü Ferit Oğuz da vardı.

"Kessinler evladım." demişti. "Hiç olmazsa vücuda dağılmasından

kurtulursun, hayatını tamamen yitirmektense bacağına yitir. Hem sen hiç meraklanma tıp artık eskisine nazaran çok daha ileri. Sana bir bacak yaptırırız ki eskisini aratmaz.”

Bu sözler üstüne “Kessinler” demişti Mehmet Ali.

Mehmet Ali Nalbant

Numune'deki on ikinci gününde kalçasının biraz aşağısından kestiler sağ bacağına.

Günler geçtikçe kesik bacakta-ki yaralar kabuk bağladı. Biri ezik iki bacakla geldiği Numune'den tek bacaklı olarak taburcu edildi Mehmet Ali.

Yücel'in gönderdiği makam arbasına Mehmet Ali, ağabeyi ve Ferrit Oğuz Bayır bindiler. Araç onları Kastamonu'ya kadar götürdü. Arkadaşları, “gazi”yi, Enstitüye üç kilometre uzaklıktaki Şeker Köprü'ye kadar tek tek dizilerek karşıladılar.

Yemekhanede yapılan toplantıda konuşanlar, Mehmet Ali'den övgüyle

söz ettiler. Revirde kendisine ayrılan özel odaya yatırdılar.

Bir numaralı binada Mehmet Ali için bir köşe düzenlendi.

Resminin de asılı olduğu köşede Bakan Yücel'in mermer üzerine yazılmış sözleri de bulunuyordu:

“Vücutlarının yapıcı uzuvlarını kaybedecek derecede kendilerini işe veren ülkü erlerimizden Mehmet Ali Nalbantoğlu...”¹

(Mehmet Saydur. Hasan Tahsin Yılmaz, Bir Tonguç Okulu. Göl Köy Enstitüsü, 1994, s. 171-175.)

1- 14. Mehmet Ali Nalbant'a, Enstitü tarafından dönemin en iyi takma bacağı taktırdı. Nalbant, 1944'te Enstitüyü bitirerek Devrekâne'nin Mütevellî Köyü'nde göreve başladı. Tonguç ve Yücel, öğretmenliğinde de ilgilendiler onunla. Çalıştığı köyde ziyaretine gittiler. Yücel, Enstitü Müdürüne, “Mehmet Ali'nin dışlerini niçin yaptırmadın? Bu dişle ona kız da vermezler.” diyerek yakın ilgisi- ni esirgemedi. Nalbant, 1982'de zorunlu emekli oluncaya değin Kastamonu il ve ilçe merkezlerinde çalıştı. Yapılan bir söyleşide kendisine “aşırıya kaçan bir ilgi” gösterildiğini belirtti.

(Az yaşanlı bir rastlantıdır; Mehmet Ali Nalbant'ın kardeşi Necati Nalbantoğlu da Gölköy Enstitüsü'nde okumuş ve bir kış günü köyüne izine giderken arkadaşlarıyla birlikte donma tehlikesi geçirmiştir. Bir arkadaşları yanında donarak ölmüş, kendisini de köylüler sabaha karşı donmak üzereyken kurtarmışlardır. Ayakkabı ile ayak parmakları arasında biriken parmak kalınlığında buzun etkisiyle kendi ifadesine göre “tetanos” olmuş, ardından kangrene çevrilmiştir. Doktor müdahalesiyle ayak parmaklarının tarak kısımları alınmıştır.)

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Havası alınmış

boşluk anlamına gelen
kelime hangisidir?

a-Zoonoz b-Perçem
c-Vakum d-Nefrit

2-Taşlıtlara ihtiyaç ol-
duğunda el yardımcıla
kenarından kaldırmaya
yarayan alete ne ad
verilir?

a-Debriyaj
b-Zincir
c-Dekupaj
d-Kriko

3-"Siroz"hangi organa
ait bir hastalıktır?

a-Karaciğer b-Kalp
c-Böbrek d-Akciğer

4-Çocukluk çağı
hastalıkları ve sağlığı
ile uğraşan bilim dalı
hangisidir?

a-Geriatri
b-Pediatri
c-Dermatoloji
d-Jinekoloji

5-Renk körlüğü olan
bir insan hangi renkleri
ayırt etmekte zorlanır?

a-Kırmızı-Yeşil
b-Yeşil-Siyah
c-Kırmızı-Beyaz
d-Siyah-Beyaz

6-Kedi ve köpekle-
rin ayaklarına ne ad
verilir?

a-Pet b-Pati
c-Patik d-Pasik

7-Aşağıdaki müzik
aletlerinden hangisi
yaylı bir çalgıdır?

a-Darbuka
b-Saksafon
c-Trampet
d-Viyolonsel

8-Dünyanın güneş
etrafında bir tur dön-
mesi sırasında geçen
toplam süreye ne ad
verilir?

a-Yıl b-Ay
c-Gün d-Asır

9-"Naçar"ne
demektir?

a-Eşsiz
b-Açık
c-Çaresiz
d-Değersiz

10-Aşağıdakilerden
hangisi ilkel anlamına
gelir?

a-Tipula
b-Büvelek
c-Ditik
d-İptidai

11-"Koruk"hangi mey-
venin olmamış haline
denir?

a-Kiraz
b-Üzüm
c-Avakado
d-Kayı

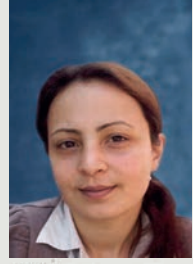
12-hangisi Akdeniz
bölgesi illeri arasında
yer almaz?

a-Hatay
b-İsparta
c-Burdur
d-Kütahya

Yanıtlar:
151.
sayfada

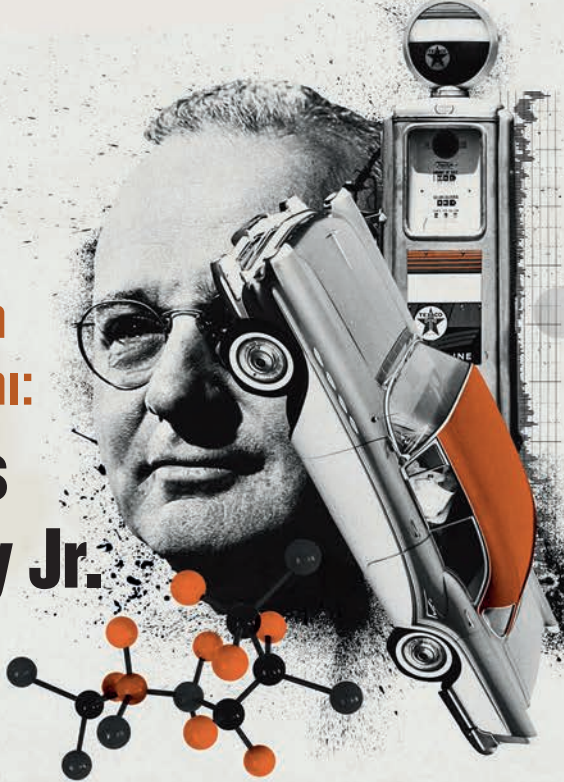
Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Dünyaya
en çok
zarar veren
bilim insanı:

Thomas
Midgley Jr.

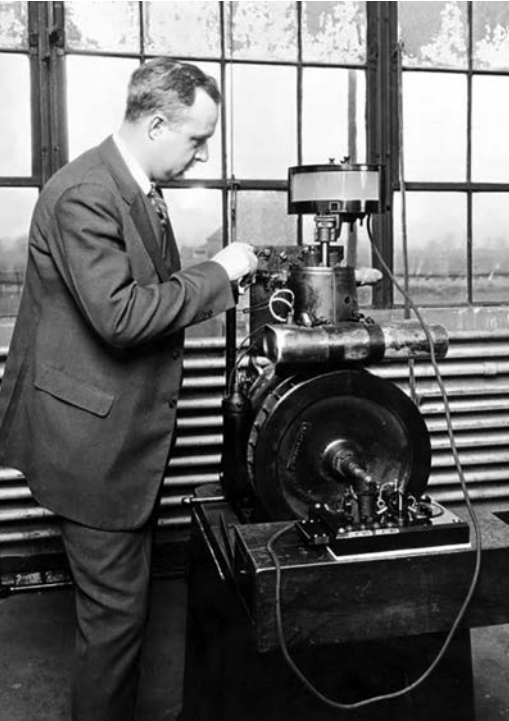

Etkili olmak ne anlama gelir? Bir kişinin kalıcı bir miras bırakmak için ne yapması gerekir?

Tarih boyunca insanlığın hafızasında yer edinmiş, Julius Caesar gibi kurnaz politikacılardan Albert Einstein veya Isaac Newton gibi parlak bilim insanlarına kadar, birçok sıra dışı insan olmuştur. Ancak bazen öyle önemli kişiler gelir ki, onların etkileri, ölümlerinden yıllar sonra bile devam eder. Bu kişilerden biri de 20. yüzyılın başlarında yaşamış bir bilim insanı olan **Thomas Midgley Jr.** idi. Onun öyküsü insanlığı uyarıcı bir niteliktedir fakat aynı zamanda umut vericidir de. İnsanların sorunları çözmek ve büyük bir felaketi önlemek için bir araya gelebildiğini gösteren bir öyküdür. »

Belki bizler de bizden önceki yaşanlardan ders alarak, bugün karşı karşıya olduğumuz iklim krizi mücadelesinde birlikte hareket edebiliriz.

20. yüzyılın başında, Sana-yi Devrimi tüm dünyada büyüyerek yayılmaya devam ederken, olumsuz çevresel etkileri de kendini göstermeye başladı. Bu olumsuz etkilerin büyük kısmı, giderek daha fazla seri üretime geçilmesinin yol açtığı karbon emisyonlarından kaynaklanıyordu. Ayrıca, kentsel alanlarda kullanılan araçlar da bu karbon yükünü büyük

Amerikalı kimyager ve mühendis Thomas Midgley

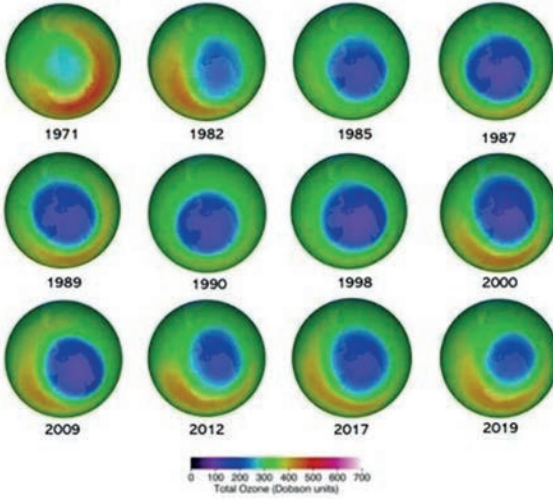
oranda artırıyordu. İnsanlar da, seri üretimle üretilen ve kullandıkları bu mamullerin sera gazı emisyonuna katkıda bulunduğunun farkında değillerdi.

Fakat bir bilim insanı, dünya tarihindeki herkesinkinden daha büyük bir çevresel etkiye neden oldu. Kimya mühendisi ve mucit Thomas Midgley Jr.'ın buluşları, dünya atmosferindeki ozon tabakasının incelmesine ve delinmesine yol açtı.

Midgley, 1920'lerde ve 1930'lar da oldukça ünlü bir makine ve kimya mühendisiydi. En önemli buluşu, benzinli arabalarda motorun vuruntu yapmasını engellemek için benzin katkı maddesi olarak kullanılan tetraetil kurşunu geliştirmesidir. Kurşunlu benzin büyük bir buluş olarak değerlendirildi ve 1922'de Amerikan Kimya Derneği Midgley'e William H. Nichols Madalyası'nı verdi.

Midgley'in bir diğer büyük buluşu da, yalnızca karbon, klor ve florinden oluşan ve çeşitli kombinasyonlarda bulunan bir dizi molekül olan ilk kloroflorokarbonlardan (CFC'ler) birini sentezlemektir. CFC'lerin o dönemde, klima ve buzdolaplarında soğutucu olarak kullanılan toksik bileşiklere kıyasla daha güvenli alternatifler olduğu düşünülüyordu. Midgley, bu buluşu için de 1937'de Amerikan Kimya Derneği tarafından Perkin madalyasıyla ödüllendirildi.

Thomas Midgley Jr.'ın bu buluşları, o dönemler için çığır açıcı keşifler gibi görünüyor, ona bilim

Thomas Midgley Jr.'in buluşları, dünya atmosferindeki ozon tabakasının incelmesine ve delinmesine yol açtı.

dünyasında saygınlık ve pek çok ödül kazandırıyor. Fakat tüm bu buluşlar, dünyamız ve insanlık için çok büyük kayıplara ve zararlara neden oldu. Kurşunlu benzin 1923'ten itibaren yaygınlaştıkça, fabrika işçileri ölümcül kurşun zehirlenmesi geçirmeye başladı ve 1926 yılında ise tetraetil kurşun üretimi geçici olarak durduruldu.

1923 yılının Şubat ayında satışına başlanan kurşunlu benzin hakkındaki endişeler, aslında daha onun piyasaya sürüldüğü yıl başlamıştı. Fakat kurşunlu benzinden vazgeçilmesi için en somut adım, ABD Çevre Koruma Ajansı'nın 1970 yılında kurulmasından sonra atılabildi. 1986'da ilk kez Japonya kurşunlu benzini yasakladı. Ülkemizde ise 2004 yılında yasaklanmıştır.

O dönemde-ki bilim insanlarının, yalnızca yüksek konsantrasyonlarda tetraetil kurşuna maruz kalmanın toksik olduğu ve atmosfere zararlı olmadığı konusunda fikir birliğine varmaları nedeniyle üretim yeniden başladı. Ancak daha sonraki çalışmalar, düşük seviyelerde bile olsa atmosfer yoluyla kurşuna maruz kalmanın çocukların bilişsel yeteneklerinde

azalmaya yol açabileceğini gösterdi. Kurşuna maruz kalmak ayrıca üreme fonksiyonlarında bozukluğa, böbrekler ve kanda toksisite gibi fiziksel sağlık etkilerine de neden olur.

Midgley'in diğer buluşu olan CFC'ler de o kadar kullanılıyordu ki, birçok endüstriyel ve tüketici

ürününde yaygınlaştılar. Soğutucu olarak kullanılmalarının yanı sıra, saç spreyi ürünleri ve astım spreyleri gibi aerosol sprey kutuları için itici gaz olarak ve hatta strafor yapımında bile kullanıldılar. Pek çok kullanım alanı olması nedeniyle, her yıl tonlarca CFC atmosfere karışıyordu.

Adından da anlaşılacağı üzere ozon tabakası, esas olarak üç oksijen atomundan oluşan bir molekül olan ozon moleküllerinden oluşur. Bir CFC ozon tabakasına ulaştığında, güneşten gelen radyasyonla parçalanır ve klor atomlarının ozonla bağ oluşturarak oksijen ve klor monoksit açığa çıkarmasına yol açar. Bu durum, gevşek oksijen atomlarının klor atomlarını dışarı attığı ve bu sayede daha fazla ozon moleküllüyle bağ kurarak ozon tabakasını zayıflattığı zincirleme bir reaksiyon yaratır.

1970'lerde CFC'lerin atmosfere zararlı olabileceğine dair kanıtlar

öne sürülmeye başladı fakat insanların tehdidin büyüklüğünü fark etmesi 1985'i buldu. Fakat çoktan Antarktika üzerindeki ozonda devasa bir delik oluşmuştu bile.

Eğer insanlık bir an önce bu sorunu düzeltmek için bir adım atmazsa, ozon tabakası uzaydan gelen ultraviyole (UV) ışınlarına karşı koruması zayıflayacak kadar incelecekti ve bu da aşırı UV radyasyonuna yol açacaktı. UV radyasyonu insanlarda cilt kanserine neden olur ve ayrıca bitkiler ve hayvanlar için de son derece zararlıdır.

Felaket ufukta belirmiş ve tüm umutlar tükenmiş gibi görünüyordu ancak benzeri görülmemiş bir hamleyle dünya ülkeleri, Montreal Protokolü adı verilen bir anlaşmayla CFC'leri ve ozon tabakasının incelmesine katkıda bulunan diğer birçok kimyasalı yasaklamak için bir araya geldi. Montreal Protokolü, ozon tabakasını incelten maddelerin üretimini aşamalı olarak sonlandırarak ozon tabakasını korumak için 1987'de ta-

Dünyadaki tüm ülkeler tarafından onaylanan ilk iklim anlaşması niteliğindeki Montreal Protokolü, tarihin en başarılı çevre anlaşmasıdır.

mamlanan küresel bir anlaşmadır. Dünyadaki tüm ülkeler tarafından onaylanan ilk iklim anlaşması niteliğindeki Montreal Protokolü, tarihin en başarılı

çevre anlaşmasıdır.

Anlaşmanın başarısında, bilim insanları ve çevre aktivistlerinin, tehdidin ölçeğini ve etkilerini kamuoyuna etkili bir şekilde iletmek için yürüttükleri yaygın ve etkin kampanyanın etkisi büyüktü. Ozon tabakasını kurtarmak için yürütülen kampanyanın önde gelen bilim insanlarından biri de atmosfer bilimcisi Susan Solomon'du. Solomon ve meslektaşları, 1986'da ve 1987'de ozon tabakasındaki deliği gözlemek ve veri toplamak için Antarktika'ya iki keşif gezisi gerçekleştirdiler. Yapılan gözlemler, CFC'lerin parçalanmasıyla atmosfere yüksek miktarda klor monoksit salındığını gösterdi. Bu bulgular, 1970'lerden beri CFC'lerin ozon tabasına verdiği zarara ilişkin öne sürülen teorileri doğrular nitelikteydi.

Sayırsız bilim insanı ve çevre aktivistinin çabaları olmasaydı, ozon tabakasının büyük ölçekli incelmelerini çoktan görmüş olurduk. Bu durum ise, iyileşmesi imkânsız bir felaketti. Birleşmiş Milletler'in güncel tahminlerine göre, kuzey enlemlerindeki ozon tabakasının 2030'lu yıllara kadar iyileşmesi, güney yarımkürede Antarktika'da oluşan hasarın ise 2050'li yıllara kadar iyileşmesi bekleniyor.

Bu öykü bize, yeterli kararlılık ve iş birliği sağlandığında, umutsuz olduğu düşünülen bir durumun üstesinden gelmenin mümkün olduğunu gösteriyor. Olası bir ozon felaketinden kurtulabilmiş olsak da, bugün dünyamızı ve dünyadaki yaşamı tehdit eden iklim krizi halen varlığını

Sayırsız bilim insanı ve çevre aktivistinin çabaları olmasaydı, ozon tabakasının büyük ölçekli incelmelerini çoktan görmüş olurduk.

sürdürüyor. Bu başarı öyküsü bize umut verse de, sorunu çözmeye yetmiyor. Zaman, yeni bir başarı öyküsü yazmayı başarıp başaramayacağımızı gösterecek.

Midgley'in felaketle sonuçlanan bir buluşu daha vardı. 1940'ta yatağa bağımlı kalmasına neden olan çocuk felcine yakalandı, bu yüzden yatağa girip çıkmasına yardımcı olmak için bir makara sistemi kurdu. Bir gün, yanlışlıkla iplere takıldı ve boğularak öldü. Midgley'in kısa yaşamının dünyamızın üzerindeki etkisi son derece kötücül oldu. O kendi icadıyla ölecek kadar talihsizdi ancak insanlık aynı kaderi yaşamak zorunda değil. Onun ve onun neden olduğu felaketi önlemek için bir araya gelenlerin öyküsünden bir ders çıkaracak mıyız, yoksa insanlığın kendi elleriyle bir iklim felaketine yürümesine izin mi vereceğiz? •

sabriyeasir@butundunya.com.tr

Çeviri kaynağı: "The man who almost destroyed the World", Khatchig Anteblian, 9 Ocak 2022, the-varsity.ca

Kuzey
Makedonya

Üsküp Gezi Notu

Durak

Op. Dr. Murat Molu

2024 yılı, Aralık ayının son günlerinden bir akşam, Kadıköy Evlendirme Dairesi önünde Makedonya ve Selanik gezisi yapacağımız tur otobüsünde buluştuk. Otuz kişilik gezi grubu, tur operatörü, şoförü, rehberi yağmurlu ve keskin bir soğukta tanışarak yolculuğumuza, Mecidiyeköy'den turumuza katılacak diğer yolcuları da alarak başladık. »

İpsala gümrük kapısından geçerek Yunanistan-Selanik üzerinden sabah saatlerinde Kuzey Makedonya'nın başkenti Üsküp'e ulaştık.

Balkanlar'da Türkler, Makedonlar, Arnavutların, Boşnaklar ve Romanların barış ve kardeşlik içerisinde yaşadıkları bu güzel şehir tarihi, kültürü ve doğal güzellikleri ile görmeye, gezmeye ve anlatmaya doyumlayacak kadar sanki cennetten bir köşe.

Davut Paşa Hamamı

Son dönemde Üsküp'te yapılan "özgün" binalardan biri: Üsküp Arkeoloji Müzesi

Sırasıyla Roma, Bizans, Bulgar, Sırp hakimiyetinde kalan bu topraklar 1392 yılında Osmanlılar tarafından ele geçirilmiş ve o zamana kadar Scupi denilen şehir Türkler tarafından Üsküp olarak adlandırılmıştır. 500 yıldan uzun süre Osmanlı hakimiyetinde kalan kent önce Rumeli Eyaleti'ne bağlı Üsküp Sancağının merkezi, daha sonra vilayet sistemine geçilmesiyle oluşturulan Kosova Vilayeti'nin merkezi olmuştur. I. Dünya Savaşı'nın ertesinde Yugoslavya Krallığı'nın bir parçası haline gelmiştir. 1963 yıkıcı depreminde çok zarar görmüş olan Üsküp şehri, 1991'de artık Yugoslavya'dan bağımsızlığını ilan eden Kuzey Makedonya'nın başkentidir.

Şehrin geçmişini anlattık, şimdi gezimize dönelim. Mis gibi kokan, sıcak sıcak fırından yeni çıkmış Balkan çörekleri ile kahvaltımızı yaptık. Eski ve Yeni Makedon tarafı olarak bilinen ve Vardar Nehri tarafından ikiye ayrılan şehirde gezimize başladık.

Eski Üsküp'te Osmanlı'nın Balkanlar'daki en güzel mimari mirasları arasında yer alan ve şehrin sembolü Taşköprüsü üzerindedir. Köprü'nün yapımı II. Murad zamanı başlamış, Fatih Sultan Mehmet tarafından bitirilmiştir. Mustafa Paşa, Sultan Murad ve Gazi İsa Bey camilerini, Davud Paşa

Osmanlı'nın Üsküp'teki yadigarı Taş Köprü

Hamamı'nı, Osmanlı zamanı yapılan ırmak üzerinde kibleyi gösteren anıtı, Türk Çarşısı'nı hayranlıkla gezdik. Türk kardeşlerimiz, soydaşlarımızla yaptığımız tatlı sohbetlerin tadı, Balkan böreği, közde Türk kahvesi, güveçte kuru fasulyenin tadı gibi damaklarımızda kaldılar.

Makedon tarafı olan yeni şehirde Vardar Irmağı'nın diğer yakasında Makedon Kralı Büyük İskender (III. Aleksandros) ve annesi için yapılan devasa anıtları gördük. Gidemediğimiz Matka Kanyonu ve Treska Gölü'nün diğer doğa harikaları olduğunu öğrendik. Serbest zamanda

öğle yemeği öncesi, Üsküp Meydanı'nda güzel bir konumda bulunan Üsküp Yunus Emre Enstitüsü'nü ziyaret etme şansını buldum. Çalışan Türk

kardeşlerimizin misafirleri oldum, sohbet ettik, güzel çalışmalarından bahsettikler. Yazar Leyla Şerif Emin'in "Üskübiistan" ve Mümin Ali'nin "Emanet-Kelimenin Ötesi" kitaplarını hediye ettiler. Ben de onları Kanal B'de hazırlayıp sunduğum programıma konuk olarak davet ettim. Önümüzdeki baharda Üsküp'te tekrar buluşarak Türk köylerini gezmek üzere anlaştık ve kucaklaşarak hoş duygularla oradan ayrıldım.

Kuzey Makedonya gezimize ve notlarımıza devam etmek sözü ile kendisi de Üsküp doğumlu olan

Üsküp Kalesi'nden Mustafa Paşa Camii

Üsküp'te Osmanlılar devrinde ilk 1 Mayıs kutlaması

büyük şairlerimizden Yahya Kemal Beyatlı'nın, hafızalarda yer etmiş 'Kaybolan Şehir' şiiri ile nokta koyuyorum.

Kaybolan Şehir

*Üsküp ki Yıldırım Bayazıt Han
diyâridir*

*Evlâd-ı Fâtihân'a onun
yâdigârıdır:*

*Fürûze kubbelerle bizim şehrimizdi o;
Yalnız bizimdi, çehre ve rûhiyle
biz'di o.*

*Üsküp ki Şar-dağ'ında devâmıydı
Bursa'nın*

*Bir lâle bahçesiydi dökülmüş
temiz kanın.*

*Üç şanlı harbin arş'a asılmış
silâhları*

*Parlardı yaşlı gözlere bayram
sabahları.*

*Ben girmeden hayatı
şafaklandıran çağa,*

*Bir sonbaharda annemi gömdük
o toprağa.*

İsâ Bey'in fetihle açılmış mezarlığı

*Hulyâma âhîret gibi nakşetti
varlığı.*

*Vaktiyle öz vatanda bizimken,
bugün niçin*

*Üsküp bizim değil? Bunu duydum
için için.*

*Kalbimde bir hayâli kalıp
kaybolan şehir!*

*Ayrılmının bıraktığı hicran
derindedir!*

*Çok sürse ayrılık, aradan geçse
çok sene,*

*Biz sende olmasak bile, sen
bizdesin gene. •*

muratmolu@butundunya.com.tr

Dr. Murat Molu'nun
sesinden Leyla Şerif Emin'in
'Üskübistan' kitabından alıntı

2025 Yılına Girerken Türkiye Elektrik Sektörü Görünümü

Giriş

Dergimizin Aralık 2024 sayısında, “2025 Yılına Girerken Türkiye Enerji Görünümü” başlığıyla, en güncel veriler ışığında, ülkemizin enerji sektörünün “genel görünümü” özetlemiştik. “En güncel veriler ışığında” derken de geleneksel olarak her yılın Kasım ayında yayınlanan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’nın “Enerji Denge Tablosu”nu kullandığımızı vurgulamak

istemiştik. Bu ayın yazısında ise Türkiye Elektrik Sektörü’nün genel verilerini ve durumunu, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası’nın Kasım 2024’te yayınladığı raporundaki (https://www.emo.org.tr/ekler/e8a819227825db3_ek.pdf) (geçici) verilere başvurarak, özetlemeye çalışacağız. “Resmin” tamamını görebilmek açısından, yeri geldiğinde; TMMOB Makine Mühendisleri Odası, EPDK ve TEİAŞ verileri ve

değerlendirmelerinden de yararlanmaya çalışacağız. Henüz 2024 için yıllık resmi veriler yayınlanmadığı için 2024'ün Eylül ve/veya Ekim ayı verilerini içeren verilerle genel bir resim sunmaya çalışacağız.

Bazı Temel Veriler

TEİAŞ, Kasım ayı sonu itibarıyla, Türkiye elektrik üretim, tüketim, ithalat ve ihracat verilerini aşağıdaki infografik ile vermektedir:

EMO raporunda ise, elektrik sektörünün (2024 yılı Kasım ayı sonundaki) bazı temel verileri sıralanmaktadır. Bu verilerin başlıcaları şöyle sıralanabilir:

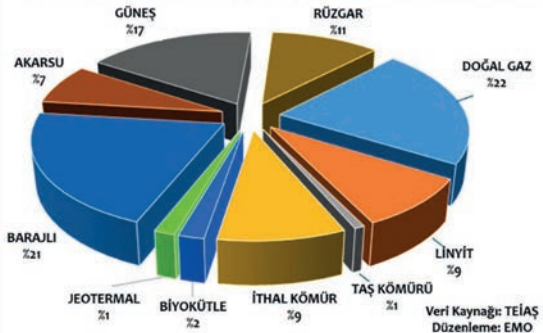
Kurulu Güç

• Kasım 2024 sonunda (TEİAŞ verilerine göre), Türkiye'nin elektrik kurulu gücü 115.189 MW'a ulaşmıştır. Kurulu güçte doğal gazın payı %22, Barajlı Santrallerin payı

%21, Akarsu santrallerinin payı %7, Taşkömürü + Linyit + İthal Kömür Santrallerinin payı (toplam) %19, Güneş Fotovoltaik Santrallerinin payı %17, Rüzgâr Santrallerinin payı %11, Biyokütle'nin payı %2, Jeotermal'in payı %1 olarak verilmektedir. (Not: Bu yazı yayına hazırlanırken TEİAŞ, Türkiye elektrik kurulu gücünün, 19 Ocak 2025 itibarıyla 116.017 MW'a yükseldiğini açıklamıştır.)

• Toplam kurulu gücün %62'si Serbest Üretim Şirketi Santrallerinden, %16'sı Lisanssız Santrallerden, %19'u EÜAŞ Santrallerinden ve

Kurulu Gücün Kaynaklara Göre Dağılımı (2024, Kasım sonu)

2024 Yılı Ekim Ayı Sonu İtibariyle Lisanssız Elektrik Kurulu Gücünün Kaynaklara Göre Dağılımı (MW) (EPDK Ekim Ayı Elektrik Sektörü Raporu)

Kaynak Türü	Kurulu Güç (MW)	Oran (%)
Güneş	17.179,46	96,10
Doğal gaz	45,98	2,53
Rüzgâr	119,52	0,67
Biyokütle	95,19	0,53
Hidrolik	18,35	0,10
Linyit	12,63	0,07
Genel Toplam	17.877,13	100,00

%3'ü de İşletme Hakkı Devredilen Santrallerden Oluşmaktadır.

• 2024 yılı Ekim ayı sonu itibariyle ve EPDK aylık raporu verilerine göre; Lisanslı Elektrik Kurulu Gücünün %74,2'si

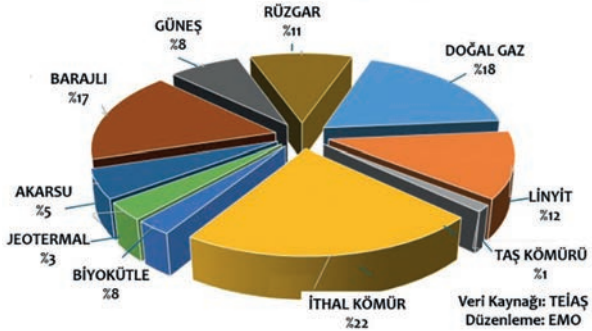
Serbest Üretim Şirketleri'nin elindedir. EÜAŞ'ın payı %22,3, İşletme Hakkı devredilen santrallerin payı %3,35, Yap İşlet Devret santrallerinin payı ise %0.12'dir. Üretimde ise, özel sektörün payı daha da fazladır.

• Ekim 2024 itibariyle (EPDK'ya göre) Türkiye'nin lisanssız elektrik kurulu gücü, 17.877 MW'a ulaşmıştır. Ağırlık güneş santrallerindedir. Söz konusu santrallerin, kaynaklara göre dağılımı aşağıdaki tabloda verildiği gibidir:

Elektrik Üretimi

- 2024 yılı Ocak-Kasım

Yıllık Üretim Kaynaklara Göre Dağılımı (Ocak-Kasım 2024)

dönemleri toplamında 310.589.738 (310,6 milyar) MWh **elektrik üretimi** gerçekleşmiştir. Elektrik üretiminde, kömür santrallerinin ağırlığı dikkat çekicidir. Kasım 2024 döneminde; toplam üretimin %24'ü Doğalgaz, %39'u kömür (Linyit + Taşkömürü + İthal Kömür), %15'i Hidroelektrik (Akarsu + Barajlı Santraller), %5'i Güneş ve %11'i de Rüzgâr Santrallerinden üretilmiştir.

Toplam elektrik üretiminde, ithal taş kömürü ile çalışan santrallerin ağırlığı (%22) öne çıkmaktadır.

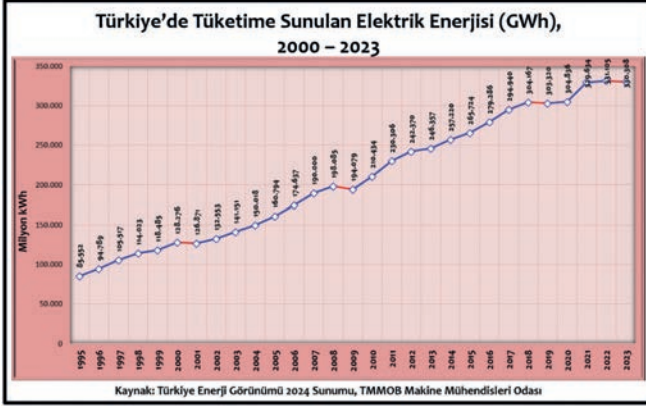
• Ekim 2024 döneminde lisanslı elektrik üretiminin kuruluşlara göre dağılımı ve 2023 yılı Ekim ayı

değeriyle karşılaştırılması ise (EP-DK Ekim 2024 Aylık Elektrik Sektörü Raporu'na göre) aşağıdaki tabloda verilmektedir:

KURULUŞ TÜRÜ	2023 EKİM		2024 EKİM		DEĞİŞİM (%)
	ÜRETİM (MWh)	ORAN (%)	ÜRETİM (MWh)	ORAN (%)	
SERBEST ÜRETİM ŞİRKETİ SANTRALLARI	20.752.564,11	84,03	22.274.106,19	86,19	7,33
EÜAŞ SANTRALLARI	3.681.312,11	14,91	3.198.379,95	12,38	-13,12
İŞLETME HAKKI DEVREDİLEN SANTRALLAR	248.227,35	1,01	366.268,12	1,42	47,55
YAP İŞLET DEVRET SANTRALLARI	14.410,85	0,06	3.032,11	0,01	-78,96
Genel Toplam	24.696.514,42	100,00	25.841.786,37	100,00	4,64

Elektrik Tüketimi

(Henüz 2024 yıllık resmi verileri yayınlanmamıştır) Kasım 2024 itibarıyla, Türkiye elektrik tüketimi 317.5 TWh değerine ulaşmıştır (TEİAŞ).

Türkiye enerji sektörünü en yakından izleyen kuruluşlardan bir diğeri de TMMOB Makine Mühendisleri Odası'dır. Elektrik tüketiminin yıllar içindeki (2000 - 2023) gelişimini görebilmek için

de TMMOB Makine Mühendisleri Odası'nın "Türkiye Enerji Görünümü - 2024" başlıklı sunumundan yararlanalım.

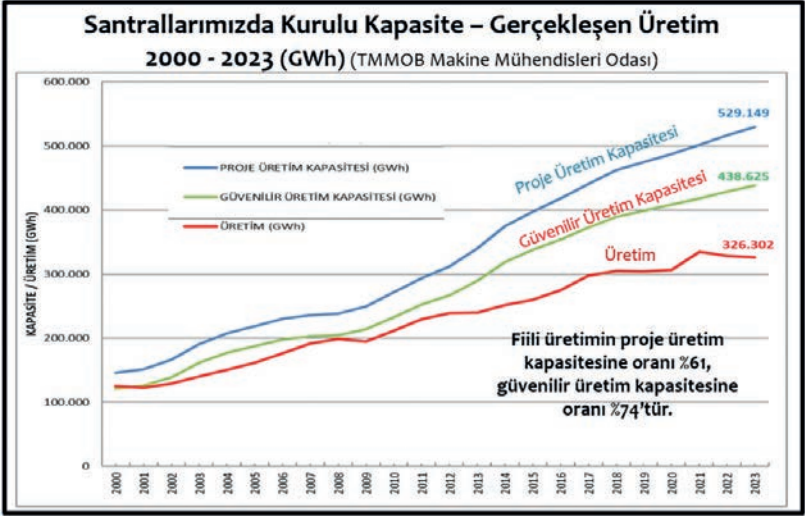
Makine Mühendisleri Odası'nın temel savlarından birisi, "Özellikle 2009'dan itibaren üretim ka-

pasitesi - üretim arasındaki makas, sürekli açılmaktadır. Makasın açılmasının temel nedeni, ihtiyacı karşılayacak kapasiteden çok daha fazla santral kurulmasıdır." Bu savı somut olarak ortaya koyan aşağıdaki

şekil, Türkiye Elektrik Kurulu Gücü'nün; "Proje Üretim Kapasitesi", "Güvenilir Üretim Kapasitesi" ve "Üretim" ilişkilerinin gelişim seyrini gös-

termektedir. Bu sav ya da saptama, elektrik alt sektöründeki planlama noksanlığına işaret etmektedir.

Makine Mühendisleri Odası'na göre, "2023 sonunda toplam kurulu gücü 107.693 MW olan santral-

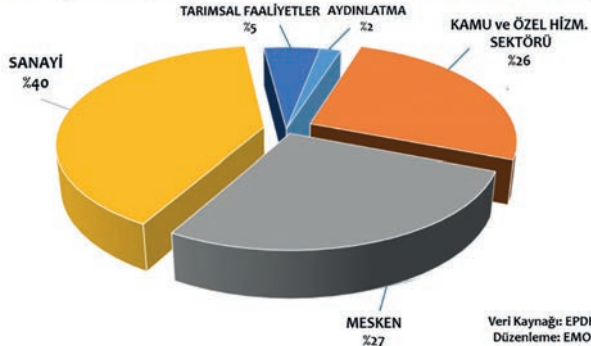

larımızda 326.302 GWh üretim yapılmıştır. Halbuki, TEİAŞ kapasite projeksiyonlarında kaynak/yakıt türlerine göre yapılan kabullerle,

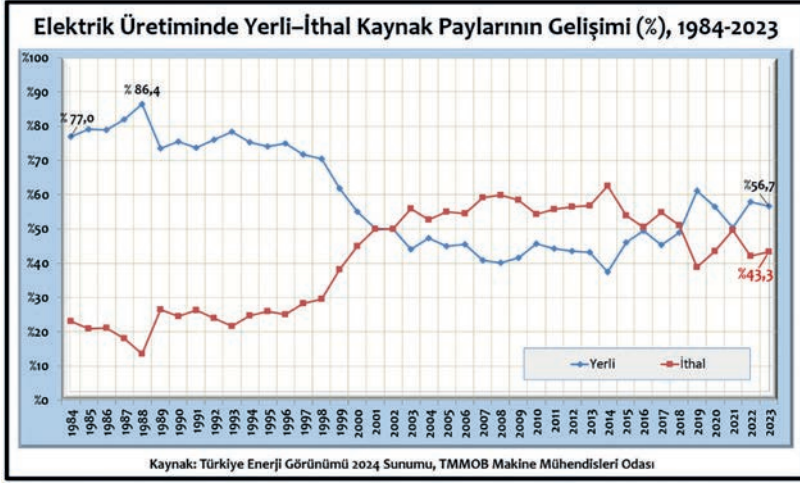
santrallerin proje üretim kapasitelerinde çalıştırılmaları halinde 200.000 GWh; güvenilir üretim kapasitelerinde çalıştırılmaları halinde ise 110.000 GWh ek üretimin mümkündür. Bir önceki yıla (2021) göre; kurulu güç 2022'de %4, 2023'de %3 artmış olmasına karşın üretim, 2022'de %5 azalmış, 2023'de yaklaşık aynı kalmıştır.”

EMO raporuna göre, Ocak -Eylül

Ocak-Eylül 2024 Toplam Tüketimin Tüketici Türü Bazında Dağılımı

2024 dönemi temel alındığında (henüz yıllık raporlar yayınlanmadığı için), faturalanan elektrik tüketiminin sektörel dağılımı aşağıdaki şekilde verilmektedir. Görüleceği gibi, faturalanan elektrik tüketiminde sanayi sektörü, toplam tüketimin %40'ı ile açık ara birinci sıradadır. Bu sektörü %27 payıyla konutlar ve %26 payıyla Kamu ve Özel Hizmetler Sektörü ile diğer sektörler izlemektedir.

Elektrik Üretiminde İthal Kaynakların Payı

Türkiye, birincil enerjide olduğu gibi, elektrik ürettiği kaynaklar bakımından da önemli oranda dışa bağımlı bir ülke konumundadır. Özellikle doğal gaz ve taş kömürü ithalatı önemli bir sorun ve kırılganlık nedenidir. Söz konusu kaynaklarda Rusya'ya yüksek oranda bağımlılığın yarattığı riskler kadar, İran'dan yapılan doğal gaz ithalatında da benzer sorunlar söz konusudur.

Her ne kadar 1980'li yıllardaki (elektrik ürettiğimiz kaynaklarda) dışa bağımlılık oranı ile kıyaslandığında 2023 yılı değerleri daha azalmış olsa da sonuçta, ithal kaynakların oranı %43,3 gibi yüksek bir değer olarak ortaya çıkmaktadır.

Elektrik üretiminde yerli-ithal kaynak paylarının gelişimini, TMMOB Makine Mühendisleri "Türkiye Enerji Görünümü – 2024"

başlıklı rapordan izleyelim:

Elektrik Üretiminde İki Önemli Yerli ve Yenilenebilir Kaynak: Rüzgâr ve Güneş

Türkiye, "bardağın dolu tarafında", zengin rüzgâr ve güneş potansiyeliyle öne çıkmaktadır. Ancak 2023 yılı sonuna kadar, karasal rüzgâr potansiyelimizin yaklaşık % 22'si; 400 milyar kilovat-saat olarak açıklanan güneş potansiyelimizin % 5'i devreye alınabilmektedir. 75.000 MW olarak açıklanan denizel rüzgâr potansiyelimiz ise atıl olarak beklemededir. Somutlamak gerekirse, 2023 yılı sonunda Türkiye rüzgâr kurulu gücü, 11.804 MW olarak verilmektedir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB) ve onun bağlı kuruluşu olan EİE tarafından yapılan çeşitli açıklamalarda, Türkiye karasal rüzgâr potansiyeli için 47.000 – 58.000 MW aralığında açıklamalar vardır. Bu aralığın

Türkiye, “bardağın dolu tarafında”, zengin rüzgâr ve güneş potansiyeliyle öne çıkmaktadır.

ortalaması olarak, 52.500 MW değeri esas alınacak olursa, 2023 sonu itibarıyla karasal rüzgâr potansiyelimizin %22,4’ünün devrede olduğu anlaşılmaktadır. ETKB, denizel rüzgâr potansiyeli için (resmi veri olmadığı kaydını düşerek) yaklaşık 28.000 MW’lık bir değer vermektedir (<https://enerji.gov.tr/eigm-yenilenebilir-enerji-kaynaklar-ruzgar>). Buna karşın, Denizüstü Rüzgâr Enerjisi Derneği, söz konusu potansiyeli 75.000 MW olarak açıklamaktadır.

Bakanlığın “Ulusal Enerji Planı, 2023” başlıklı çalışmasında, 2035’e kadar karasal rüzgâr enerjisi santrallerinin (RES) kurulu gücünün, 2022’ye göre yılda yaklaşık 1.000 MW yeni kapasite tesisi ile

29,6 GW’a ulaşması, Güneş enerjisi santrallerinin (GES) kurulu gücünün ise, 2022’ye göre yılda yaklaşık 3.344 MW ilave ile 52,9 GW’a çıkarılması hedefleniyor. TMMOB Makine Mühendisleri Odası’na göre, “Bu kurgu, 2035’te karasal RES potansiyelinin ancak yarısının değerlendirilmesinin öngörüldüğünü; deniz üstü RES’te ise, önümüzdeki 13 yılda 5.000 MW kurulu güç hedefi ile, 75.000 MW tahmin edilen kapasitenin, yalnız yüzde altısına ulaşılabileceğini göstermektedir. GES içinse, 2035 hedefinin, Türkiye güneş enerjisi potansiyelinin sadece beşte biri olduğu not edilmelidir.”

Son Söz Yerine: Türkiye, yerli ve yenilenebilir kaynaklarını önceleyen politikalara ağırlık vermeden, enerji / elektrik üretiminde kullanılan ekipmanların yerli üretimini sağlayamadan, enerjide bağımsız bir ülke olamaz. •

necdetpamir@butundunya.com.tr

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker

İstanbul'da Yeni Cami de-
nince akla caminin önündeki
meydanda uçuşan güvercin-
ler, güvercinlere yem atanlar,
merdivenlerle çıkılan cami gi-
rişi, külliyesindeki Mısır Çar-
şısı gelir de Hünkâr Kasrı pek
gelmez.

Yeni Cami
Külliyesi'nin
gizli hazinesi:

Hünkâr Kasrı

O, 2009 yılında tamamlanan restorasyona kadar uzun yıllar boyunca kaderine terk edilmiş, unutulmuştur çünkü. Günümüzde ise yalnızca içinde düzenlenen sergi ve sanat etkinlikleri haftalarında açılan gizli bir hazine kutusu gibidir. Ben de çok güzel bir minyatür ve tezhip sergisinin sayesinde bu eşsiz kasrı gezme fırsatını buluyorum.

Yeni Camii'nin ilk temelleri 1597 yılında atılmış. Sultan III. Mehmet'in annesi Safiye Sultan, Eminönü'nde büyük bir ibadethane ve külliye yapmak istemiş. Bölge istimlak edilip temeller yaklaşık üç metre yükseltile de inşaatın yapımı 1603'ten 1660'a kadar 57 yıl boyunca durmuş. Bu süreçte padişah

değişip valide sultanlık makamına Sultan IV. Mehmet'in annesi Hatice Turhan Sultan gelmiş. Turhan Sultan, büyük İstanbul yangınına cami ve külliyesinin yapılması için önemli bir işaret saymış ve tüm imkânları seferber etmiş. 1660 yılında yapımına yeniden başlanan cami ve külliye, 1665 yılında hizmete hazır hale gelmiş. Yeni Cami Külliyesi'nin içindeki Hünkâr Kasrı, caminin kıtblaya bakan köşesine bitişik olarak yapılmış. Valide sultan ve padişahın dinlenme, zaman zaman ikamet etme ve ibadet mekânı olarak planlanan küçük bir köşk olan kasrın içinden camideki mahfile geçiş sağlanmış. Üç katlı olarak inşa edilen Hünkâr Kasrı'nın altındaki

sivri beşik tonozlu geçit Eminönü Meydanı ile Bahçekapı arasındaki bağlantıyı sağlıyor. Dıştan konsollu çıkmaları ve geniş saçaklarıyla dikkat çeken kasrın en alt katında Eminönü Meydanı yönüne bakan tarafta

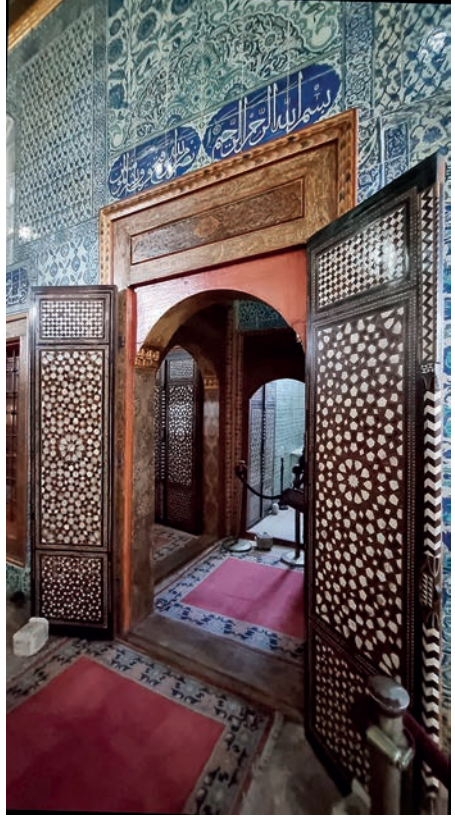
günümüzde vakıf satış yeri olarak kullanılan bölüm bulunuyor. Bu bölümün arka tarafındaki Tahtirevan Yolu denilen rampanın altındaki odalar şimdi sanat evleri olarak kullanılıyor. Yapının orta katı geçmişte

köşkün hizmetlileri için düzenlenmiş. Buraya rampalı yolun ortasından açılan bir kapı ve balkondan geçiliyor. Üst katta ise kasrın sultanın kullandığı, en ihtişamlı bölümü yer alıyor.

Hünkâr Kasrı'na Bankacılar Sokağı üzerindeki ana giriş yapısından giriyorum. Kapının girişinden itibaren yükselmeye başlayan, bir zamanlar sultanın atla ya da tahtirevanla çıktığı Tahtirevan Yolu rampası beni sanat galerisinin içinden geçirip köşkün üst katına getiriyor. İçerideki çiniler, kalem işleri, sedefli kapılar, vitraylar ve süslemeler o kadar güzel ki odaları süslemelerin detaylarını inceleyerek dolaşıyorum. Katın girişinde L şeklindeki bir sofa, bu alanın arkasında ocakların ve çift sıralı pencerelerin bulunduğu iki oda ve bunların arasında küçük bir hela-abdestlik alanı bulunuyor. Köşkün diğer köşesinde ise küçük bir oda ve yanında camiye geçilen geçide açılan bir başka oda yer alıyor. Çini, kalem işi, sedef, hat gibi Osmanlı süsleme sanatlarının en

nadide örnekleriyle süslenmiş odaların duvarları 17. yüzyıla ait İznik çinileriyle kaplanmış. Bir zamanlar kasırda ikamet eden, misafirlerini kabul eden ve camideki mahfilde namazını kılmak için geçitten geçen sultanın dolaştığı koridorlarda dolaşıyorum. Sultanın odasındaki tavan, yaldızlı çıtalı kalem işleriyle, pencereler renkli camlarla süslenmiş. Köşkün kapı ve pencerelerindeki ahşap işçilikleri döneminin en güzel örneklerindenmiş. Ahşaplar genellikle ahşap üzerine boyayla yapılan ve daha çok çiçek desenlerinin kullanıldığı bir süsleme tekniği olan Edirnekari tekniğiyle renklendirilmiş.

Kemerlerde, tavanlarda, kapı ve pencere sövelerinde bulunan kalem işi süslemelere, çinilere, sedeflerle bezenmiş kapılara hayran kalıyorum. Köşkün duvarlarını kaplayan mavi ve firuze renklerdeki çini panoların arasında dolaşıyorum. Girişteki sofada, karşıdaki giriş kapısının sağından itibaren devam eden pencere altlarında ve Valide Sultan'ın odasında, 17. yüzyıl Divan şairlerinden Asımî'nin bir şiirinin 15 beyiti dolanıyor.

Kasır onu yaptıranların ölümlünden sonra da sultanlara ev sahipliği yapmış. Cumhuriyet'in ilanından sonra boş kalan yapı yıllarca kapalı kalmış. Vakıflar Genel Müdürlüğü ile işbirliği içinde İstanbul Ticaret Odası'nın üstlendiği kapsamlı restorasyon çalışması ile Hünkâr Kasrı günümüzdeki haline getirilip,

Tahtırevan Yolu bir sanat galerisine dönüştürülmüş. Restorasyon, 9 kişilik bir kurulun danışmanlığında, 50 kişilik bir ekibin uzmanların gözetiminde yaptığı titiz bir çalışmayla 2005-2009 yılları arasında gerçekleştirilmiş.

Restore edilen kasır, 9 Şubat 2009 tarihinde İstanbul Ticaret Odası'na bağlı bir sanat merkezi olarak kapılarını halka açmış. Hünkâr Kasrı ancak burada resim, hat, çini, minyatür, tezhip gibi sergilerin ve sanat etkinliklerinin olduğu dönemlerde gezilebiliyor. Her yıl onlarca sergi ve sanatsal etkinliği sanatseverlerle buluşturan kasırdan çıktuktan sonra sokağın karşısındaki İş Bankası Müzesi'ne giriyorum. Bir zamanlar yalnızca sultanın kullanımına tahsis edilmiş bir köşkten çıkıp, Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik bağımsızlığını kazanması için kurulan İş

Bankası'nın geçmişini anlatan müzeyi gezerken bu topraklarda seferberlik durumunda kısa bir süre içinde nasıl bir değişimin gerçekleştiğini daha iyi anlıyorum. Müzedeki sergi aynı zamanda ülkemizin ilk yıllarına da ışık tutuyor. Sergide Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün şu sözünü okuyunca bu hedefe ulaşmak için hala çalışmamız gerektiğini düşünüyorum:

“Bugünkü savaşlarımızın amacı, tam bağımsızlıktır. Bağımsızlığın tamlığı ise ancak mali bağımsızlık ile mümkündür.”

Atatürk zamanında olduğu gibi günümüzde de ekonomi, hukuk, eğitim, sanat, bilim, sanayi ve tarım alanlarında yapılacak değişim ve yeniliklerle ülkemizin bugünü ve geleceği değişebilir, tıpkı geçmişte olduğu gibi... •

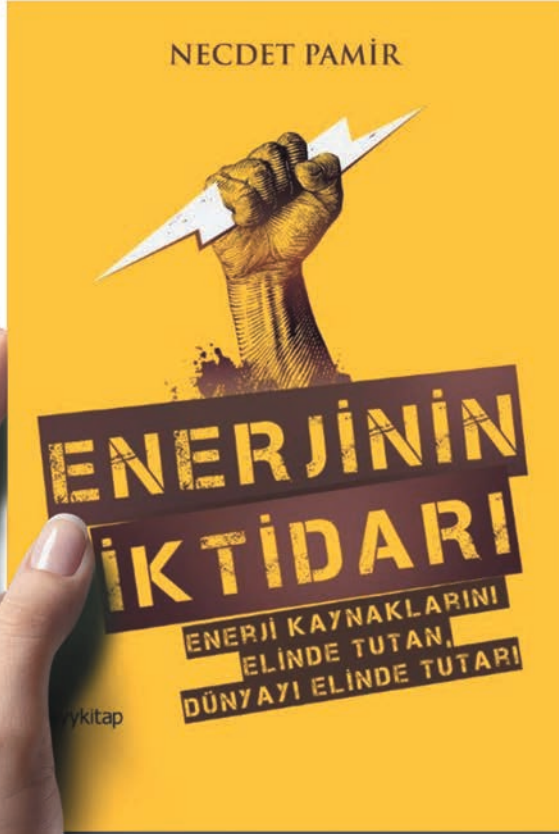
izlensentoker@butundunya.com.tr

Enerji, her şeydir!

Enerji kaynaklarını, transfer olanaklarını elinde tutan, dünyayı elinde tutar. Bugün Orta Doğu'da yaşanmakta olan, milyonlarca insana ülkesini terk ettiren, yüz binlercesinin ölümüne neden olan, kimilerince 3. Dünya Savaşı olarak adlandırılan "savaş", enerji kaynakları için yapılan savaştır. 21. yüzyılda enerjinin kanlı tarihi yazılmaya devam ediliyor.

Bu kitapta, "Enerji nedir? Günlük yaşamımızdaki önemi nedir?

Ülkelerin gelişimlerinde, hatta var olmalarındaki rolü nedir? Enerji güvenliği ne demektir? ABD, AB, Rusya'nın enerji politikalarının temel unsurları nelerdir? Enerji kaynakları bakımından zengin olan ülkelere yönelik işgallerin, sivil katliamlarının ardında büyük güçlerin ne gibi ihtirasları, kirliliği var? Türkiye'nin bir enerji politikası var mı? Enerji alanındaki sorunlarımız çözümsüz mü? Dışa bağımlılığımız kader mi? Ne yapmalı?" sorularının cevaplarını bulacaksınız.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Bir Gençlik Başyapıtı

(The Outsiders)

(Soldan) Patrick Swayze, Matt Dillon, Rob Lowe, Emilio Estevez, Ralph Macchio, C. Thomas Howell ve Tom Cruise 'The Outsiders' filminde.

Dilimize, “Dışlanmışlar” olarak çevirebileceğimiz Outsiders filmi 1983 yılında ilk seyredişimden sonra uzun süre etkisinden kurtulamamıştım. Filmin konusu, oyuncularını ve savunduğu fikir benim de her zaman savunduğum gençlik değerleriyle net bir şekilde uyuşuyordu. »

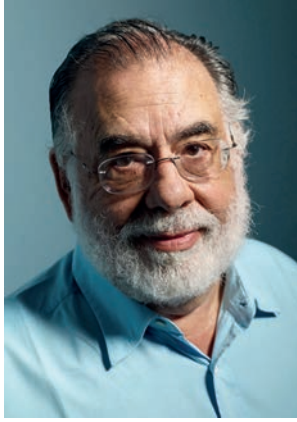
Bu düşüncemi, usta yönetmen Francis Ford Coppola'nın olağanüstü bir yorum getirdiği filmde bir kez de beyazperdede izlediğimde haklı çıktığım için kendi adıma çok mutlu oldum.

Film hangi şartlarda olursa olsun gençlerin yüreklerinin temiz kalması ve yaşadıkları süre boyunca doğuştan sahip oldukları saflığın bozulmaması için büyük bir çaba gösterdiklerini vurguluyordu.

Gençliğe her zaman inandım. Az sayıda aykırı olanlar dışında çevremdeki gençler çok büyük güçlükler altındayken bile dürüstlükten vazgeçmeden yaşamla mücadele eden, erdemliliği elden bırakmamak için çırpınan insanlardı. Outsiders filmi de inandığım bu düşüncemi doğrulayan bir mesaj verdiği için filmi çok sevdim ve defalarca seyrettim.

Film tüm dünyada büyük bir övgüyle karşılandı, saygın ödüller aldı ve küçük bir bütçeyle çekildiği halde çok büyük bir gişe başarısına imza attı.

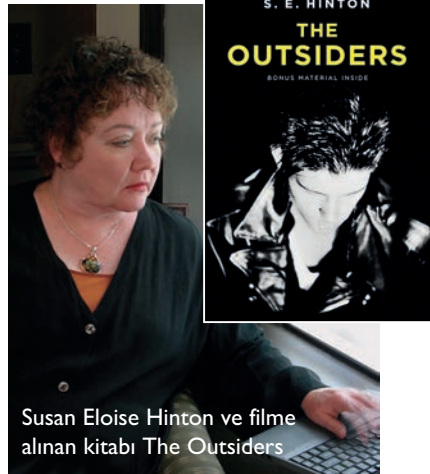
Outsiders'ın oyuncu kadrosu sonradan her biri ünlü birer Hollywood yıldızı olacak genç aktörlerden oluşmuştu. Hatta bazılarının ilk uzun metrajlı filmiydi. Örneğin, filmde kısacık bir rolde görünen

Francis Ford Coppola

gençecik Nicolas Cage, yıllar sonra Las Vegas'a Veda filmindeki olağanüstü oyunculuğuyla Oscar ödülüyle onurlandırılacaktı. Kimler yoktu ki o filmin kadrosunda: Tom Cruise, Rob Lowe, Emilio Estevez, Matt Dillon, Patrick Swayze, Ralph Macchio ve Diane Lane. Hepsi de en genç en deneyimsiz

yaşlarında olmalarına karşın filmin diğerleri arasında sıyrılıp seyircinin gözünde seçkin bir yer almasını sağlayacak bir başarı göstermişlerdi. Aslında, tüm o değerli oyuncularını en genç halleriyle görmek bile bir ayrıcalıktı. Film, yazar S. E. Hinton'un aynı adlı romanından uyarlanmış. Yönetmen Coppola'nın bu kitabı filme uyarlama kararı

Susan Eloise Hinton ve filme alınan kitabı The Outsiders

The Outsiders
filminden bir sahne

almasının ilginç bir öyküsü vardır:

Fresno, California'da bir kütüphaneci olan Ellen Misakian kitaptan o kadar etkilenmiş ki, kendisi gibi kitabı okuyan gençlerden imza toplayarak bu konuyu filme çekmesi için yönetmen Coppola'ya mektup yazmış. O sıralar başka projelere odaklanmış olan Coppola mektuptan çok etkilenerek Amerikan taşrasında bulunan Tulsa kentindeki ergen gençlerin sorunlarını, hiç istemeden başlarını soktukları belaları ve buna karşın yine de içlerindeki o temiz gençlik cevherinin kirlenmemesi için verdikleri büyük uğraşı anlatan konuyu filme çekti. Bu sayede dünya sineması bir başarıya imza kazanmış oldu.

Filmi seyredeceğinizi umduğum için konusunu ayrıntıyla yazmıyorum. Yalnızca tüm gençlere vermek istediğim önemli bir mesaj var: Dünyanın en zengin ülkesindeki yaşitlarınızın bile yığınla sorunları var. Onlar da gençlik çağı bunalımları, uyumsuzluklar, çevre

ve ebeveynlerle iletişim problemleri yaşıyor, onlar da iki yakalarını bir araya getirmeyen ekonomik sorunlarla boğuşuyor ve ne yazık ki çoğu bu yüzden üniversiteye gidemiyor. Gidebilen şanslılar ise harçlıklarını çıkartmak için okul dışındaki saatlerde çalışmak zorundalar. Aralarında kötü arkadaşlarla görüşen, toplumun benimsemediği huylar edinen ve istemeden de olsa şiddete başvurup başlarını ciddi belalara sokanlar da oluyordu elbette.

Outsiders filmi gençlerin ezici bir çoğunluğunun aslında tertemiz bir yüreğe ve güzel gençlik düşlerine sahip olduklarını vurguluyordu.

İşte Outsiders filmi bunların dışında kalan gençlerin ezici bir çoğunluğunun aslında tertemiz bir yüreğe ve güzel gençlik düşlerine sahip olduklarını vurguluyordu. Ülkemizde olsun, dünyada olsun genç insanların hangi şartlar altında olurlarsa olsunlar hep temiz hep saf

kalmaya ve gelecek ideallerine sıkı sıkıya sarılmaya bağlı olduklarına inanmış bir insan olarak filminizin de izlemenizi öneririm.

Filmin konusuna kısaca değinecek olursak, Outsiders'ın genç kahramanlarının hemen tüm gençler gibi kanları kaynar, zaman zaman duygularına hâkim olamayıp yaşamlarını etkileyecek zor durumlara düşerler. Yaşadıkları taşra kentinde ki dar çevrelerinde bunaldıkları yet-

miyormuş gibi sınıfsal farkların yarattığı sıkıntılara da göğüs gererler ve ne yazık ki bu yüzden başları ciddi dertlere

girer. Tüm bunlar bana çok tanıdık geliyor. Gerek ülkemde gerekse gezegenimizin diğer bölgelerinde yaşayan gençlerin ezici bir çoğunluğu da bu sıkıntıları yaşamıyorlar mı? Ne yazık ki yaşıyorlar. Nitekim filmin önde gelen kahramanlarından Johnny, kentin başka bir bölgesinde yaşayan bir gençlik grubuyla aralarında çıkan şiddetli çatışmadan sonra saklandıkları terk edilmiş kilisede çıkan yangında sıkışan küçük bir öğrenciyi kurtarmak için kendi canını hiçe sayar. Küçük çocuğu kurtarsa da kendisi enkaz altında kalıp çok tehlikeli bir şekilde yaralanır ve kaldırdığı hastanede yaşam

mücadelesi vermeye başlar. Arkadaşları onu hiçbir şekilde yalnız bırakmazlar, Johnny'nin yanlarına geri dönmesini ummakta ve önlerindeki günleri uğruna uğraş verdikleri gibi tertemiz yaşamayı düşlemektedirler.

Ne yazık ki, bu beklentileri gerçekleştiremeyecektir. Tedavi edildiği hastanede giderek kötüleşen Johnny, gencecik yaşında son nefesini vermeden önce yanında bulunan dostlarına çok önemli bir yemin ettirir:

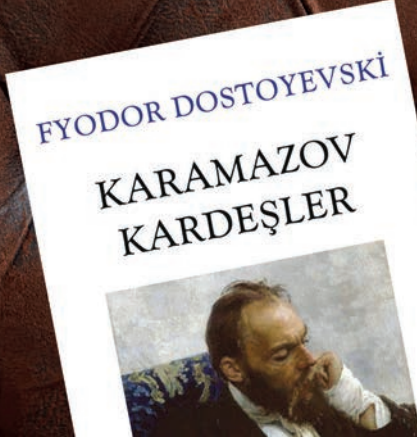
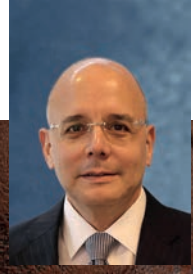
“...ne olursa olsun hiç bozulmayın, hep temiz kalın.”

“Sizden tek bir isteğim var; her ne olursa olsun hiç bozulmayın, hep temiz kalın.”

Filmin İngilizce seslendirmesinde, “*Stay gold*” yani “*Hep temiz kalın*” anlamında söylenen bu söz sonradan milyonlarca insanın dilinde adeta bir slogan oldu. “*Her ne olursa olsun doğru yoldan hiç ayrılmayın, hep temiz kalın.*”

Sevgili gençler sizlerin de bu sloganı benimseyeceğinize ve her ne şart altında olursanız olun ona göre davranacağınıza tüm kalbimle inanıyorum. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

Dostoyevski'nin ünlü eseri Karamazov Kardeşler'de “Aklından Dahi Geçirme!” teması

Northwestern Üniversitesi profesörlerinden Gary Saul Morson Rus edebiyatına adanmış derslerinde, Savaş ve Barış, Anna Karenina, Suç ve Ceza, Karamazov Kardeşler gibi Rus edebiyatının en seçkin romanlarından birisini seçer ve sömestr boyunca öğrencileriyle birlikte bu romanların incelikleri üzerine çalışırdı.

Prof. Morson'un bu verimli derslerinin tamamına katıldım. Savaş ve Barış'ı ele aldığımız dersimizin sonunda, bir sınıf arkadaşımın “Hocam bu dersten sonra kendimi daha iyi yetiştirmiş bir insan olarak görüyorum,” demesi benim için

unutulamayacak bir anıdan çok daha önemliydi. Güçlü bir edebiyat eserinin bireyi ne denli etkileyebileceğinin en güzel örneği idi.

Morson'a göre, Tolstoy ve Dostoyevski gibi yazarlar romanı edebi bir formdan daha fazlası olarak görüyorlardı. Bu iki yazar için roman, “Risalelerin iddia edebileceği gerçekleri ortaya koyan felsefi birer araçtı”. Onun içindir ki, bu yazarların karakterlerinin hepsi hayatın içinden, canlı ve inandırıcıdır. Her biri ayrı ayrı bize, “Hayatın anlamı nedir?”, “Tanrı var mıdır?”, “Neden inançlıyız?”, “Niçin yaşıyoruz?”, “Ahlak nedir?”, “İnsan nasıl mutlu

Demir Aytaç – Prof. Gary Saul Morson

olur?”, “İyi bir insan ilişkisi nasıl sağlanır?”, “Arkadaş seçiminde neler dikkat edilmesi gerekir?”, “Eş nasıl seçilir?” gibi hayatın belki de temelini oluşturan soruların cevaplarının ipuçlarını sunar. Okuyucu satırların arasında kendini bulur. Karakterin beyninin içine girip, onun gibi düşünmeye, yaşamaya başlar. En önemlisi teknik olarak empati yapmayı pratik eder. Karşı görüşü, cinsi, dini, ırkı ve sınıfı dinleyebilmeyi, toleranslı olabilmeyi öğrenir. İşbu pratik için, 19. yüzyıl ikinci yarısı Rus romanları büyük bir fırsattır. Bu nedenle bu romanların üniversitelerde okutulmasını, hakkıyla değerlendirilmesini ve gençlerle zamanında paylaşılmasını önemsiyorum. Söz gelişi Tolstoy, Anna Karenina’da, okuyucuyu büyük bir yasak aşk fırtınası serüvenine merakla sürüklerken, kurgusunun detaylarında

■ Prof. Morson’a göre Dostoyevski Karamazov Kardeşler romanını, Cinler’den sonra, “Hristiyan alternatifini haklı çıkarmak için,” yazmıştı.

bu iki romanında insanın ve toplumun gidişatını sezmiş, bir asır sonra olabilecekleri şaşkırtıcı bir doğrulukla tanımlamıştı. 1880 yılına geldiğimizde dünya edebiyatının başyapıtı kabul edilen, Karamazov Kardeşleri yazdı. Bir sene sonra da Rusya’nın en liberal çarı 2. Aleksandr öldürüldü.

Prof. Morson’a göre Dostoyevski Karamazov Kardeşler romanını,

“Hristiyan sevgi anlayışını” da işler. Tolstoy’un, nadir de olsa psikolojik olarak böyle bir “Hristiyan sevgi anlayışını” mümkün olabileceğini göstermesi, romanı edebi bir formattan felsefi bir araca dönüştürür.

1 872 yılına gelindiğinde Rusya karışmaya başlamıştı.

Nihilist akım, devrimci hareket ve terör örgütleri gündeme gelmişti. Dostoyevski işte böyle bir ortamda Cinler’i yazdı. Daha önce Suç ve Ceza romanında (1866) rasyonel düşüncüyü işlemişti. Dostoyevski

Cinler'den sonra, "Hristiyan alternatifini haklı çıkarmak için," yazmıştı. Ona göre yazar, "Karamazov Kardeşler'i Rus entelijansiyası tarafından sofistike olmadığı gerekçesiyle aşağılanan Hristiyan bakış açısının etik ve psikolojik yaklaşımını anlatmak, kanıtlamak için şekillendirmişti".

Northwestern Üniversitesi profesörlerinden Susan Mc Reynolds da, Prof. Morson ile aynı görüşü paylaşıyor. Dostoyevski'nin son romanı olan Karamazov Kardeşler'in ortaya çıkış sürecini derste şöyle aktarmıştı:

"Dostoyevski'nin kafasında iki taslak roman vardı. Bunlardan birine 'Ateist' değerine 'Bir Büyük Günahkarın Hayatı' isimlerini vermişti. Sonunda bu iki taslağı birleştirdi ve Karamazov Kardeşler ortaya çıktı. Her iki taslakta yitirdiği Hristiyan inancını bulmaya çalışan bir Rus'u anlatıyordu."

Dostoyevski Karamazov Kardeşler romanının arka tasarımı Hristiyan teolojisinden faydalanmış ve karakterleriyle İncil metinlerinin anlamlarını okuyucusuyla paylaşmıştı. Bu yazımda bu görüşü destekleyen örneklerden birisini sizlerle paylaşmak istiyorum.

Karamazov Kardeşler'in ana karakteri Fyodor Pavloviç, dünya edebiyatının en kötü baba karakterlerinden birisidir: Serseri, şehvet düşkününü, ahlaksız, mal mülk peşinde koşan, soytarı. Birisi gayrimeşru olmak üzere 4 çocuk sahibiydi. İki

evlilik yapmıştı. İlk evliliğinden asker oğlu Dmitri, ikinci evliliğinden entelektüel Ivan'la papaz adayı Alyosha doğmuştu.

Fyodor Pavloviç ilk oğlu Dmitri'yi, evinde rahat sefa alemleri yapabilmek için başından atmış, evin sadık uşağı Grigori ve eşi, Dmitri'yi kendi mütevazı kulübelinde büyütmişlerdi. Vefat eden ilk eşinin bir akrabası olayı duyup onu almaya geldiğinde, Fyodor Pavloviç dört yaşında bir çocuğu olduğunu bile hatırlamakta zorlanmıştı. Bu akrabanın vefatı üzerine de, Dmitri elden ele, kapı kapı dolaşmış, sonunda da askeri okula gönderilmişti.

İkinci eş Sofya İvanovna öldüğünde İvan yedi, Alyosha dört yaşındaydı. Her iki çocuk da tıpkı Dmitri gibi, kendilerini sadık uşağın kulübesinde bulmuşlardı. Bu kez iki çocuğa, annelerini de yetiştiren generalin karısı sahip çıkmıştı. O da vefat edince generalin karısının mirasçısı çocukların eğitimini üstlenmişti.

İvan üniversitede "Gözlemci" imzasıyla makaleler yazan bir entelektüeldi. Herhangi bir görüşe sahip değildi. Makalelerinin bile hangi tarafta olduğu belli değildi. Yani izleyen ama katılmayan biriydi!

Alyosha ise okul sonrası kasabaya babasının yanına dönmüştü. Bir sene sonra da manastıra gidip gelmeye başlamıştı. Zosima Baba'sının himayesinde papaz olma arzusu içindeydi.

Serseri babanın, kasabanın zavallı, dilsiz, meczup ve sokaklarda

dolaşan Lizeveta isimli bir kadından da Şmerdyakov adlı gayrimeşru bir oğlu olduğu rivayet ediliyordu. Fyodor Pavloviç'in bu oğlu zamanla evin aşçısı olmuş, uşak ve eşiyile birlikte aynı kulübede yaşamaya başlamıştı.

Hikâyenin başında, Dmitri'nin annesinden kalan miras payını almak için kasabaya geldiğini okuyoruz. Dmitri daha önceleri sadece mektuplaştığı İvan'ı da işlerini takip etmek üzere kasabaya çağırıyor. Başkaları tarafından büyütülen üç kardeş bu buluşmayla ilk kez bir araya geliyor.

Dmitri annesinden kalan mirasın babası Fyodor Pavloviç tarafından çarçur edildiğini düşünmektedir. Haksız da değildir, çünkü Fyodor Pavloviç kasabada kötü şöhreti olan Gruşenka adlı bir kadını elde etmek için bu parayı kullanacaktır. Dmitri'yi öfkeliendiren de budur.

Aile, bu para çıkmazını halledebilmek için Zosima Baba'yı manastırda ziyaret etme kararı alır. Alyosha bir tatsızlık çıkacak endişesiyle bu ziyaretten hursuz olur. Ancak yine de kardeşleriyle Zosima Baba'nın manastırdaki odasında buluşur. Başka kişilerin de bulunduğu bu ortamda, İvan'ın kilise ve devlet mahkemeleri üzerine yazdığı son makalesi tartışılır. Konu inanç meselesine gelir ve İvan'ın "Öteki dünya inancı kalınca erdem aramayın," yorumuna

Zosima Baba, "İnsanlarda ruh ölmezliğine inancın kaybolmasının gerçekten böyle bir sonuç doğuracağı kanısında mısınız?" sorusuyla karşılık verir. İvan'ın yanıtı nettir: "Evet, iddiam budur." Bu konuşmaların neticesinde Dmitri, Tanrı'nın olmadığı bir ortamda her şeyin mubah olacağı fikrini benimsediğini ve bunu aklından hiç çıkarmayacağını söyler.

Hikâyenin devam eden "Şehvet Düşkünleri" bölümünde, Dmitri bir gece Gruşenka'nın babasının evinde olduğunu düşünerek aniden eve dalar. Antredeki itiş kakıştıktan sonra, salonda Dmitri, Grigori, İvan ve Alyosha arasında korkunç bir arbede yaşanır. İvan'nın Dmitri'yi durdurmaya çalışmasına, Alyosha'nın da yardım etmesine rağmen, Dmitri babasını yerlerde sürükler. Sonunda: "İvan Alyosha'ya,

■ **"İki sürünge birbirini yiyecekti, ikisi de hak etti bunu," cümlesi önemlidir, çünkü sonrasında Alyosha, bir insanın başka birinin ölümünü dilemeye hakkı olup olmadığını sorgulayacaktır.**

-Elinden almasaydım öldürüyordun onu. İhtiyar domuzun bir sıkımlık canı kaldı zaten diye! fıslıdadı.

-Tanrı korusun!

Yüzünü hiddetle buruşturan İvan gene fıslıdarak devam etti.

-Niye korusun? İki sürünge birbirini yiyecekti, ikisi de hak etti bunu."

Romanın “İki sürüngen birbirini yiyecekti, ikisi de hak etti bunu,” cümlesi önemlidir, çünkü sonrasında Alyoşa, bir insanın başka birinin ölümünü dilemeye hakkı olup olmadığını sorgulayacaktır. O satırlara bakacak olursak:

“- Senden şunu sorabilir miyim ağabey: İnsanların çevrelerine bakarak, bunlar arasında, yaşamaya layık olan ve olmayanları seçmeye hakkı olabilir mi?

- Bunda değeri göz önüne almaya hiç gerek yok. Bu sorun insan yüreğinde çoğu zaman değere bakılarak değil, başka, daha doğal nedenlere uyularak halledilir. Bunun hak olup olmamasına gelince; istemek herkesin hakkıdır.

- Başkasının ölümünü istemekte de mi?

- Ölüm olması durumu değiştirmez. Mademki bütün insanlar böyle yaşıyor; hatta başka türlü yaşamaları olanaksız; kendi kendimizi aldatmak niye? Sen demin, ‘iki sürüngenin birbirini yemesi’ hakkında söylediklerimi kast ediyorsan, öyleyse izinle ben de sana bir şey soracağım: Benim de Dmitri gibi, ihtiyar domuzun kanını dökebileceğime, onu öldüreceğime inanıyor musun?

-Neler söylüyorsun Ivan! Aklımdan geçmez bu... Dmitri'nin de...

İvan gülümsedi:

Bu kadarı için eksik olma. Onu her zaman koruyacağıma güven. Yalnız bu konuda içimden gelecek isteklere hiç gem tanımıyorum. Hoşça kal, yarın görüşürüz. Beni

Prof. Susan McReynolds – Demir Aytaç

kınama suçu da görme. O zaman kadar hiç yapmadıkları biçimde, coşkuyla el sıkıştılar. Alyoşa kardeşinin kendisine doğru ilk adımı attığını ve bunu kesinlikle belli bir amaçla yaptığını hissetti.”

Prof. Morson’a göre yukarıdaki satırlarda İvan Alyoşa’nın sorusuna iki yanıt veriyor: “İvan ‘Bu sorun insan yüreğinde çoğu zaman değere bakılarak değil, başka, daha doğal nedenlere uyularak halledilir,’ derken, ahlaki yargıya izin vermeden doğa yasalarını kast ediyor. Devamındaysa İvan, farklı bir yanıt sunuyor: ‘İyi ve kötünün gerçekten var olduğunu ve ahlaki yargının mantıklı olduğunu varsayalım. Ona göre bu tür yargılar yalnızca

eylemler için geçerli olacaktır, salt istekler için değil. Ve haklara gelince, kimin dileme hakkı yoktur ki?”

Roman kurgusunda hep bir kenara itilmiş, ezilmiş olan Smerdyakov bu aileyi yok etmek için bir plan yapıyor. İvan'ı da babasını öldürtmek için bir komplonun içine çekiyor.

Romanın “Karanlık Henüz Dağılmamış” bölümünde, İvan kendini Smerdyakov ile sohbet ederken buluyor. Bu duruma kendisi de şaşırıyor. İvan onunla konuşken aralarında gizli, önceden konuşulmuş, yalnız ikisinin bildiği bir şey varmış gibi hissediyor. Smerdyakov İvan'a, babalarının sözde bir işini bahane ederek kasabadan ayrılmasını tavsiye ediyor. İvan'ın kasabadan ayrılması durumunda ya Dmitri'nin yaşlı adamı öldüreceğini ya da kendisinin öldürüp suçu Dmitri'nin üzerine atacağını anlamasına yetecek kadar bilgi veriyor. İvan giderse, bu plana zımnen izin vermiş oluyor. İvan bu duruma sinirleniyor ve Smerdyakov'u dövmek istiyor. Prof. Morson'un da altını çizdiği üzere, İvan burada bunu gerçekleştirmiş olsaydı, Smerdyakov'u dövseydi veya dövmeyi neden istediğini düşünseydi bu cinayet olamayacaktı.

Prof. Morson şöyle açıklamasına şöyle devam etmişti:

“İvan düşünmemeyi seçiyor. Ertesi gün kasabadan ayrılırken kendini ‘Ben bir alçağım’ derken buluyor, ama yine de kendine nedeni sormuyor.”

Fyodor Pavloviç öldürülüyor ve tüm kanıtlar Dmitri'yi işaret ediyor. Aslında, Dmitri son anda cinayet dürtüsüne direnmiyor ve işi bitiren Smerdyakov oluyor. İvan geri döndüğünde, Dmitri'ye yöneltilen suçlamada bir bit yeniği olduğunu hissediyor ve Smerdyakov'dan daha önce aralarında geçen karanlık konuşmayı deşifre etmesini talep ediyor. Smerdyakov bunu yapıyor, ancak başka bir kodla. Korkunç gerçeğin sadece bir kısmı ortaya çıkıyor. Aynı şey ikinci görüşme sırasında da oluyor. İvan her seferinde dayanılmaz bir suçluluk duygusuyla daha da bunalıyor.

İvan Smerdyakov'la üçüncü görüşmesine giderken, sabaha kadar donarak ölecek olan sarhoş bir köylüyle karşılaşılıyor. Yalpalaya yalpalaya yürüyen köylü kısık bir sesle şarkı söylüyor. Şarkısını ikinci mısradaki keşip küfür ettikten sonra şarkıya kaldığı yerden devam ediyor. İvan köylünün bu halinden nefret ediyor, yumruk atıp yere sermek istiyor. Yanyana geldiklerinde, köylü sendeliyor ve İvan'a çarpıyor. İvan hırslı köylüyü itiyor. Köylü yere düşünce, İvan “Donacak,” diye düşünüyor ve her zamanki gözlemci tavrıyla oradan uzaklaşıyor. Smerdyakov'un evine doğru yoluna devam ediyor. Evde yaptıkları üçüncü görüşmede Smerdyakov sonunda İvan'a gerçek katilin kendisi olduğunu söylüyor. İvan'ın ellerinin titrediğini gören Smerdyakov, “Her şeyin mubah olduğunu,” iddia

■ Böylece İvan'ın deneyimi kendi görüşünü yani, “Tanrı'nın olmadığı bir ortamda her şey mübahdır,” teorisini çürütüyor. Her şeyin mübah olduğunu iddia eden İvan, korkunç bir suçluluk duygusu içine düşüyor. Bu duygu İncil'in öğrettiği gibi, dileklerin ahlâki bir değeri olduğunu gösteriyor.

ederek onunla alay ediyor. İvan'ı çılına çeviren de Smerdyakov'un bu tavrı oluyor. Sersemlemiş şekilde “Yarın görüşürüz,” diyerek oradan ayrılıyor. Ancak ayağına bir şey çarpıyor: Bu biraz evvel yere ittiği sarhoş köylüden başkası değil. Bu sefer bırakıp gidemiyor, onu sırtlanıp evine götürüyor. Luka İncili'ndeki “İyi Samiriyeli” kıssasına gönderme yapan Dostoyevski bu satırlarla, “Olaya karışmamanın ahlaki bir mazeret olduğu fikrinin yanlışlığını,” İvan'a fark ettirmek istiyor.

Böylece İvan'ın deneyimi kendi görüşünü, yani “Tanrı'nın olmadığı bir ortamda her şey mübahdır,” teorisini çürütüyor. Her şeyin mübah olduğunu iddia eden İvan, korkunç

bir suçluluk duygusu içine düşüyor. Bu duygu İncil'in öğrettiği gibi, dileklerin ahlaki bir değeri olduğunu gösteriyor.

Eylemi gerçekleştiren, cinayeti işleyen Smerdyakov'dır. Ancak onu üstü kapalı bir şekilde yönlendiren, komplonun içine çeken ve bu eyleme icazet verme konumundaki kişi İvan'dır. Hristiyan inancına göre, akıldan geçirmenin, düşünmenin bir günah olduğu

görüşü romanın arka planında bu kurguyla işleniyor.

Dostoyevski bu kurguda ünlü Zeytin Dağı vaazını esas alıyor. (Matta İncili, 5-8) Yahudilikte, bir suçun yargı haline gelmesi için eylem gereklidir. Zeytin Dağı vaazındaysa İsa, “Eylem olmaksızın, düşünmeniz, aklınızdan geçirmeniz bile suçtur,” denmekte, ahlaki yargı eylemlerden isteklere kadar genişletilmektedir.

Dostoyevski Karamazov Kardeşler romanının ünlü karakteri Zosima Baba üzerinden, daha sonra “Herkesin neden herkesten ve her şeyden sorumlu olduğunu,” açıklayacaktır.

demiraytac@butundunya.com.tr

“Zaten insanlar mutsuz olmadıkça başkalarının mutsuzluğunu anlamıyor. Mutsuz bir insanın hassasiyeti çok daha kuvvetli oluyor.”

-Fyodor Mihailoviç Dostoyevski - (Beyaz Geceler)

SUDOKU

4	9	7		3		8		
1		8	5	9		7	3	
5		3			4		1	
9	3	1						
				1	5	3	4	2
	5	4	6		1	9		8
	1		2		8		7	3
	8			4	9			

Sudoku Yapamayanlar İçin

9			7	4				
						3	2	
4	5				6			
	3	8		6		4	1	
						7		
				3	1			5
7		6	9	2		8		1
	2	5	1			9	4	
	9					2		

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Gastro Kültür
Reha Tartıcı

LEZZETİN VE KÜLTÜRÜN SOFİSTİKE YOLCULUĞU

Gastronominin kökleri, insanlık tarihinin kültürel ve sosyal gelişimiyle i içe geçmiş durumda.

İlk olarak Antik Yunan'da toplumsal yaşamın bir parçası olan bu sanat, Roma döneminde yemek pişirme tekniklerinin gelişmesiyle medeniyetlerin kimliğinde kendine özel bir yer buldu. »

Fransız mutfağının haute cuisine ile rafine bir sanata dönüştüğü 17. yüzyıldan itibaren ise, gastronomi yalnızca bir beslenme aracı değil, aynı zamanda sosyal statüyü belirleyen bir unsur ve sanatsal bir ifade biçimi olarak değerlendirildi.

Bugün bu miras, farklı ülkelerin yöresel mutfaklarını koruma altına alan UNESCO'nun da katkılarıyla, kültürel kimliği ve çeşitliliği koruma aracı haline gelmiş durumda.

malzemelerin her birine değer katan bir anlayışla sunuyor.

Bu yalnızca lezzeti değil, aynı zamanda kültürün kendisini bir tabağa yansıtma anlamına geliyor.

Fine dining, tüm bu kültürel mirasın ve incelikli yemek hazırlama tekniklerinin devamı niteliğinde, insanlara yalnızca tat sunmakla kalmayıp, onları bir tarih ve kültür yolculuğuna çıkarıyor.

Fine dining, yalnızca lüks kavramına indirgenemeyecek kadar derin ve ince bir mutfak anlayışını temsil ediyor.

Bu restoranlar, en temel malzemeden yemeğin sunumuna kadar her aşamada kusursuzluk arayışı güdüyor.

Her ayrıntıya verilen önem, bir yemek deneyiminin, çok daha kapsamlı bir kültürel anlatıya dönüştüğü noktadır. Burada, yalnızca lezzetin öne çıkarılması değil, aynı zamanda yemeğin ait olduğu kültürün de onurlandırılması söz konusu.

Geleneksel tariflerin yenilikçi dokunuşlarla birleştirilmesi, fine dining konseptinin hem sanatsal hem de kültürel derinliğini oluşturur.

Gastronominin gelişiminde şeflerin rolü büyük; yaratıcı şefler, modern teknikleri kullanarak geçmişten

Fine dining, gastronominin tarih boyunca süregelen incelik ve derinliğini sürdüren bir mutfak anlayışdır.

Bu derin tarihsel arka plan, gastronominin yalnızca geleneksel lezzetlerin korunması değil, aynı zamanda modern "fine dining" konseptinde de kendine yer bulmasını sağladı.

Fine dining, gastronominin tarih boyunca süregelen incelik ve derinliğini sürdüren bir mutfak anlayışdır.

Modern gastronominin bir parçası olarak, bu restoranlar, yerel tatları yeni tekniklerle buluşturup,

gelen mirasla bugünün trendlerini buluşturuyorlar.

Yerel ürünleri özenle seçip en doğal halleriyle kullanmaları, bu mutfağın doğaya ve kaynaklara saygı gösteren yanını ortaya çıkarıyor.

Fine dining'in bu yönüyle aslında çevresel sürdürülebilirlik açısından da bir değer taşıdığını söyleyebiliriz.

Şefler, tedarikten sunuma kadar olan süreçte yerel ürünlerin özenle seçilmesine ve israfın minimize edilmesine özen gösteriyor.

Bir anlamda, doğaya ve yerel kaynaklara saygıyı esas alan bu yaklaşım, fine dining'in yalnızca elit bir yemek deneyimi değil, aynı zamanda sorumlu bir gastronomi modeli sunduğunu gösteriyor.

Bu incelikli mutfak yaklaşımı, Türkiye gibi zengin bir botanik çeşitliliğe sahip olan ülkelerde, eşsiz bir fırsat sunuyor.

Türkiye'nin yerel mutfağının ve malzemelerinin kendine has değerleri, bu tür restoranlarda kendine özel bir yer bulabiliyor.

Fine dining restoranlar, Türkiye'nin kültürel zenginliklerini hem yerel hem de uluslararası müşterilere aktarma şansı sağlıyor.

Özellikle gastronomi etkinlikleri, dünyaca ünlü şefleri ve mutfak profesyonellerini ülkeye çekerek, Türk mutfağını dünya gastronomi sahnesinde daha görünür kılıyor.

Bu etkinlikler, ülkenin mutfak mirasını koruma ve gelecek nesillere taşıma misyonu, yerel gastronominin uluslararası standartlara ulaşmasına

Şefler, tedarikten sunuma kadar olan süreçte yerel ürünlerin özenle seçilmesine ve israfın minimize edilmesine özen gösteriyor.

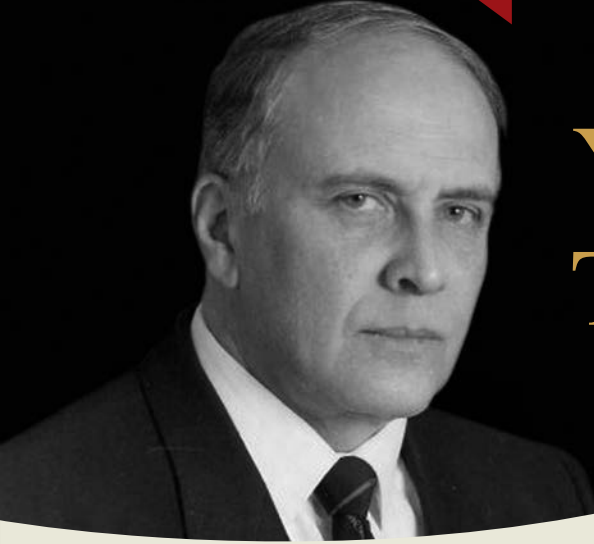
destek veriyor. Fine dining restoranların ve şeflerin gastronomi dünyasına en büyük katkılarından biri de, yemeklerin birer şovdan ibaret olmadığını hatırlatmaları.

Bu restoranlar, sadece göz alıcı tabaklarla değil, her bir malzemenin anlamını, kültürel bağını ve lezzet profilini ön plana çıkararak müşterilerine değerli bir deneyim sunuyor.

Yaratıcı şefler, gastronomiyi yalnızca bir sunum aracı olarak görmeyip, ona bir anlam yükleyerek, misafirlerine daha bütünsel bir deneyim sunmaya çalışıyor.

Fine dining, gösteriş yerine sadelik ve derinliği ön plana çıkararak, şeflerin yemekle ilgili anlatılarını sofistike bir düzeye taşıyor. •

rehatartici@butundunya.com.tr

Yalçın Tura

Müzikolog, besteci ve yazar olan Yalçın Tura, 1934 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Galatasaray Lisesi'nde, yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi'nde tamamlayarak Felsefe Bölümü'nden mezun oldu. Müzik eğitimi küçük yaşta keman ve piyano ile başladı. Üniversite yıllarında müzik çalışmalarına, solfej ve müzik kuramı dersleri alarak devam etti. Çeşitli yayın organlarında müzikle ilgili yazılar yazdı. Dimitri Kantemiroğlu'nun "Kantemiroğlu Edvarı" olarak bilinen "Kitab-ı İlmi'l-Musiki alâ Vechi'l-Hurufat" adlı çalışmasını günümüz Türkçesine çevirerek Batı notasıyla yayımlama girişiminin ürünü olan eseri, 2001 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlandı. "Türk Musikisinin Mes'eleleri" adlı kitabı

1988 yılında okuyucu ile buluştu. Çok sesli yapıtlarında Türk halk ve klasik Türk müziğinin yanı sıra klasik Batı müziği, caz ve hafif müzikten de yararlanarak kendine özgü bir üslup oluşturdu. Çeşitli dönemlerde TRT Kurumunda jüri ve danışma kurulu üyesi olarak görev yaptı. İstanbul Teknik Üniversitesi Devlet Türk Müziği Konservatuarı'nda, Müzikoloji Bölümü Başkanı ve müdürlük görevini üstlenip 2001 yılında emekli oldu. Opera, bale, şan, orkestra, oda müziği konserlerinin yanı sıra koro ve çocuk şarkıları alanında çok sayıda eser besteledi. Yılanların Öcü, Kırık Hayatlar, Keşanlı Ali Destanı, Aşk-ı Memnu'nun da aralarında olduğu dizi, sinema filmi ve tiyatro oyunları için eserler besteledi. Alanında birçok ödülün sahibi olan Yalçın Tura, çalışmalarını halen İstanbul'da sürdürmektedir. •

Sirin

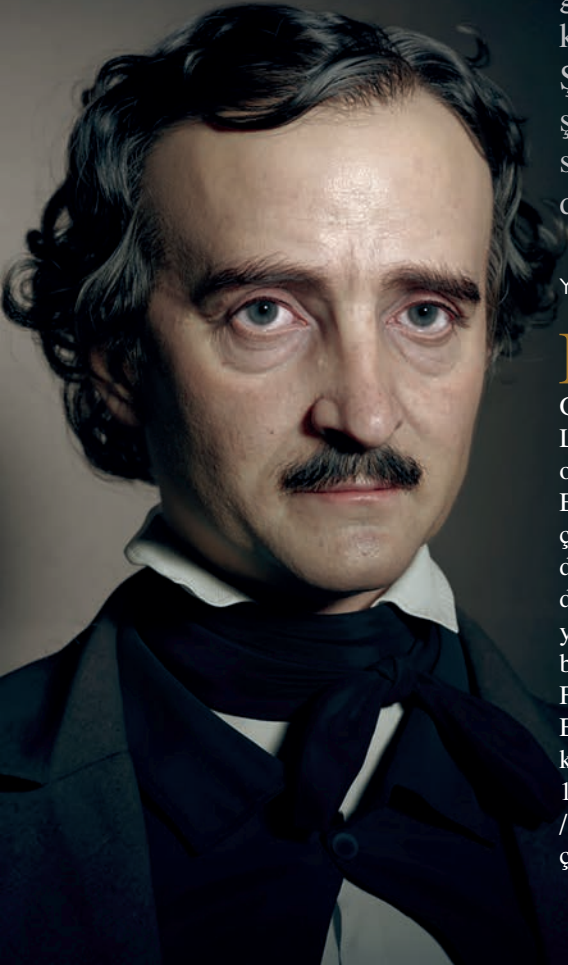
DORUKLARINDA

Edgar Allen Poe

İzmir’de geçen öğrencilik yıllarımda cumartesi günleri öğleden sonraları kimi okullarda düzenlenen Şiir Matineleri’nde bizim şairlerimizin şiirlerinin yanı sıra yabancı şairlerin şiirleri de okunurdu.

Yazan: SABRİ KEMAL

Bunlardan biri de Edgar Allen Poe idi. En sevilen şiiri de Melih Cevdet Anday’ın çevirdiği Annebel Lee... Her ikisi de profesyonel oyuncu olan, üç çocuklu David ve Elizabeth (Arnold) Poe’nun ikinci çocuğu olarak 1809 yılında Boston’da dünyaya gelmiş . Önceleri başarısız denemeler ile başlamış edebiyat yaşamına. 1832 yılında yayımlanan beş öyküsü ve 1833 yılında “MS. Found in a Bottle / Şişede Bulunan Elyazması” adlı öyküsünün birinciliği kazanmasıyla devam etmiş. 1843’ yılında da “The Visionary / Hayalperest” adlı öyküsüyle ülke çapında üne kavuşmuş.

Düzyazılarının yanı sıra kurgu ve yazım teknikleriyle dikkat çeken; “The Raven / Kuzgun” başta olmak üzere, “Annabel Lee” ve “To Helen / Helen’e” adlı şiirleriyle de tanınan; Charles Baudelaire’in(*) “Çağımızın en güçlü yazarı...” dediği, yazdığı özgün metinlerle birçok yazarı derinden etkileyen; öğrencilik yıllarında alıştığı alkol ve kumar yüzünden yaşamı altüst olan Edgar Allen Poe, 7 Ekim 1849’da da yaşama veda etmiş.

ANNABEL LEE

*Senelerce senelerce evveldi
Bir deniz ülkesinde
Yaşayan bir kız vardı bileceksiniz
İsmi; Annabel Lee
Hiçbir şey düşünmezdi seilmekten
Sevmekten başka beni
O çocuk ben çocuk, memleketimiz
O deniz ülkesiydi
Sevdalı değil karasevdalıydık
Ben ve Annabel Lee
Göklerde uçan melekler
Kıskanırlardı bizi
Bir gün işte bu yüzden göze geldi
O deniz ülkesinde
Üşüdü bir rüzgârından bulutun
Güzelim Annabel Lee
Götürdüler el üstünde
Koyup gittiler beni
Mezarı oradadır şimdi
O deniz ülkesinde
Biz daha bahtiyardık meleklerden
Onlar kıskanırdı bizi
Evet! Bu yüzden ‘Şahidimdir herkes
ve deniz ülkesi’
Bir gece rüzgârından bulutun
Üşüdü gitti Annabel Lee
Sevdadan yana kim olursa olsun*

*Yaşca başca ileri
Geçemezlerdi bizi
Ne yedi kat göklerdeki melekler
Ne deniz dibi cinleri
Hiç biri ayıramaz beni senden
Güzelim Annabel Lee
Ay gelir ışı; hayalin erişir
Güzelim Annabel Lee
Orda gecelerim uzanır beklerim
Sevgilim sevgilim hayatım gelinim
O azgın sahildeki
Yattığın yerde seni...
Çev. Melih Cevdet Anday*

KUZGUN

*Ortasında bir gecenin, düşünürken
yorgun, bitkin
O acayip kitapları, gün geçtikçe
unutulan,
Neredeyse uyuklarken, bir tıkırtı
geldi birden,
Çekingen bیریdi sanki usulca
kapıyı çalan;
"Bir ziyaretçidir" dedim, "oda
kapısını çalan,
Başka kim gelir bu zaman? "
Ah, hatırlıyorum şimdi, bir Aralık
gecesiydi,
Örüyordu döşemeye hayalini kül ve
duman,
Işısın istedim şafak çaresini
arayarak
Bana kalan o acının kaybolup
gitmiş Lenore’dan,
Meleklerin çağırdığı eşsiz, sevgili
Lenore’dan,
Adı artık anılmayan.
İpekli, kararsız, hazin hışırtısı mor
perdenin
Korkulara saldı beni, daha önce
duyulmayan;
Yatışsın diye yüreğim ayağa
kalkarak dedim:*

"Bir ziyaretçidir mutlak usulca
 kapıyı çalan,
 Gecikmiş bir ziyaretçi usulca kapıyı
 çalan;
 Başka kim olur bu zaman? "
 Kan geldi yüzüme birden daha fazla
 çekinmeden
 "Özür diliyorum" dedim, "kimseniz,
 Bay ya da Bayan
 Dalmış, rüyadaydım sanki, öyle
 yavaş vurdunuz ki,
 Öyle yavaş çaldınız ki kalıverdim
 anlamadan."
 Yalnız karanlığı gördüm uzanıp da
 anlamadan
 Kapıyı açtığım zaman.
 Gözlerimi karanlığa dikip başladım
 bakmaya,
 Şaşkınlık ve korku yüklü rüyalar
 geçti aklımdan;
 Sessizlik durgundu ama, kırıltı
 yoktu havada,
 Fısıltıyla bir kelime, "Lenore" geldi
 uzaklardan,
 Sonra yankıdı fısıltım, geri döndü
 uzaklardan;
 Yalnız bu sözdü duyulan.
 Duydum vuruşu yeniden, daha hızlı
 eskisinden,
 İçimde yanan ruhumla odama
 döndüğüm zaman.
 İrkilip dedim: "Muhakkak pancurda
 bir şey olacak;
 Gidip bakmalı bir kere, nedir hızlı
 hızlı vuran;
 Yatışsın da şu yüreğim anlayayım
 nedir vuran;
 Başkası değil rüzgârdan..."
 Çırpınarak girdi birden o eski
 kutsal günlerden
 Bugüne kalmış bir Kuzgun pancuru
 açtığım zaman.
 Bana aldırmadı bile, pek ince bir

hareketle
 Süzüldü kapıya doğru hızla uçarak
 yanımdan,
 Kondu Pallas'ın büstüne hızla
 geçerek yanımdan,
 Kaldı orda oynamadan.
 Gururlu, sert havasına kara kuşun
 alışınca
 Hiçbir belirti kalmadı o hazin
 şaşkınlığımdan;
 "Gerçi yolunmuş sorgucun" dedim,
 "ama korkmuyorsun
 Gelmekten, kocamış Kuzgun,
 Gecelerin kıtıysından;
 Söyle, nasıl çağırırlar seni Ölüm
 kıtıysından? "
 Dedi Kuzgun: "Hiçbir zaman."
 Sözüümü anlamasına bu kuşun
 şaşkırdım ama
 Hiçbir şey çıkaramadım bana
 verdiği cevaptan,
 İlgisiz bir cevap sanki; şunu kabul
 etmeli ki
 Kapisında böyle bir kuş kolay kolay
 görmez insan,
 Böyle heykelin üstünde kolay kolay
 görmez insan;
 Adı "Hiçbir zaman" olan.
 Durgun büste otururken içini
 dökmüştü birden
 O kelimeleri, abanoz kanatlı
 hayvan.
 Sözü bu kadarla kaldı, yerinden
 kıpırdamadı,
 Sustu, sonra ben konuştum:
 "Dostlarım kaçtı yanımdan
 Umutlarım gibi yarın sen de
 kaçarsın yanımdan."
 Dedi Kuzgun: "Hiçbir zaman."
 Birdenbire irkilip de o bozulan
 sessizlikte
 "Anlaşıyor ki" dedim, "bu sözler
 aklında kalan;

*İnsaf bilmez felâketin kovaladığı
sahibin*

*Sana bunları bırakmış,
tekrarlıyorsun durmadan.*

*Umutlarına yakılmış bir ağıt gibi
durmadan:*

Hiç -ama hiç- hiçbir zaman."

*Çekip gitti beni o gün yaşlı kılan
garip hüüzün;*

*Bir koltuk çektim kapıya,
karşımdaydı artık hayvan,*

*Sonra gömüldüm mindere, sonra
daldım hayallere,*

*Sonra Kuzgun'u düşündüm, geçmiş
yüzyıllardan kalan*

*Ne demek istediğini böyle
kulağında kalan.*

Çatlak çatlak: "Hiçbir zaman."

*Oturup düşündüm öyle, söylemeden,
tek söz bile*

*Ateşli gözleri şimdi göğsümün içini
yakan*

*Durup o Kuzgun'a baktım, mindere
gömüldü başım,*

*Kadife kaplı mindere, üzerine ıstık
vuran,*

*Elleri Lenore'un artık mor mindere,
ıstık vuran,*

Değmeyecek hiçbir zaman!

*Sanki ağırlaştı hava, çınlayan
adımlarıyla*

*Melek geçti, ellerinde görünmeyen
bir buhurdan.*

*"Aptal," dedim, "dön hayata; Tanrın
sana acımış da*

*Meleklerini yollamış kurtul diye o
amdan;*

*İç bu iksiri de unut, kurtul artık o
amdan."*

Dedi Kuzgun: "Hiçbir zaman."

*"Geldin bir kere nasılsa,
cehennemlerden mi yoksa?*

Ey kutsal yaratık" dedim, "uğursuz

kuş ya da şeytan!

*Bu çorak ülkede teksin, yine de
çıkıyor sesin,*

*Korkuların hortladığı evimde,
n'olur anlatsan*

*Acılarımın ilâcı oralarda mı,
anlatsan..."*

Dedi Kuzgun: "Hiçbir zaman."

*"Şu yukarda dönen gökle Tanrı'yı
seversen söyle;*

*Ey kutsal yaratık" dedim, "uğursuz
kuş ya da şeytan!*

*Azalt biraz kederimi, söyle ruhum
cennette mi*

*Buluşacak o Lenore'la, adı
meleklerce konan,*

*O sevgili, eşsiz kızla, adı meleklerce
konan? "*

Dedi Kuzgun: "Hiçbir zaman."

*Kalkıp haykırdım: "Getirsin ayrılışı
bu sözlerin!*

*Rüzgârlara dön yeniden, ölüm
kıyısına uzan!*

*Hatıra bırakma sakın, bir tüyün bile
kalmasn!*

*Dağıtma yalnızlığımı! Bırak beni,
git kapımdan!*

*Yüreğimden çek gaganı, çıkar artık,
git kapımdan! "*

Dedi Kuzgun: "Hiçbir zaman."

*Oda kapımın üstünde, Pallas'ın
solgun büstünde*

*Oturmakta, oturmakta Kuzgun hiç
kıpırdamadan;*

*Hayal kuran bir iblisin gözleriyle
derin derin*

*Bakarken yansıyor koyu gölgesi o
tahtalardan,*

*O gölgede yüzen ruhum kurtulup da
tahtalardan*

Kalkmayacak - hiçbir zaman! •

Çeviri: Ülkü Tamer

**Charles Baudelaire: (1821-1867) Fransız şair, deneme
yazarı ve sanat eleştirmen.*

Rönesansın Doğuşu Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti

Yazan: MURAT AVCI

Rönesans İtalya'da 15nci yüzyıl sonlarında başladı ve Avrupa'ya da yayılarak gelişimine devam etti, ediyor.

Bilim, sanat ve toplumun çalışma ve yaşam tarzlarında etkili olan bu güzel oluşumu ilk başlatan faktörün çok çilekeş bir yolculuğu vardır.

Roma İmparatorluğu'nun Latin

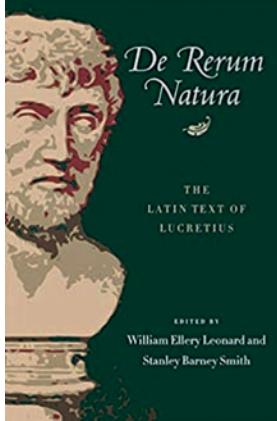
ırkı, eski Yunan kültürünü benimsemiş ve hatta geliştirmiştir. MÖ 271-341 yıllarında Yunan kültürünü özümseyerek yetişmiş Yunanlı filozof Epicurus; rasyonel bilimin »

temellerini inşa etmiş ve bu düşünce tarzının yayılmasını sağlamıştır. Miltattan önce 55-95 yıllarında yaşadığı ileri sürülen Titus Lucretius Carus, Epicurus'un maddeci (özdeksel)

öğretisinden etkilenmiş ve aynı doğrultuda çalışarak onun düşünce ve kuramları üzerine inşa ettiği, "Şeylerin Doğası" (Latince: *De Rerum Natura*, İngilizcesi: *The Nature of Things*) adlı eşsiz eserini üretmiştir. Lucretius bu kitabında kendi felsefi düşüncelerini, insanın doğayla, yerküre ve dinlerle olan ilişkisini derinliğine aydınlatmaya çalışmıştır. Amacı, insanı korumak ve bilgilendirmektir. Lucretius'un bu destansı ve öğretsel (didaktik) şiirleri kitabında verdiği bilimsel bilgiler ortaya çıktıktan sonra Avrupa bilim dünyasını şaşkına çevirmiştir. Zira

Lucretius'un 2100 yıl önce ortaya attığı inanılmaz kuramlar ancak çağımızda deneysel kanıtlarla ispatlanabilmiş kuramlardır. Zamanına göre ve Hristiyanlık dininin başlama-sıyla, ortama ters düşen çok tehlikeli ifadeler içeren bu etkileyici şiir kitabı, tarihin gidiş yönünü

Lucretius'un "Şeylerin Doğası" adlı eseri

Lucretius'un 2100 yıl önce ortaya attığı inanılmaz kuramlar ancak çağımızda deneysel kanıtlarla ispatlanabilmiş kuramlardır.

değiştirecek nitelikteydi. Gerçekten o, 2100 yıl önce sindirilmesi zor olan şunları yazmıştı:

Evren işlevlerini tanrıların yardımı olmadan yürütür; dinsel

korkular insan yaşamını çekilmez hale getiriyor; madde sınırsız bir boşlukta, devamlı hareket eden (devinen) çok küçük parçacıklardan (çekirdek veya atomlardan) meydana gelmiştir. Dogmatik (inaksal) olarak üretilmiş bu fikirlerin neye dayanılarak üretildiğinden hiç söz edilmemektedir ama doğrulanması ancak 20. yüzyılda deneysel

olarak kanıtlanan bu fikirlerin kaynağı ne olursa olsun Rönesans'ın başlamasını besleyen fikirler olmuştur. Lucretius başlık yapmadan 6 kitap şeklinde topladığı maddeci (özdeksel) ve öğretsel şiirleri,

Hristiyanlık dininin ortaya çıkmasıyla, dini fanatizm ve hoşgörüsüzlükler nedeniyle insanların ulaşabilirliğine tam 1400 yıl engel olunmuştur. Ancak, MS 1417 yılında kiliselerin tozlu kütüphane raflarında saklı kalmış, parşömene, el yazılı ile yazılı bu değerli

eseri, bir kitap avcısı ve bilgi tutkunu olan Poggio Bracciolini adında bir felsefe adamı yeniden ortaya çıkarmış ve kopyası az olduğu için yazmanlar tutup çoğaltarak yeniden dolaşıma, insanlığın kullanımına sunmuştur. Bu nedenle, bu döneme Lucretius'un "Şeylerin Doğası" eserinin yeniden doğuşu diye adlandırılmaktadır. Yani aşağı yukarı 600 yıldan beri okunan bu görkemli eser 15. yüzyıl ve sonrası yaşamış bilim, sanat ve düşünce insanları

5. İnsan yaşamı, sessiz, sakin ve bolluk içinde, altın çağda değil, yaşamak için ilkel bir savaşım (*çatışma*) ortamında başladı.

6. Bedenle birlikte ruh da ölür.

7. Ölümden sonra yaşam yoktur, ahiret yoktur.

8. Bütün organize dinler batıl inançlı aldatmacalardır.

9. Dinler her zaman zalimdir.

10. İnsan yaşamının en yüksek amacı mutluluğun artırılması ve acının azaltılmasıdır.

“Mutluluğa en büyük engel acı değil, yanlış inançtır.”

olan; Montaigne, Darwin, Machiavelli, Galileo, Newton ve hatta Einstein'nın düşünce ve yöntemlerini etkilemiştir. İşte, Lucretius'un başlık yapmadan altı kitap şeklinde sunduğu 7400 dizelik tek eseri olan "Şeylerin Doğası" şiirsel eserinde, doğayı ve onun ayrılmaz parçaları olan insan, hayvan, bitki ve tanrıların etkileşimini rasyonel (ussal) bir açıdan, seçilmiş bölümlerinde şöyle anlatmaktadır

1. Herşey gözle görülemeyen parçacıklardan meydana gelmiştir.

2. Maddenin temel parçacıkları-şeylerin çekirdekleri sonsuzdur (*ebedidir*), hiç bitmez.

3. Maddenin temel parçacıkları sayıda sınırsız ama şekil ve boyut da sınırlıdır yani değişirler, doğa durmaksızın deney yapar.

4. Evren sadece insan için veya insandan dolayı yaratılmadı.

11. Mutluluğa en büyük engel acı değil, yanlış inançtır.

12. Şeylerin doğasının anlaşılması derin öğrenme isteğine yol açar.

Lucretius'un düşünsel büyüklüğü, rastlantısal değildir. Onun amacı gerçekleri tüccar yanlısamacılardan (*uyutuculardan*) kurtarmaktır. "Şeylerin Doğası"ndaki kaçınılmaz gerçek: Sayısız miktardaki yok edilemez parçacıkların (*atomların*) birbiriyle yön değiştirmesi, birbiriyle kenetlenmesi, yaşam bulması, üremesi, ölmesi, kendilerini yeniden üretmesi, şaşırtıcı ve değişen bir evren oluşturması gibi terimlerin, hiçbir kanıtsal deneyin olmamasına karşın kaydedilmesidir. İşte eserin görkemi buradan kaynaklanıyor.

Bir doğa bilimcisi olarak, Luc-

retius'un 2100 yıl önce kurgulamış olduğu bu kuramlar karşısında şaşır-mamak mümkün değil. Özellikle maddenin en küçük parçasını çekirdek veya atom olarak varsayması ve atomların hiç bir zaman yok olmadığı, ancak birleşerek dayanıklı mad-

deler yaptığını ileri sürmesi, o zamanlar "Deneysel Kanıt-lama" (*Empirical Proof*) yönteminin olmayışı nedeniyle inanılmaz bir nite-liklidir. On beşinci yüzyıl ve sonra-sında, yani Poggio Bracciolini'nin bu muhteşem şiir kiti-bını dolaşıma baş-latmasından sonra

Lucretius'un fikirleri Hristiyan dininin tutucu, gerici düşünce ve tutumundan kurtarıp, hurafelerden

arındırarak Rönesans'ın doğuşunu besleyen değerli bir kaynak olmuştur. Ama kiliseler daima Lucretius'un fikirlerinin yayılmasına engel olmak için çok savaşım vermiştir. Bu dini baskılar nedeniyle, eser zamanın yazarları arasında gizlice

Rönesansın toplum kültürünü değiştirdiğinin en güzel örnekleri; resim, heykel, müzik, mimari ve edebiyat dallarında kendini göstermiştir.

dolaşmış ve etkileri bu yazar, sanatçı ve düşünürlerin eserlerinde yerini almıştır. Lucretius kendi yaşadığı dönem için ürettiği "Şeylerin Doğası" için "Sapma veya Yön Değiş-tirme" anlatımını da kullanmıştır. Çünkü yazdıkları, o zamanki toplum kültüründen çok değişti, dolayısı ile "ondan sapılmalıdır, yeni bir gidiş yolu gereklidir" diye düşün-mesindedir.

Rönesansın bu yeniden doğuş veya yeniden canlanma gelişimi, toplum kültürünü değiştirdiğinin en güzel örnekleri; resim, heykel, müzik, mimari ve edebiyat dallarında kendini göstermiştir. Leonardo da Vinci'nin bilimsel ve teknolojik

◀ Atina Okulu /
Giuseppe Cades
(1750-1799)

uygulamalarını, Galileo'nun parlak astronomi diyaloglarını, Francis Bacon'ın tutkulu araştırma projelerini de etkiledi. Bunların dışında, halkın görgü kurallarını (adabı-muaşeret), konuşma dili, toplumun günlük kullandıkları objelerin tasarımı ve dekorasyonunu da değiştirdi.

Bu makaleyi Lucretius'un 2100 yıl önce ürettiği "Şeylerin Doğası" eserine olan hayranlığım nedeniyle herkesle paylaşmak için yazdım. Batı felsefe yayınlarında bu eser, Rönesans'ın başlamasını sağlayan en önemli ilk faktör olarak kabul edilir. Lucretius'u okumak beni istençdışı olarak Rönesans'ın İtalya ve Avrupa'da etkili zamanı olan 16. Yüzyılda, Osmanlı İmparatorluğunun da en güçlü dönemini yaşamış olmasına çekti. Rönesans ile birlikte, Avrupa'da kültür ve medeniyet canlanması yaşanırken Osmanlı ve Avrupa arasında belirginleşen entelektüel açıklık, bilimsel ve teknik dinamiklerin işleyişi ile daha da arttı. Özgür düşünce ve yeni keşiflerin ağırlık kazandığı Batı yükselişine karşı zamanla kendi içine kapanan Osmanlı anlayışı kaçınılmaz bir çöküşe doğru ilerledi. Savaş zaferleri özlemiyle yola devam eden Osmanlı, yeni gelişmelerin yolu ve kaynağı olacak üniversiteleri kuramıyor, yeni gelişmeleri Türk bilim dünyasına sunamıyor, bilim devrimine ayak uydurulmuyordu. Kütüphanelerin gerekliliği bile gündemde olan bir konu değildi. Matbaa yüzyıllarca

ülkeye sokulmamıştı.

Sonuç olarak, Osmanlı o tarihlere dünyaya egemen olabileme gücüne sahip olmasına karşın, kendi öngörüsüzlüğü nedeniyle, gerileme ve çökme sürecine girmiştir. Osmanlı'da Rönesans'ın zayıf belirtileri biraz olsun Lale Devri ve Tanzimatlarda görülse de, yeterli olmadığı alınan sonuçlardan anlaşılmaktadır.

Avrupa'da on altıncı yüzyıldan sonra gelişmeye başlayan Rönesans kültürüne benzer etkili yenilenmeler, ülkemizde Cumhuriyet döneminde olmuştur. Bu yenilikler; milli eğitimdeki devrimler, kıyafet devrimi, harf ve dil devrimi (*öz Türkçeleştirme*) ve dünya klasiklerinin dilimize çevrilmesi, Türk diliyle ibadet, Türkçe ezan ve Kuran-ı Kerim'in Türkçeleştirilmesi gibi devrimler olup, oldukça geç olmasına karşın, Avrupa'daki Rönesans kültürünü anımsatan en güçlü modernleşme devinimleridir.

Bunun için, ülkemizi bu kadar geniş bir temelde modernleştiren büyük Atatürk ve yol arkadaşlarına çok şey borçluyuz. Cumhuriyet Devrimleri, Lucretius'un zamanına göre getirmek istediği yenileştirme veya yön değiştirme ile eşdeğerlerdedir; eğer fazlası yoksa...•

Kaynakça:

- Stephen Greenblatt, How the Renaissance Began, Vintage Books, London, 2011.
- Lucretius, The Nature of Things, Translated by A.E. Stallings, Penguin Books, 2007.
- The Essential Epicurus, Translated by Eugene O'Connor, Prometheus Books, 1993.
- Lucretius, Evrenin Yapısı, Türkçe tercüme: Turgut Uyar-Tomris Uyar, Norgunk, 2011.

Bu kitabın ana konusu, birbirlerinin ruh ikizi olan Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) ve Büyük İsrail Projesi'dir (BİP). Her iki proje de Türkiye'nin bekası, güvenliği, birlik ve bütünlüğü ile doğrudan ilişkilidir. 22.07.2015 tarihinde, sosyal medya üzerinden şöyle demişim: "Yurdumun insanları BOP'u öğrenmedikçe bugün ülkemizde ve bölgemizde yaşananları anlamayacaktır."

Bu mesajımın üzerinden üç yıl geçti. Gerçekten de bu zaman diliminde ülkemizde ve bölgemizde BOP ve BİP kapsamında neler oldu neler... Görünen o ki, bu ana kadar yaşananlar, gelecekte yaşananlara rahmet okutacak. Çünkü Türkiye, bu projelerin hedefindeki ülkelerin en önemlilerinden biri. Türkiye adeta BOP ve BİP'in kilidi. Proje sahipleri bu kilidi açmak için her yolu deniyorlar ve denemeye de devam edecekler. Ben de ülkemizin insanlarının bu projelerle ilgili bilgilendirilmesi noktasında sorumluluğum olduğunu düşünerek bu kitabı yazmaya karar verdim. Ne kadar faydalı olabildiğim konusunda takdir sayın okurlarımdır. (...) Milletimin bu iki proje kapsamında başımıza örülen ve örülmeye hazırlanan çorapları kavramasına faydası olması dileğiyle.

Saygılarımla. *Engin Alan*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Deprem ile Kuzey Anadolu Kırığı

Yazan: Prof. Dr. ÖVGÜN AHMET ERCAN
Jeofizik Yüksek Mühendisi

Üzerinde yaşadığımız yeryuvarı, 4 milyar 650 milyon yıl önce, Güneş'ten savrulularak ayrıldığından beri, o gün yaklaşık 15 milyon derece sıcaklığında akkor bir ateş parçasıyken soğuyup evrilerek bugünkü 5 ile 50 km kalınlığında katı kabuğuna kavuşmuştur. Bizler de, o katılaştan akkorun toprağa dönüşmesiyle, ondan tıpkı yerden

biten bitkiler gibi, yaklaşık 12-15 milyon yıl önce, toprak-su-yelinde (havada) gelişen kişi yaşamına uygun; özüksel (fiziksel),

kamıksal (kimyasal), dirimsel (biyolojik) koşullara uyum içinde topraktan yaşama gelmişiz.

Yeryuvarı, sanki tüm bileşenleriyle, bödekleriyle (organlarıyla) çalışsan, diri bir beden gibidir. >>

Her olay ile oluşum yeryuvarının diriliğinin bir göstergesidir. Kişioğlu daha 15 milyon yıl önce evrilmeden, nasıl Güneş'in doğuşunu, bizi ışıklandırarak gece ile gündüzü yaratmasını, ışınlarıyla bizi beslemesini yadırgamıyorsak, evrimde görev üstlenen depremleri de yadsımamız gerekir. Onun sarsıntılarına uyumsuz, yaşam sürdürmenin yaratacağı sıkıntılardan depremi sorumlu tutamayız. O, 2 milyar yıldır hep vardı, hep olacak. Bir gün depremler olmadığında yeryuvarı diriliğini yitirmiş, yaşam son bulmuş demektir.

O, 2 milyar yıldır hep vardı, hep olacak. Bir gün depremler olmadığında yeryuvarı diriliğini yitirmiş, yaşam son bulmuş demektir.

Depremler de diri varlıklar gibi; doğar, yaşar, ölür. Bir kırığı yapan depremdir. Depremleri yapan ise gerginlik birikimidir. Gerginliğin kaynağı ise, yer kabuğundaki avkulanmalar; sıkışma, çekme, kayma, yürüme, binme olaylarıdır. Bu devinimleri yaratan olaylar ise katı kabuğun üzerinde yüzdüğü yüzer-yuvar (astenosfer) içinde, basınç ile sıcaklık ayrılığından doğan çevrim akımlarıdır. Bir kırık boyunca son bir milyon yıldır deprem olmuşsa ona diri, yoksa ölü kırık denirdi.

Depremlerin de görevi; biriktirdiği gücü, gerilimi kullanarak, yer kabuğunu kıvrıp, kırıp, kaktırıp, kaydırıp yeri biçimlemesi, avkulamaktır. Böylece, beslenmemizde kullanmamız için; verimli, sulak tarım alanlarını, dağları, düzleri, ırmaqları, çağlayanları, pınar sularını, kızığı (jeotermal), güre kaynaklarını, töz (maden) yataklarını, içimlik suları, orman alanlarını, gölleri, denizleri, ulakara ile denizde/karada ulaşım yollarını bizim yararımıza oluşturmaktır. Depremler olmasaydı, yerin 6372 km derinliğindeki göbeğine, oradaki katmanların sayısı, kalınlıkları, katı, sıvı oluşları, basınçları, sıcaklıkları, yoğunlukları, kapar(manyetik) ile çekim(gravitasyon) alanlarının kökeni üzerine nasıl bilgi edinecektik? Bunun için ondan yakınmak değil, tam tersine onu kutsamamız gerekir.⁽¹⁾ Bunları yapabilmesi için gereken güç ise Hiroşima'ya atılan en az 1 ile 300

bomba kadar bir güçtür. İşte bu gücü boşaltırken, hem yeraltı sularını ısıtmakta, kaynatmakta, hem ışık vermekte, hem de sarsmaktadır. Sarsıntısız bu işi yapma olasılığı yoktur. Biz doğmadan da, bizim yaşama ortamımızı oluşturmak için depremler tıpkı günümüzdeki gibi çalışmış, bundan ne mamutlar, ne dinazorlar, ne de başka yaratıklar yakınmışlardır.

Depremler, oluşum, yaratılışın her bileşeni, akıl almaz, eksizliğini görkemini gösterir. Ne mutlu bize ki,

böyle depremlerin bol olduğu bir uygarlıklar ülkesinde yaşıyoruz. İşte bu nedenle, yeryüzünün en gelişmiş uygarlıkları Anadolu'da kurulmuş, gelişmiş, bilim ile uygulamayı üreterek

kişioğlunun ileri bir yaşam oluşturmalarına yardımcı olmuştur. Luwi, Hatti, Hitit, Frig, Bitinyalılar, Traklar, Misyalılar, Lidya, Likyalılar, İyonlar, Urartular, Mitanniler, Galatlar da yerleşimlerini, kırık (fay) kuşaklarına yakın yerlerde kurmuşlar, tepelerde yerleşmiş, kırıkların geçtiği yerlerde tarım yapmışlardır. Diyesim, doğanın işleyişiyle, uyumlu bir yaşam biçimi oluşturmuşlardır.

Yaklaşık 5 ile 50 km derindeki sıcaklığı 1800-2200 derece olan yüzeryuvar (astonosphere) üzerinde yüzen, üzerinde yaşadığımız yerkabuğu da, yaşlanarak, onun içine dalıp, bulamaca katılıp, yeniden karılırken, genç kabuğu oluşturacak balkı (lava), üstündeki kabuğu itip, yanlara doğru kabuğu yararak açıp yeni yeni kabuk oluşturmaktadır. Anadolu'ya en yakın kabuk oluşum yeri Kızıldeniz boyunca gerçekleşmektedir. Yeni kabuk, Afrika'yı kuzey-batıya iterken, Arabistan'ı kuzeydoğuya itmektedir.

Bunun sonucunda, kuzeydeki, Anadolu, Ege, Yunanistan'a doğru yılda 3 ile 4 santim hızla yüzen

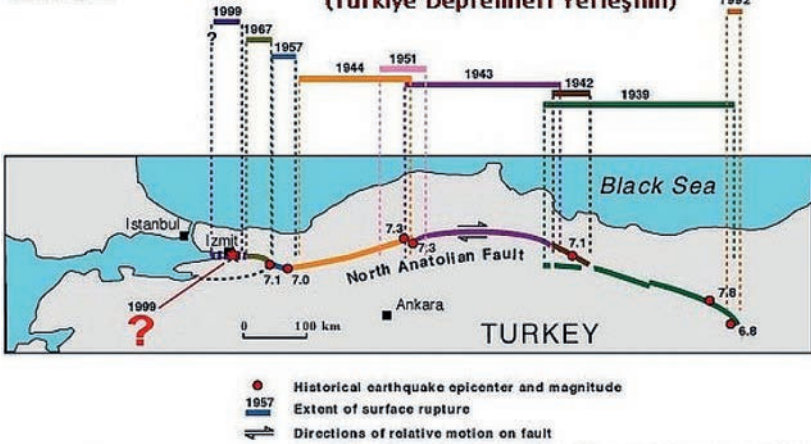

Afrika, Güney Ege Yayı (hellenic arc) boyunca dalarak, Anadolu'yu toslayıp, Toros Dağları'nı oluşturup, bölgeyi yukarıya kaldırmasıyla, kırılan yer kabuğunun düşmesiyle, Ege, Batı Anadolu göçüntü depremleri oluşmaktadır.

Öte yandan, Arabistan Anadolu'yu kuzeye iterken, İran'da batıya doğru iterken, gerilen Anadolu, üzerinde biriken gerilimi atmak üzere tek başına 15 milyon yıl boyunca, kırıla kırıla Adana'dan Kars'a kadar uzanan Doğu Anadolu Kırığı -DAK oluşturmuştur. DAK- üzerine gelen bu baskıları tek başına karşılayamadığı için 3,5 milyon yıl önce, bu kez doğu-batı doğrultusunda 35 bin kez kırılarak Kuzey Anadolu Kırığı -KAK oluşturmuştur. KAK'ı oluşturan depremler, kıta-kıta sınırını oluşturan, sağ yanal atımlı, dönüştürmeli Kuzey Anadolu Kırığı boyunca, doğudan batıya doğru, mehter adımıyla, iki ileri bir geri yürüyerek, boydan boya kırıp geçmiş, Anadolu üzerindeki gerginliği, yaklaşık 100-150 yılda bir atmıştır (2, 3, 4).

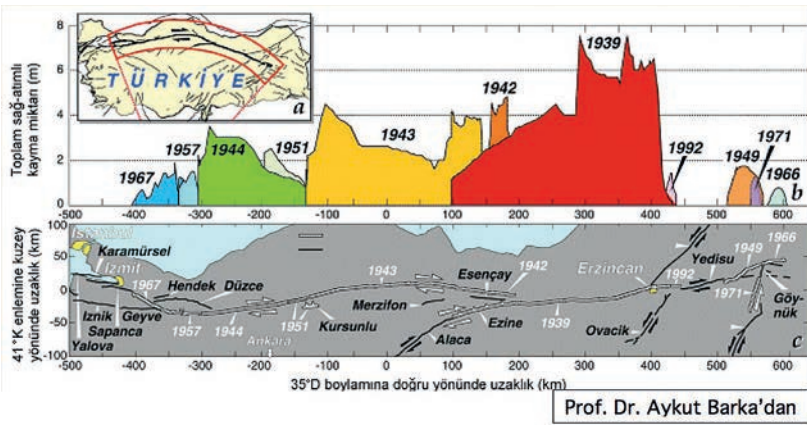
Kuzey Anadolu Dönüştürmeli

Location of Turkish Earthquakes (Türkiye Depremleri Yerleşimi)

Yürüme kırığı (KAK)(Transform fault): Van'dan - Erzincan - İstanbul - Gemlik - Bandırma - Bursa -Saroz-Haldiki-Selanik'e doğru uzanmaktadır. Kırık kuşağının genişliği 1 ile 15 km arasında değişir. 3,5 milyon yıldır kırık boyunca 25 ile 120 km sağ atım kazanılmıştır. Yaklaşık yıllık kayma hızı 2 ile 2,5 santim dolayındadır. En çok

yer değiştirme doğuda olup, batıya gittikçe azalmaktadır. Kuzey Anadolu Kırığı(fayı) 20. yüzyılın ilk yarısında Türkiye'nin önder yer bilimcilerinden Prof. Dr. Hamit Nafiz Pamir'ce 1940'lı yıllarda bulunmuş, onun üzerine Prof. Dr. İhsan Ketin ile Prof. Dr. Aykut Barka, Prof. Dr. Yücel Yılmaz ayrıntılı çalışmalar yapmışlar, yeni yeni bulgulara eriş-

mişlerdir.⁽⁵⁾

Yine, Türkiye ile ABD'nin MIT'li önder yerözük bilimcisi (jeofizikçisi) Prof. Dr. Mehmet Nafi Toksöz, 80'li yıllardaki araştırmalarıyla, 1944 Çankırı, 1957 Abant, 1967 Adapazarı depremlerini inceleyerek, Kuzey Anadolu Kırığı boyunca depremlerin doğudan batıya doğru, adım adım, sıradüzen, göç ettiğini bulmuştu. Bu çok yalın ancak deprem kestirmeleri için büyük bir buluştu. Çankırı, Bolu, Adapazarı depremlerinden sonra deprem sırasını bekleyen yer, batıda yer alan, Kocaeli olmalıydı. Kaldı ki 1999'da M7,5 olarak 45 saniye kükredi, 17 bin 800 kişi yıkılan evleri altında öldüler.⁽⁶⁾ Kuzey Anadolu Kırığı üzerinde son yüzyılda olan büyük depremler;⁽⁷⁾ Mürefte-Tekirdağ (1912) M7,3, Hakkari (1930) M7, 2, Erzincan (1939) M7, 9, Niksar-Erbaa (1942) M7, 0, Tosya-Ladik (1943) M7, 2, Gerede-Bolu (1944) M7, 2, Karlıova-Bingöl (1949) M7, 0, Kurşunlu (1951) M6, 9, Yenice-Gönen (1953) M7, 4, Abant-Bolu(1957) M7, 1, Varto-Muş (1966) M6,9, Adapazarı-(1967) M7, 2, Erzincan (1992) M6, 8Bingöl (1971) M6,7, Erzincan (1992) M6, 8, Gölcük-Kocaeli (1999) M7, 5, Düzce (1999) M7, 2, Van(2011) M7, 2

Bu yıllar içinde sırası ile sağ yanal atımlı, Kuzey Anadolu Kırığı boyunca deprem odakları, doğudan batıya göç etmekte, Bingöl'den Suroz'a 1600 km'lik kuşak, her 100 yılda bir boydan boya, parça, parça ardışık kırılmalarla, bütünüyle kırıl-

maktadır. Doğduğu 3,5 milyon yıldır, bu kırık yaklaşık 30-35 bin kez Kuzey Anadolu'yu boydan boya kırmıştır. Kuzey Anadolu Kırığı (KAK) boyunca oluşan yıkıcı depremler çoğunlukla M5,5 ile M8,0 arasında, ortalama 7 ile 15 km odak derinliğinde olan sığ depremlerdir. Kuzey Anadolu Kırığı (KAK) boyunca yerin en çok kırılmaya karşı dayanma direnci 1020 ile 1024 erg güre (enerji) eşdeğeri boyutunda olup, bu değer yer kırılmasında 10 ile 50 bar'lık basınç gerilim düşümüne karşılık gelir.

Anadolu'nun 3,5 milyon yıllık yaşıyla en genç kırığı olan Kuzey Anadolu Kırığı'nın Marmara'dan, Kuzey Ege Denizi'ne kavuşan Gaziköy(Ganos) kolu, en son Başkan Savaşları başlamaya aylar kala Ganohora'da 1912'de kükremişti. O ne kükremeydi o ne kükreme! Deprem büyüklüğü M7, 3'dü. Dolucatepe önünde, tam da Gaçalların oturduğu Tepeköy'ün 7 km altında odaklanan depremlerle birlikte, yarığın içinden "höff" diye kavurucu bir sıcaklık çıktı. Kırık kuşağında olanlar, bağıra çağıra, dangır dungur kırığın derinliklerine düşmüş, kısa bir süre sonra sesleri kesilmişti. Ortalığa bir toz kaplamış, ağaçlar kırılıyor, yarıyor, devriliyordu. Belki yarım dakikadan çok ortalık sarsıldı da, sarsıldı sonra duraladı. Ormandan gelen kuşların ötme bağırma sesleri kesilmişti. Kuzey Anadolu Kırığı'nın batı kolu Yayaköy, Tepeköy(Doluca), Kirazlı ormanlarından Melen (Güzelköy)

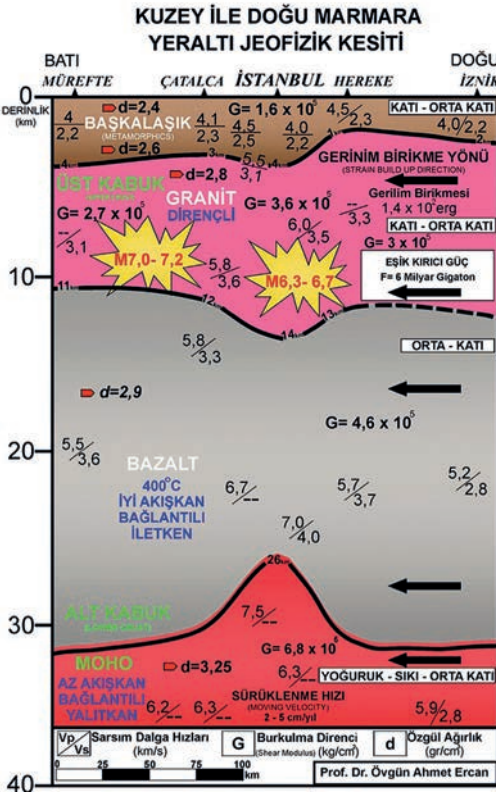
tepesi güneyini yalayarak, Gaziköy (Ganos) Ayvasıl-Uçmakdere'den Marmara Denizi'ne girmişti. Uçmakdere'de Ayvasıl'da tam kırığın geçtiği yerde bir pınar kaynamaya başlamıştı. Kırığın doğusundaki katmanlar yatayken, batıdakiler dike yakın eğilimdi. Ganos Kırığı denen bu batı kol, Çokal bütetinin olduğu yerden Saros Körfezine doğru uzanıyordu. Oradan kıra kıra ta Haldikidi, Selanik'e kadar uzayıp gidecek, çok canlar yakacaktı.⁽⁸⁾ Ganos Kırığı, midye kabuğunu kucaklar gibi dağların bayırlarından tüm Ganohora'yı kucaklarken, üzüm bağları, zeytin-

likleri kucaklarken, toprağı da bol ürün için belleiyermişti.

KAK'ın Bolu ile Saroz arasındaki en belirgin davranışı, depremlerin ardışık, kümeler biçiminde oluşmasıdır. KAK'ın bu parçasında bir başlangıç depreminden sonra, çoğunlukla 2-3 deprem daha 100-150 km'lik yarıçap içinde 1 ay ile 3 yıl arasında olmaktadır. Ne var ki, sarsıntılar, Gölcük doğusunda sık (7-30 yıllık yinelenme ile). Gölcük batısında (Marmara Denizi içinde) seyrek aralıklarla (130-150 yıllık yinelenmelerle) oluşmaktadır. Batı Karadeniz, Sakarya Çukurunda, deprem oluşturacak toplam enerji birikimi ortalama $4,5 \times 10^{22}$ erg dolayındadır. Bu oranda bir erg en az 2 ile 3 depremlerle boşaltılabilmektedir.

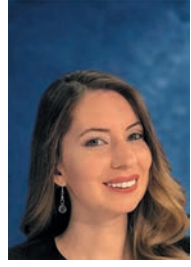
Şimdi sıra Kuzey Marmara'ya gelmiştir. 2000 küsur yılında olacak ilk deprem Sivriada-Zeytinburnu-Küçükçekmece üçgeninde, 2045'ten M6,3 ile M6,7 arasında, diğeri M7,0-M7,2 arasında olması beklenmektedir.⁽¹⁾ •

Kaynaklar: 1. Ercan, Ö.A. 2021. Depremden Korunma Kılavuzu; KORKMA. 152s, Sözcü Kitapevi. 15. Kitap. / 2. Özalp, S., Emre, Ö., Doğan, A., 2013. Kuzey Anadolu Fayı Güney Kolu'nun Segment Yapısı Ve Gemlik Fayının Paleosismik Davranışı. Maden Tetkik ve Arama Dergisi, <http://dergi.mta.gov.tr>, MTA Dergisi (2013) 147: 1-17 / 3. Ercan, Ö.A. 2020. Ne Olur İstanbul'da Deprem Olmasın. 464s, Doğu Kitapevi-Dizi 2. / 4. Ercan, Ö.A. 2001. Marmara'da Deprem. 238s. Kozan Ofset, Ankara. 5. Ketin, İ. 1983. Türkiye Jolojisine Genel Bakış. İTÜ Matbaası 591s. / 6. Ercan, Ö.A. 2014. Bir Yaşama İki Deprem Şişmaz. 544s, Parafiks Yayınevi. / 7. Ercan, Ö.A. 2001. Kıran(afet) Bölgelerinde, Yerarştırma Yöntemleri. 339s. TMMOB JFMO Yayınları. / 8. Ercan, Ö.A. 2021. Ganohora-Binbirçik. Doğu Kitapevi, Ocak ayı, 300 s.

Neler Olmuyor ki Dünyada

Dr. Sezin San Sungunay

Çin'de Dünyanın En Büyük Buz Parkı Açıldı

Dünyanın en büyük buz ve kar parkı Çin'in Harbin kentinde açıldı. "Kış Rüyası, Asya'da Aşk"

sloganıyla kapılarını ziyaretçilere açan park, 300 bin metreküp buz ve kar kullanılarak inşa edildi. Kar ve buzdan yapılmış dev figürler büyük ilgi gördü. Japonya'daki Osaka Kalesi, Hindistan'daki Tac Mahal, Çin'deki Cennet Tapınağı gibi simge yapıların benzerleri de parkta yer aldı. Işıklıdirmalar da dikkat çekti. Parkın, 2025 Asya kış

olimpiyatlarına ev sahipliği yapacak Harbin kentinin tanıtımına katkı sağlaması bekleniyor. >>

2 Küresel Borç Yüğü Artıyor

Uluslararası Para Fonu

(IMF), küresel borçlara yönelik verileri açıkladı. Rakamlara göre, küresel borç yükü son 9 yılda büyük artış gösterdi.

3 Sudan'da Kolera Salgını

Afrika ülkesi Sudan'da,

2024 yılının haziran ayında yaşanan sellerin ardından ağustosta ilan edilen kolera salgınının bilançosu ağırlaştı. Salgın nedeniyle hayatını

kaybedenlerin sayısı bin 258'e çıktı. Toplam kolera vaka sayısı ise 48 bin 598'e yükseldi. Birleşmiş Milletler, 3 milyon 400 bin Sudanlı çocuğun salgın hastalık riski altında olduğunu bildirmişti. Ülkeye 1 milyon 400 bin doz kolera aşısı gönderildiği açıklanmıştı. İç savaşın sürdüğü Sudan'da, sağlık

sisteminin etkin şekilde çalışmaması salgın hastalıkların çok daha hızlı yayılmasına sebep oluyor.

4 İtalya'da Sigara Yasağı

2005 yılından bu yana sigara kullanımıyla ilgili uygulamalar geliştiren İtalya'da yeni bir düzenleme yürürlüğe girdi.

Milano kentinde başlayan uygulamaya göre sokaklar dahil olmak üzere açık alanlarda sigara içmek yasaklandı. Elektronik sigara cihazları yasağın dışında tutulurken, yasağa uymayanlara 40 ila 240 euro arasında para cezası kesilecek. Milano Polis Teşkilatı yetkilileri,

Birçok ülkede hane halkı borçları ekonomik istikrarı tehdit eden en büyük unsurlardan biri haline geldi. Gelişmiş ekonomilerde de bu borç yükü arttı.

Özellikle ABD ve Japonya'daki düşük faiz oranları, yüksek kredi talebi ile birleşerek borç seviyelerinin çıkmasına sebep oldu. Çin'de de benzer şekilde hane halkı borçlarının da büyük artış var.

IMF'nin açıkladığı verilere göre, dünya genelindeki toplam borç 102 trilyon dolara ulaştı.

Yetkililer, finansal dengelerin korunması ve borç yönetimi stratejilerinin öneminin bu süreçte daha önemli hale geldiğine dikkat çekiyor.

yasağın ilk gününde herhangi bir gözaltı ya da ciddi ihlal yaşanmadığını açıkladı.

Şehirde 2020 yılında kabul edilen temiz hava yasası, sigara dumanının çevre kirliliğinin yüzde 7'sine neden olduğunu göstermiş, otobüs durakları, oyun alanları ve açık spor tesislerinde sigara içme yasağı getirilmişti.

5 AB: "2024 En Sıcak Yıl Oldu"

Avrupa Birliği Copernicus İklim Değişikliği Servisi, 2024 iklim değişikliği raporunu yayımladı. Rapor, küresel ısınmayla ilgili

endişe veren bir tablo ortaya koydu. Küresel sıcaklığın ilk kez sanayi öncesi seviyenin 1 buçuk derece üzerine çıktığı açıklandı. 2024 yılı 1850'de söz konusu alanda istatistik tutulmasından bu yana küresel anlamda şimdiye

kadar görülen en sıcak yıl olarak kayıtlara geçti.

15,10 derece olarak ölçülen küresel ortalama sıcaklık 1991-2020 ortalamasının 0,72 derece, bir önceki en sıcak yıl olan 2023'ün 0,12 derece üstünde seyrederken, 2024 ayrıca sanayi öncesi dönem olan 1850-1900 ortalamasını 1,5 derece aşan ilk yıl oldu.

6 Dünyanın En Yaşlı İnsanı Hayatını Kaybetti

Guinness Dünya Rekorları'na göre, dünyanın en yaşlı insanı olan Japonya'dan 116 yaşındaki Tomiko Itooka, hayatını kaybetti. Japonya'nın Ashiya kentinde yaşlı politikalarından sorumlu yetkili Yoshitsugu Nagata, Itooka'nın Ashiya'daki bakım evinde yaşamını yitirdiğini duyurdu. 23 Mayıs 1908'de İmparator Meiji döneminde

Osaka'da dünyaya gelen Tomiko Itooka, 2024 yılında 117 yaşındaki Maria Branyas'ın ölümünün ardından "dünyanın en yaşlı insanı" olmuştu. Japonya II. Dünya Savaşı'na katıldığı sırada 32 yaşında olan Tomiko, eşinin tekstil fabrikasını yönetmiş, aynı zamanda 4 çocuğuna bakmış.

Eşini 1979'da kaybeden Itooka'nın ardından "en yaşlı insan" ünvanı Brezilyalı 116 yaşındaki rahibe Inah Canabarro Lucas'a geçti. Rahibe, Itooka'dan 16 gün sonra doğmuş.

7 Mısır'da "Büyücü" Doktorun Mezarı Bulundu

Fransız-İsviçreli bir arkeoloji ekibi Mısır'da yaptıkları keşifle,

yaklaşık 4000 yıl önce firavunlara hizmet etmiş bir "büyücü" doktorun mezarını ortaya çıkardı.

Görev alan ekip, mezarı üst düzey devlet adamlarının ve kraliyet çalışanlarının gömüldüğü bir kümenin içinde buldu. Mezarın üzerindeki yazıtlar sahibinin, yaklaşık olarak MÖ 2305'ten MÖ 2118'e kadar ünlü bir hekim olan "Tetinebefou" olduğunu gösteriyor.

Yazıtlar, Tetinebefou'nun sarayın başhekimini, rahip ve tanrıça Serket'in büyücüsü dahil olmak üzere birçok ünvanı olduğunu belirtiyor.

Mısır Turizm ve Eski Eserler Bakanlığı konuyla ilgili yaptığı açıklamada, mezarın sahte bir kapı, cenaze töreni alanlarının olduğu oymalar ve sanat eserleriyle süslenmiş vurgulandı. Zehirli yaratıklara karşı koruma sağlayan tanrıça Serket'in rahip-büyücüsü olan Tetinebefou'nun yılan ve akrep sokmalarını tedavi etme konusunda uzmanlaştığı tahmin ediliyor.

8 2024'ün En Güçlü Pasaportları

Dünya genelinde pasaportların gücü üzerine yapılan 2024 araştırmasının sonuçları yayımlandı. Birleşik Arap Emirlikleri, dünyanın en güçlü pasaportu olarak ilk sırada yer aldı. Birleşik Arap Emirlikleri'nin vatandaşları 2024 yılında, 133 ülkeye vizesiz, 47 ülkeye varışta vize imkânıyla toplam dünya ülkelerinin yüzde 90'ından fazlasına erişim sağladı.

İlk 20'de 19 Avrupa ülkesi bulunurken, İspanya ikinci, Finlandiya üçüncü oldu. Fransa, dördüncü sırada yer alarak G20 ülkeleri arasında en güçlü pasaporta sahip oldu. Almanya beşinci sıraya geriledi. İngiltere, 10 basamak düşerek 32. sıraya yerleşti.

Türkiye ise sıralamada 86. sırada yer aldı. ABD pasaportu da düşüş trendini sürdürdü ve 2024 yılında 38. sırada yer aldı. Amerikan pasaportu, 2019'dan bu yana ilk 20'de yer alamadı.

Asya'nın en güçlü pasaportu ise, 21. sıradaki Güney Kore oldu.

9 Kuş Gribi Vakalarında Artış

ABD'nin Louisiana eyaletinde ilk ciddi kuş gribi vakası kayıtlara geçti. Yapılan açıklamada, 65 yaş üzerindeki hastanın, virüsü evinin arka bahçesindeki kümes hayvanlarından kapıldığı ortaya çıktı. Virüsün ABD ve Kanada'da daha önce de insanlara bulaşan "D1.1" tipine rastlandığı açıklandı. Kaliforniya'daki 4 büyükbaş hayvan çiftliğinde yapılan testlerin pozitif çıktığını duyuran Kaliforniya Valisi, risk nedeniyle acil durum ilan edildiğini belirtti.

Kuş gribi virüsü ABD'nin Oregon eyaletinde evcil bir kedinin ölümüne neden oldu. Kedinin, çiğ hindi eti içeren hazır mama yediği tespit edildi ve ilgili kedi mamaları toplatıldı. Yetkililer, evcil hayvanlara çiğ süt ve et verilmemesi konusunda uyarıda bulundu.

Washington eyaletinde bulunan bir hayvan barınağında da aralarında bir Bengal kaplanı ve pumaların olduğu 20 büyük kedi kuş gribi nedeniyle ölmüştü. •

sezinsansungunay@butundunya.com.tr

*Bütün kainat birbirine sevgiyle bağlanmış.
Sevgini vermesini öğren, çünkü gönlün anlasın ki,
Hepsine yer varmış,
Sevgisiz insandan, dünya, unutma ki korkarmış.*

Mevlana

Yüreklere sevgi dolu, umut dolu, azim ve kararlılık dolu 12 KADIN'ın yolları bir gece vakti keşiştiğinde henüz hiçbiri birbirini tanımıyordu. Biri Karadenizli, biri güneyli, biri doğulu, biri batılı, biri göçmen... Biri öğretmen, biri sanayici, biri müzisyen, biri tasarımcı. Belki de tek ortak noktaları vardı; Dünya'da barış ve iyilik.

Hepsinin yüreği o kadar güzeldi ki tıpkı bir yap bozun parçaları gibi tamamladılar birbirlerini. El ele tutuştular ve güzel kalplerindeki mücadele dolu hikayelerini, yaşamlarının en zorlu anlarını yaşamış olan ama asla pes etmeyen "Depremzede Kadınlar" için kaleme aldılar.

Dediler ki, omuzları her daim onların yanında olacak.

Dediler ki, kalpleri daima onların mücadele dolu yolculuklarında birlikte atacak.

Dediler ki, gözyaşları dökülürken, onlar elleriyle şifa verecek.

Dediler ki, bir el bir eli yıkarken, onlar umudu canlı tutacak.

Dediler ki, ONLAR bir yandan yaşamlarındaki zorluklara meydan okurken, bir yandan da tüm kadınlara ilham kaynağı olup, gelecek nesillere umut dolu bir miras bıraktılar!

AYŞE TASLI
CANSU DALOĞLU
CANSU KALKAN
DERYA ALTUNÖREN
DENİZ ŞEHİTOĞLU
DÜNYA ASLAN
EBRU DÖKER
ESEN İSTİFANOĞLU
ENİS TUKAÇ
FİLİZ KAYA
GÜL AKYÜREK BALTA
LORET GAZEL
Diyor ki: "SENİNLEYİZ HATAY"

Esen Gamze İSTİFANOĞLU

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

ŞUBAT AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

4	9	7	1	3	2	8	6	5
1	2	8	5	9	6	7	3	4
5	6	3	7	8	4	2	1	9
9	3	1	4	2	7	5	8	6
8	7	6	9	1	5	3	4	2
2	4	5	8	6	3	1	9	7
3	5	4	6	7	1	9	2	8
6	1	9	2	5	8	4	7	3
7	8	2	3	4	9	6	5	1

Sudoku Yapamayanlar İçin

9	1	3	7	4	2	5	6	8
6	8	7	5	1	9	3	2	4
4	5	2	3	8	6	1	9	7
5	3	8	2	6	7	4	1	9
1	6	4	8	9	5	7	3	2
2	7	9	4	3	1	6	8	5
7	4	6	9	2	3	8	5	1
3	2	5	1	7	8	9	4	6
8	9	1	6	5	4	2	7	3

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

"Bilginizi Denetleyin"

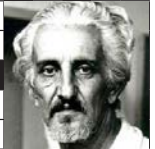
- 1-(c) Vakum
- 2-(d) Kriko
- 3-(a) Karaciğer
- 4-(b) Pediatri
- 5-(a) Kırmızı-Yeşil
- 6-(b) Pati
- 7-(d) Viyolonsel
- 8-(a) Yıl
- 9-(c) Çaresiz
- 10-(d) İptidai
- 11-(b) Üzüm
- 12-(d) Kütahya

- 1-(a) Tarih yanılışı
- 2-(d) Sürüm
- 3-(b) Gelecekçi
- 4-(b) Karmaşa
- 5-(c) Pilot kabini
- 6-(c) Takaslama
- 7-(a) Saymaca
- 8-(d) Parçacık
- 9-(b) Yüksekçe yer
- 10-(c) Oyunca
- 11-(b) Tekli
- 12-(d) Sarsıntı bilimi
- 13-(a) Güldürü
- 14-(c) Geçerlik
- 15-(c) Büyükşehir

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Ş	A	D	İ	Ç	A	L	I	K	Ş	A	R	O	S	
2	E	B	O	L	A		A	L	A	B	A	L	I	K	
3	K	A	V	A	L	A		I	R	A	M	A		A	R
4	İ	D	E		A	K	I	M		R	A	M	A	N	
5	P	A	R	A	K	A		A	M	A	N	O	S		F
6	A	N		M		R	O	N	İ	N		D	A	V	A
7	Y		S	İ	R	E	N		H	A		L		İ	
8	H	A	S	R	E	T		A	V	A	R	A		A	L
9	A	S		A	N		A	L	A	K	A	D	A	R	
10	N	A	İ	L		O	Z	A	L	İ	T		R	A	P
11		L	S		O	L	A	Y		S	O	N	A	R	
12	G	E	R	İ		A	K	Ş		N	E	B	A	T	
13	E	T	A	M	İ	N		S	E	K		K	A	T	İ
14	N		F	A	N	A	T	İ	K		T	E	N		F
15	D	A		N		K	İ	L	E	R		S		G	O
16	Ü	R	E		İ		K	O	R	O					
17	M	A	T	A	R	A		P		M					
18	E	B	E	R		L	A	İ	K						
19		A	N	A	M	A	L		A	B					
20	A	N	E	M	O	N		A	S	İ					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Anıl Bede, İstanbul

Beril ve Alptuğ Bayraktar, İstanbul

Ali Batu Aymayan, Ankara

Elif Savaş, Aydın

Aysu Atabaş,
Ankara

Zübeyde Nil Kalay, Antalya

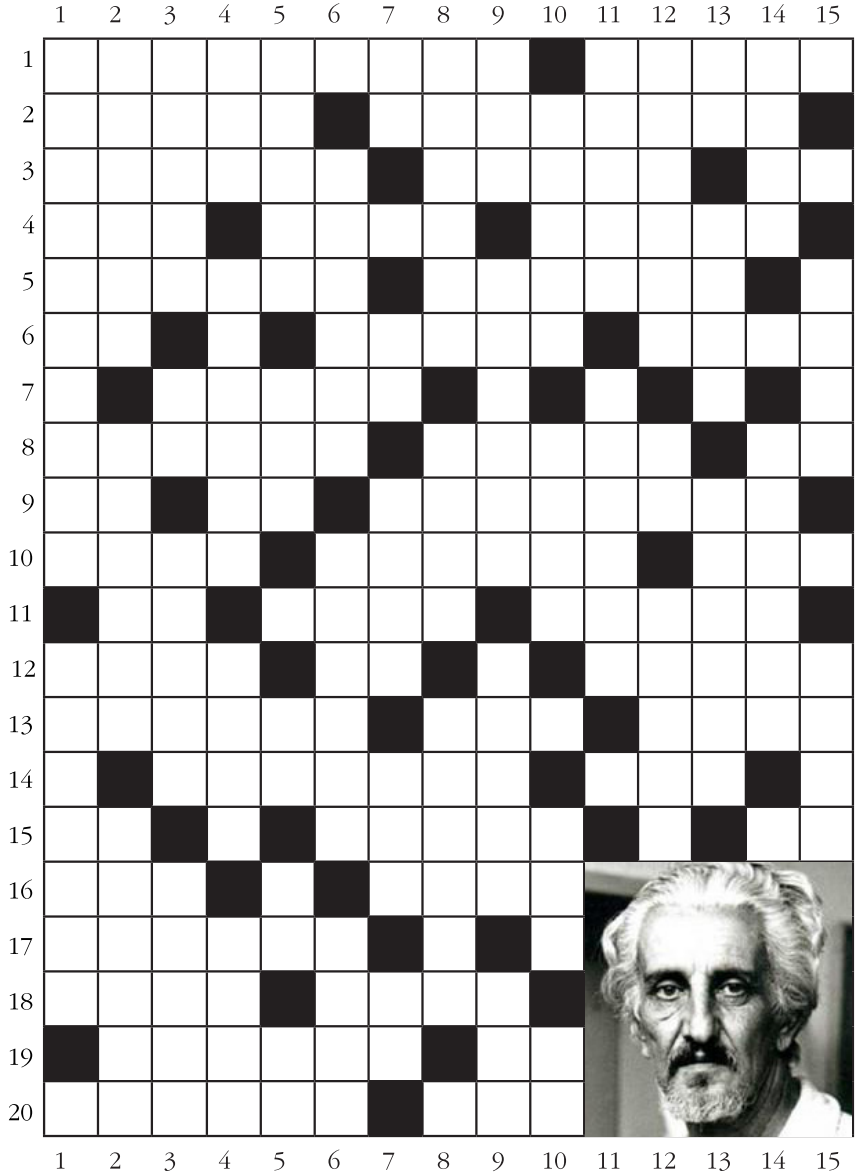
Elif Zeynep Danış, Ankara

Kaan Efe Ay, İzmir

Özgür Güneş, İzmir

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-1917-1979 yılları arasında yaşamış olup Türk çağdaş heykeltıraşlarımızdan olan fotoğrafta görülen sanatçımız.-Ege denizinin kuzeyinde yer alan bir körfez. 2-Bulaşıcı ve ölümcül bir hastalık.-Tatlı sularda yaşayan eti lezzetli bir balık. 3-Yunanistan'da bir kent.-Uzaklaşma.-Güzel sanat. 4-Fikir.- Sanatta, siyasette, düşünce hayatında ortaya çıkan yeni bir görüş, yöntem.-Güneydoğu Anadolu'da bir dağ. 5-İğneli uzun balık otlası..-Toros dağlarının Hatay'da uzantısı olan dağlar. 6-Tarla sınırı.-Yönetmen Carl Rinsch'in 2013 yapımı filmi.-Franz Kafka'nın bir yapıtı. 7-Üst tarafı kız, alt tarafı balık olduğuna inanılan deniz kızı. 8-Yönetmen Zeki Ökten'in 1974 yapımı bir filmi.- Bir geminin başka bir gemiden veya kıyıdan açılması.-Hile. 9-İskambilde birli.-En kısa zaman.-İlgili,ilişkili. 10-Muradına eren, kazanmış.- Yüzeysel işiğe karşı duyarlı bir madde ile kaplı kâğıt üzerine, kalıptan çekilmiş resim kopyası.-Hızlı tempo ile çalınan bir müzik türü. 11-Lesoto'nun plaka imi.-Vaka.-Yüzeysel yakın balıkların yerini akustik dalgalarla belirleyen sistem. 12-Arka, art.-Bir renk.-Bitki. 13-Pamuk, keten veya ipekten, seyrek dokunmuş delikli bir tür kumaş.-Katıksız, saf.-Kesin. 14-Bir dinin veya mezhebin çok aşırı taraftarı olan.-İnsan vücudunu saran doku. 15-Rusçada evet.- Evlerde yiyecek, içecek ve erzakin saklandığı oda, ambar veya dolap.-Kökene Uzakdoğu'ya dayalı bir zeka oyunu. 16-Azotlu gübre.- Bir müzik eserini uygulamak için bir araya gelen topluluk. 17-Asker su kabı. 18-Batı Anadolu'da bir göl.-Din işlerini devlet işlerine karıştırmayan. 19-Sermaye.-Eski dilde su. 20-Manisa lalesi de denilen bir çiçek.-İsyankar.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'.... .. Özişik' ('Senede Bir Gün', 'Menekşe Gözlerde Hiç Vefa Yokmuş' adlı bestelerinden de tanışımız ve 1981 yılında yitirdiğimiz sanatçımız.-Nohut, fasulye ve buğday ile yapılan Tokat yöresine özgü bir çorba. 2-Yünlü ya da pamuklu bir tür dokuma.-Soyluluk.-Türk musikisinde bir makam adı. 3-İngiltere ile Fransa'yı birbirine bağlayan kanal.-Nazi polis örgütü.- Gereksiz yere para, zaman, emek harcama, savurganlık.- Meyve yaprağında yumurtacıkların bağlı olduğu bölüm. 4-Bir bağlaç.-Rütbesi general ile aynı olan deniz subayı.-İnanç, itikat.-Rahat, huzur, istirahat. 5-Eline ayağına çabuk, canlı.-Bir geyik cinsi.-Küçük mağara.-İridyumun simgesi.-Molibdenin simgesi. 6-Gelirler.-İmkan.-'.... Rickman' (ünlü İngiliz film yönetmeni). 7-Bir nota.-'.... Emir' (Yönetmen Cecil B. DeMille'in 1956 yapımı bir filmi).-Karedeniz'de bir iç deniz.- Herhangi bir kas kümesinin irade dışı hareketi.-Bir renk. 8-Sıcaklığı çok yüksek veya çok düşük olmayan iklim.- Geçit resmine, gösteri yürüyüşüne katılan asker birliği ya da insan topluluğu.-Şırnak'ın bir ilçesi. 9-Bir yağış türü.-Hilekar, dolandırıcı.-Tatlandırıcı olarak kullanılan bir gıda maddesi.-Adale. 10-Üzüm, meyve, ağaçlar ve bitkilerin irisi.- Bir cismin parlak bir yüzeyde görünmesi.-Şeker kamışından yapılan sert bir içki.-Bizmutun simgesi. 11-Ekinlerin harmanda dövülüp taneleri ayrıldıktan sonra kalan ufalanmış sapsarı.- Aynı tonda olmayan iki renk arası renk tonu. 12-Modaya uygun, moda göre.- Peygamberleri Hud'u dinledikleri için Tanrı tarafından yok edilen kavim.-Cimri. 13-Endonezya'nın plaka imi.-Sadece bire ve kendine bölünen sayılar.- Bitkilerde bulunan bir tür polimer. 14-Anlama, öğrenme.-Ağrı dağı'nın eski adı. 15-Hukuki sonuç doğuracak bir suç işleyen kimse.-Kırlı sularla bulaşan bir bağışsak hastalığı.

filizoskay@butundunya.com.tr

Satranç

Mustafa Yıldız

TÜRKİYE KÜÇÜKLER ŞAMPİYONASI

19-25 Ocak 2025 tarihlerinde Antalya, Belek'te düzenlenen Türkiye Küçükler ve Yıldızlar Satranç Birinciliği turnuvalarında binlerce küçük sporcular milli takım havuzuna girmek için kıyasıya yarıştılar.

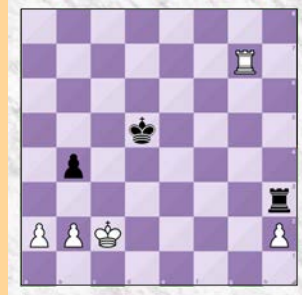
Amine Ece Gün (Samsun) - Beren Baki (Bursa), 10 Yaş Kızlar 6. Tur

31...dxc4! Fil çiftini tahtada iyi konuşlandıran Siyah, diğer figürlerinin de savaşıma etkin katılımıyla ezici bir üstünlük kurmuş. Şimdi Beyaz, kaptırdığı c- piyonunu geri alamadığı gibi (32.Vxc4? Vf2+ 33.Şh1 Vxb2 ile alet kaybeder) diğer piyonu, b- piyonunu da korumakta güçlük çekiyor. Şah kanadının abluka altında olması da can sıkıcı. **32.Fc3 Fb8?!** Bilgisayar önerisi, 32... Ag5! çok daha etkili olurdu. **33.Ke2?** Beyaz, hamle bulmakta zorlanıyor. **33...Axc3!** Beyaz terk etti. **0-1** At alınırsa felaket! **34.Vxc3 Fxf3 35.Axf3 Kxd1+** Kesin kazanç konumu.

Defne Karaman (İzmir) - Defne Işıl Şen (Tokat),) 9 Yaş Kızlar, 5. Tur

Hamle sırası kendisinde olan Siyah, çok olağan görünen **34...Kxh2+??** hamlesini yapıyor ve oyunu kaybediyor. Çünkü, beyaz şah, bir üst yataya çıkıp siyah piyona saldırıyor. **35.Şb3 Kh4 36. Kb7 Şc5 37.Şa4 Kh8** sonrası kayıptır. Konumun başında bir ara şah, 34... b3+ 35.axb3 Kxh2+ beraberliği getirirdi. Oyunun sonraki hamlelerinde Beyaz, oyun sonu bilgisini gösterdi ve rahatlıkla kazandı. İzlemeye değer: **38.Kxb4 Ka8+ 39.Şb3 Kxa2?** “Yetersiz kazanım” kötü sonu hızlandırdı. **40.Şxa2 Şxb4** beraberlik. **40. Kc4+ Şb5 41.Şxa2 Şxc4 42.Şa3! Şc5 43.Şa4 Şc6 44.Şa5 Şc5 45.b4+ Şc6 46.Şa6!** Piyon sürmek, 46.b5 beraberlikle sonuçlanır. **46...Şd6 47.b5 Şc7 48.Şa7 Şc8 49.b6** Siyah terk etti. **1-0**

Ahmet Tuna Yılmaz (Sivas) - Ata Peray (İzmir), 10 Yaş Genel, 5. Tur

Filin tehdit ettiği kaleyi nereye kaçmalı? Hem a5-piyonunu korumak hem de karşı saldırı (Fhx3) fikriyle Siyah'ın, 26...Kg5? hamlesine Beyaz, sürpriz kalite fedası ile yanıt verdi. 27.Kxe6! Vxe6 28.Fb3 Kd5 29.Vxc7 h6? Siyah, 29...Şf8 ile açmazdan çıkmaya çalışmalıydı. 30.Vb7 Kd1+ 31.Şh2 Siyah terk etti. 1-0 Vezir kaybının önüne geçilemiyor.

Çağla Şerifler (Bursa) - Göksu Yıldız (Ankara), 8 Yaş Kızlar, 5. Tur

Henüz açılış aşamasındayız ve hamle sırası Beyaz'da. Rakip ne istiyor? Fil istiyor. Haydi biz de fil isteyelim, olur mu? 7.Vf3? Olmaz! 7...Fg4! Şimdi rakip hem fili hem de veziri istiyor, 8.Vd3 dxc4 ve fil düşer. Beyaz önce 8.Fb5+ ile şah çekip filini tehditten kurtarmalıydı. Sonraki hamlelerin önemi yok. Siyah alet üstünlüğünü kazanca çevirdi. 0-1

Aras Arabacı (Muğla) - Gökhan Tuna Uçkaya (Antalya), 9 Yaş Genel, 1. Tur

Geçerli bir nedeniniz yoksa fil verip at almayın sözünü haklı çıkaran bir konum. 10...Fxd4? Bu atı almak iki nedenle kötüdür? 1. Roku geciktireceği için şahın merkezde kalmasına yol açar. 2.d6'daki ayırık piyonun savunmasını kaldırır. 11.Vxd4 0-0 Geç yapılan rok sıkıntıya yol açar. 12.Vxd6 Vxd6? Artık Siyah, 12...Ac6 oynayıp 1 piyon geride savaşımı kabul etmeliydi. 13.Fxd6 Ke8 14.Kxe7 Kxe7 15.Fxe7 Açmazda kalan at düşüyor. Bir alet öne geçen Beyaz, oyunu rahatlıkla kazandı. 1-0

Ömer Taha Dede (İzmir) - Mehmet İrfan Uzun (Rize), 8. Yaş Genel 3. Tur

Siyah, 26.Kcd6 ile atına yapılan saldırının arkasını irdelemeden 26...Ab4 ile a- ve c- piyonlarına saldırarak atını kaçıyor. Doğru savunma 26...Ke7 idi. Beyaz ise bu kaçış sonrasında rakibinin hatalarını affetmiyor ve matı kaçırıyor. 27.Kxf6+ Şe7?, 27...Şg8, Kötünün iyisiydi. 28.Kde6+ Şd7?? Bu daha kötüdür. Yine 28...Şd8 ile oyunu biraz uzatırdı. 29.Ae5+ Şd8 30.Kf8# 1-0

Bize Gönderilen Kitaplardan

Onun Adı Var: Halide

Feyza Hepçilingirler
Tudem Yayınları

Türk di-
l i n i n
usta ismi
Feyza Hep-
çilingirler
Türkiye'nin
tarihine, ka-
dınlara ba-
kışına, millî
edebiyatına
damga vuran

Adıvar'ın çocukluğundan gençliğine uzanan hayat öyküsüne ışık tutuyor. Bambaşka bir geleneğin ve göreneğin içinden çıkıp Cumhuriyet Türkiye'sine yürüyen Adıvar'ın, kendisini dönüştürürken üzerinde yaşadığı toprakları da değiştirmesine tanıklık ettiren bu belgesel tadındaki çalışma, yeni okumalara ve araştırmalara da kapı aralıyor. Titiz bir hazırlık döneminin meyvesi olan kitap; Osmanlı'da eğitim öğretim, yeme içme, giyim kuşam, güzel sanatlar, spor, devlet yönetimi ve daha pek çok konuya küçük pencereler açarak altı asırlık bir imparatorluğun gündelik yaşamına dair sunduğu ilginç bilgilerle

okuru şaşırtıyor. Osmanlı'nın son döneminde, mor salkımlı bir konakta dünyaya gelen Halide; çocukken neler yaşadı, onca varlığın içinde hangi güçlüklerle karşılaştı, engellerin üstesinden nasıl geldi? Peki, Halide'nin çocukluğunun geçtiği yıllarda Osmanlı toprakları ile dünyanın diğer coğrafyalarında hayat nasıldı? Unutmayın, Halide Edip bir asır önce başardıysa bugün siz de başarabilirsiniz.

Kaldırılmasının 100. Yılında Halifelik

Seçil Karal Akgün
Cumhuriyet Kitapları

Baş k e n t
Üniversitesi Ord. Prof. Enver Ziya Karal Tarih Uygulama ve Araştırma Merkezi kurucusu Seçil Kral Akgün'ün yaptığı Türkiye ve dünya tarihine yön veren bu önemli olayının yüzüncü yılı dolayısıyla yayımlandı. Yüz yıl önce kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin Büyük Millet Meclisi'nde 3 Mart 1924'te kabul edilen devrim yasalarıyla tarih sayfalarına gömülen bu

kurumun canlandırılmasının son yıllarda ülkemizde dile getirilir olması, Halifelüğün niteliğine ilişkin bilgi eksikliğinden kaynaklanır. Halifelüğün kaldırılmasıyla Türk Devrimi'nin en önemli adımlarından biri atılmıştır. Günümüzde ise bu atılımın tarihsel geçmişi bilinmeksizin yapılan yorumlar, toplumu, olay ve olguları değerlendirmede sağlıklı sonuçlara götürmemektedir. Halifelüğün kimliği, tarihsel geçmişi, Osmanlı Devleti'ndeki durumunu da özetleyen elinizdeki kitap, bu kurumun laik Türkiye Cumhuriyeti'nde yersizliğinin anlaşılmasına kadar ki dönemi de özetleyen bir başvuru kaynağı niteliğindedir.

Borderline

Bir Kişilik Bozukluğunun Biyografisi

Alexander Kriss
Say Yayınları

Antik Çağ'a kadar uzanan kişilik bozukluğu, binlerce yıl boyunca ve çoğu cinsiyete dayalı olmak üzere pek çok isimle anıldı: cin çarpması, histeri, büyüçülük, ahlaki delilik... Bu tanımların hepsinin ortak yanı;

davranışları ve kişiliği parçalanmış, öngörülemez ve kontrol edilemez birine –çoğunlukla da bir kadına– atıf yapılmış olmalarıydı. (...)

Hat Sanatı

Minyatür Hat Nakış ve Tezyinat Sanatçıları

Clement imbault Huart
Büyüyenay Yayınları

117yıl sonra Türkçe okuma imkanı bulduğumuz kitap bugün bizlerin ağzından dökülen bir itiraf gibi: “Bizler, Şark âleminin hüsn-i hat çalışmalarına onlar kadar tutku duyamayız. Metinleri anlasak dahi, kâğıda aktarılan zarâfete neredeyse kayıtsız kalırız. Bunun nedeni, kalem darbelerinin düzenliliğine, çizginin saflığına, nefis bir Arapça kitâbenin ya da bir yazma eserin hoş bir sayfasının tertibine karşı duyar-sız olmamız değildir. Bu unsurların ayrıntılarına nüfuz edemediğimiz için, onu oluşturan muhtelif kalem darbelerini tahlil ederken, Arapların, İranlıların ve Türklerin duyduğu hazı onlarda bulamıyoruz.” Yazar çeşitli türlerdeki hüsn-i hat kaidelerinin o kalemleri tutanlarca yapılan kısa ve oldukça öz bir tanıtımına yer verirken hattat ekollerini tarihte ilk defa bu eserde tasnif etmiş. (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: Dr. OĞUZHAN EKİN EFE

Doğumundan Ölümüne ATATÜRK adlı kitabımın genişletilmiş 2. baskısı yapıldı ve siz değerli okurların hizmetine sunuldu.

Kitabın 1. baskısını alıp, okumuş olanlar elbette vardır...

Ancak genişletilmiş 2. baskı, ATATÜRK ve O'na ilişkin değerler konusunda, bugüne değin çoğunluğun haberinin olmadığı bilgileri içermektedir...

Birkaç örnek vermek gerekirse:

- ATATÜRK'ün, gün, ay ve yıl olarak doğum tarihi,
- Laiklik konusunun bir Türk komutan tarafından icat edildiği,
- ATATÜRK'ün Samsun'a ve Sivas'a vardığında tutuklanma istenmesi,
- Milli Mücadele yıllarında çıkarılan ayaklanmalara ilişkin ayrıntılar,
- Atatürk ile ilgili duyulmamış ve pek az bilinen anılar,

gibi konular ilk akla gelenlerdir.

Kitabın bir başka özelliği de YALAN'a ve HURAFELERE asla itibar edilmediği, bununla birlikte ABARTI'ya kesinlikle yer verilmediğidir.

Bu özellikler ve daha nice ayrıntılar gözönünde bulundurulduğunda, ATATÜRK ve İLKELERİ ile O'na ilişkin değerleri öncelikle öğrenmek, böylelikle O'nun söylediklerini bilmek / anlamak ve işaret ettiği ufuklara kararlılıkla yürümek için adı geçen kitabımın bu baskısının da okunmasını öneririm.

Esenlikle kalın.

CENGİZ ÖNAL TARAKÇIOĞLU

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

SAİME REZAN RAMİZ ÖKER

Evleri resim sergi salonu, atölyesi gibiydi. Resim öğretmenliği de yapan Genelkurmay memuru babası Ramiz; kişisel yayınlanan ilk dış hekimliği dergisi “Dişçilik Alemi”ni çıkaran amcası Ferit’ten etkilendi. Kız Güzel Sanatlar Okulu’nun 2 nolu öğrencisi oldu. Sezar büstüyle İhsan Özsoy’un dikkatini çekti. Heykellerini fotoğraftan yararlanarak yaptığını öğrenen Krippel, ustalığından ötürü onunla tanışmak istedi. Roma Güzel Sanatlar Akademisinde Luppi’nin öğrencisi oldu. Kadıköy Halkevi’nde öğretmenlik yaptı. Halka heykeli sevdirtti. CHF’nda, Çocuk Esirgeme Kurumu’nda gönüllü olarak çalıştı. Atatürk’ün gezdiği Cumhuriyet’in onuncu yılı onuruna açılan sergiye katıldı. “Türk sanatkarları Türk abidelerini yapacak kadar kudretlidirler” dedi. Yaptığı, insan boyutundaki, yüz ifadesi, elindeki hukuk kitabı, özgür ve emin tavrıyla cumhuriyet kuşağının genç tipini canlandıran, yeni Türk kadınına ifade eden “Kadın Hukukunun İnkışafı” adlı yapıtı çok beğenildi. Beklenmedik ölümüyle Atatürk’ü ağlatan MEB Mustafa Necati’yi anlatan “İki Okyanus” adlı çalışmasını Atatürk’ün ölümünden bir yıl önce Ankara’da sergiledi. Kadıköy’ün ortasında keşfedilmeyi, üç katlı boş evi müze olmayı, gazete kesiklerinde izi sürülebilen yapıtları yeniden gün ışığına çıkmayı bekliyor.

